

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

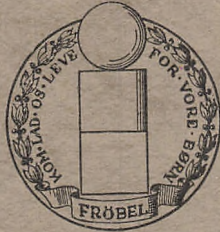
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRÖBEL-HØJSKOLEN

GENNEM 25 AAR

1906 · 1931

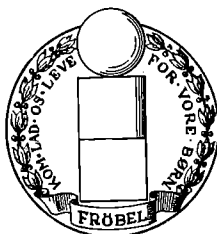
I. MAJ

**FRÖBEL-HØJSKOLEN
GENNEM 25 AAR**

FRÖBEL-HØJSKOLEN

GENNEM 25 AAR

1906 • I. MAJ • 1931

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI AKTIESELSKAB

1931

**DETTE SKRIFT
TILEGNES ALLE DEM BLANDT VORE ELEVER,
DER MØDTE OS MED AABNE OG MODTAGELIGE SIND OG
DERVED OPMUNTREDE OG GLÆDEDE
OS I VORT DAGLIGE
ARBEJDE**

Jeg har baaret Lærkens Vinge,
jeg har sunget højt dens Sang,
jeg har følt, jeg skal mig svinge
ind i Paradis engang.

Jeg har følt, jeg har kun hjemme
der, hvor Sang og Glæde bor;
Genlyd af min Ungdoms Stemme
altid følger mig paa Jord.

Lad kun Graad mit Øje blinde,
har min Sjæl sin Vinge blot,
skal jeg atter Vejen finde
til min Ungdoms lyse Slot.

Naar jeg frem med hævet Pande
syngende i Mørket gaar,
ved jeg, at i Dødens Lande
springer atter ud en Vaar.

M. Rosing.

Nu, da vi staar ved det Grænseskel, som Afslutningen paa 25 Aars Arbejde naturligt danner, har vi følt Trang til at se baade tilbage og fremad. De Tanker, som vi i denne Tid har levet med, har vi ønsket at give dem Del i, som gennem Aarene har staaet os og vor Virksomhed nær, og dette Skrift er blevet Frugten deraf.

Vi vilde gerne have haft betydelig mere Tid til at samle os om Opgaven, og vi er os bevidst, at foreliggende Tilbageblik bærer Præg af at være blevet til under det daglige Arbejdes mangehaande Krav. Alligevel haaber vi, at det trods alle Mangler maa blive et Bindeled imellem os og dem, der har faaet Fröbel-Højskolen kær, og at det tillige maa forøge Kendskabet i videre Kredse til den Sag, der ligger os paa Hjerte: *Børnehavesagen i Danmark.*

FRÖBEL-HØJSKOLENS NAVN OG MOTTO

FRÖBEL-HØJSKOLENS NAVN

Navnet „*Fröbel-Højskolen*“ er ikke tilfældig valgt, men blevet til ved lang Tids Søgen efter netop den Betegnelse, som klart og rammende kunde udtrykke Skolens Opgave og Maal. Det anvendtes første Gang i det Program, som udsendtes i For-aaret 1910.

FRÖBELS Navn maatte selvsagt indeholdes deri. Ikke blot, fordi han er Børnehavens Stifter, hvis Maal var at give hvert Barn de bedste og for dets Egenart naturligste Vækstbetingelser; ikke heller, fordi han som Opdrager for større Børn — først i et Hjem, senere paa den af ham grundlagte *Keilhau* Kostskole i Thüringen — viste sig som den vidtskuende Pædagog, der var saa langt forud for sin Tid, at hans Tanker paa mange Omraader i vore Dage er fuldt „moderne“. Men fremfor alt, fordi han i Kvinden paa en forunderlig dyb og inderlig Maade saa Opdrageren af den kommende Slægt og gjorde det til sin Livssag at uddanne og dygtiggøre hende til denne Gerning, hvad enten hun som Hustru og Moder kom til at virke i eget Hjem, eller hun som Barnepige, Barneplejerske eller Børnehavearbejder fik en Opdragergerning blandt andres Børn.

HØJSKOLEN — det andet Led i Skolens Navn — rummede for os en dobbelt Tanke. Den skulde byde alle, der søgte den, en grundig og fyldig Uddannelse, hvilende paa den Almendannelse, Barne- og Ungdomsskolen forud havde givet dem; men denne

Uddannelse skulde møde dem, ikke som et blot og bart Fagstudium, men som *Liv*, skulde virke vækkende og opdragende paa hele deres Personlighed. Fröbel-Højskolen skulde, skønt den var en Fagskole og som saadan maatte have en afsluttende Prøve, følge den Vej, *den danske Folkehøjskole* havde vist: den skulde være en Skole for Livet.

Vi ønsker inderligt, at Fröbel-Højskolen maa bevare dette sit Navn og kunne svare til det, saalænge den overhovedet har en Gerning at udrette.

FRÖBEL-HØJSKOLENS MOTTO

„Jeg ved nøje, hvad jeg vil, og ved hvilke Midler jeg vil naa det!“

Fröbel.

Hver Gang der fra Fröbel-Højskolen er udgaaet et nyt Program, har det som Motto baaret ovenstaaende, iøvrigt lidet kendte Ord af Fröbel.

Om Flertallet af Læserne har tænkt noget nærmere ved dette Motto, er vel ikke let at afgøre; muligvis var der blandt de unge dem, der følte, at det gav en vis Tryghed over for den nye og ukendte Vej, de stod i Begreb med at betræde. Andre har maaske fundet dette Ord noget fordringsfuldt, navnlig i de senere Aar, hvor der paa alle Livets Omraader — og ikke mindst inden for Opdragergerningen — gjorde sig en Usikkerhed og Famlen gældende som aldrig før, en Tid „hvis egentlige Lidelse“, som det en Gang blev udtrykt, „er den: at vi ikke kan finde ud af det“.

Vi skal ærligt bekende, at der har været Tider, hvor vi alvorligt har overvejet, om vi burde erstatte dette Motto med et andet af de mange dybe og lødige Ord af Fröbel. Naar vi til Trods for vore Betæneligheder har ment ogsaa under de skif-

tende Tider og Strømninger at turde beholde det gamle Motto for vor Virksomhed, skyldes det en urokkelig Tro paa Betydningen af den Opgave, Fröbel-Højskolen har sat sig, og vi skal i det følgende søge at gøre Rede for, hvad det er, vi har villet og fremdeles vil, og ved hvilke Midler vi vil naa det.

Maal.

Lige fra det allerførste Aar har vore Programpunkter, som det Gang paa Gang har været fremhævet i vore Aarsberetninger, været

dels at give vordende Børnehavearbejdere en saa god og omfattende Fagdannelse, som det var os muligt,

dels at byde unge Kvinder, for hvem et Erhverv ikke er en Nødvendighed, og hvis Interesse ikke gaar i nogen bestemt udpræget Retning, en god og alsidig Afslutning paa deres Uddannelse,

dels endelig at dygtiggøre Kvinderne til deres *særlige* Opgaver som Hustruer og Mødre og at aabne deres Øjne for de store Samfundsopgaver, der kun kan løses af Kvinder.

Skønt der ved Aarhundredskiftet ikke var synderlige Tegn til, at der til *Børnehavegerningen* vilde kræves et større Antal unge, uddannede Kvinder, syntes det os indlysende, at der trængtes til en Vejledning, Opdragelse og Uddannelse af alle dem, der som Opdragere skulde arbejde blandt Smaabørn, og heri har de sidste 20—30 Aars Udvikling givet os Ret.

Vi har desuden under et mangeaarigt Arbejde med unge Kvinder gjort den Erfaring, at ikke alle de Stillinger, der nu staar Kvinderne aabne, tilfredsstillir deres inderste Trang. Mange af de unge længes efter en Virksomhed, der svarer til Kvindens oprindelige Kald, og finder den maaske omsider i Børnehavegerningen eller i en anden social Opgave.

Men ogsaa for de unge, der ikke fuldt bevidst havde valgt Opdragergerningen som deres Fremtidsmaal, mente vi, at Fröbel-Højskolen med sine almindannende Fag maatte kunne faa Værdi. Vel er der blandt vor Tids dygtige, stræbsomme Ungdom forholdsvis faa, der staar tøvende og spørgende over for Valget af en Livsgerning, og det er vel ogsaa de færreste, der har Raad til at anvende 1—2 Aar paa en Uddannelse, som ikke sigter direkte paa et Erhverv; ikke des mindre oplever vi endnu jævnlgt, at Fröbel-Højskolen kan hjælpe en og anden ung til Klarhed over sig selv og sine Evner.

Som tidligere nævnt, var Uddannelsen af Fremtidens *Mødre* noget af det, der stod for FRÖBEL som det allerbetydningsfuldste. Han saa, at „Folkeslagenes Skæbne i langt højere Grad ligger i Kvindernes, i Mødrenes end i Magthavernes Haand“, derfor vilde han skabe bedre Mødre — Mødre, hos hvem det vage, halvt ubevidste *Moderinstinkt* var afløst af en klar, forstandig Indsigt, forenet med den oprindelige Moderkærlighed.

Hans Liv faldt i en Tid (1782—1852), da *Frigørelse* var Løsnet, og da Kvindefrigørelsen satte Sindene i endnu langt større Bevægelse end i vore Dage; og han saa klart, at der maatte en Højnelse, en Frigørelse til, om Kvinden skulde kunne indtage sin Plads i Samfundet som Mandens jævnbyrdige og ligeberettigede. Men han forstod tillige, at hendes bedste Evner og Kræfter maatte komme den nye Slægt, der „bærer Fremtiden“, til gode.

I de forløbne 80 Aar er der sket en Udvikling, hvis rivende Fart Fröbel ikke kunde ane. I langt højere Grad end den Gang har Kvinderne maattet søge Erhverv uden for Hjemmet, og Idealerne har samtidig skiftet, nu, da Kvindesagen har vundet mange af de Sejre, for hvilke dens første varmhjertede og klart-seende Pionerer stillede sig i Breschen.

I den Brydningstid, vi lever i, er der vel næppe ret mange, der kan forudse, hvorledes Fremtiden vil forme sig, og hvilke Kaar der i de kommende Slægtled vil bydes Børnene og de unge. Ingen vil gøre Forsøg paa at skrue Udviklingen et Hundremaal tilbage og mene, at Hjemlivet kan forblive uberørt af de Forandringer, ja Omvæltninger, som sætter deres Præg paa alle Livets Forhold. Men det synes os, at netop vor Tid bekræfter Rigtigheden af Fröbels Krav om „bedre Mødre“, og vi søger i det smaa og i det stille gennem Fröbel-Højskolen at være med til at dæmme op for vor Tids alvorligste Farer: Hjemmenes Opløsning og Børnenes forsømte Opdragelse. Samtidig med, at vi ønsker at aabne de unges Øjne og at lære dem at forstaa deres Tid — og det om muligt bedre, end vi ældre gør det — vil vi lære dem at se stort paa det *blivende*, det grundlæggende gennem alle skiftende Tider. Kunde vi vise dem, „at Hjemmet er Menneskeslægtens Helligdom, at alle Institutioner, selv de bedste og værdifuldeste, som Skoler, Læreanstalter o. lign. arbejder forgæves, om ikke Hjemmene giver dem Liv og Indhold“, da har Fröbel-Højskolen ikke virket forgæves. Vi vedkender os fuldt ud det Syn paa Hjemmet, som denne „Hjemmenes Apostel“ blandt Pædagogerne gjorde gældende, skønt vi er os bevidst, at vi dermed maa tage Afstand fra den Opfattelse, som en Del af vore mest moderne Førere og Pædagoger gør sig til Talsmænd for, og som bl. a. har fundet Udtryk i følgende Ord:

„Vi vil skabe en Erstatning for den moderlige Omsorg, for Kvindens Gerning i Huset, og det er muligt, at vi har fundet Løsningen paa et Spørgsmaal for Kvinden, som hidtil syntes haabløst: Hvad skal der blive af Hjemmet, naar Kvinden forlader det? Svaret er, at det er Hjemmet selv, som vil blive omdannet. — Den Dag kommer maaske snart, hvor Lejeren betaler Værten en vis Sum og til Gengæld modtager alle Livets *Fornødenheder*

og *Bekvemmeligheder*. Værten bliver med andre Ord Familiens Forvalter.“

For os er det altid en Glæde, naar nogle af de bedste af Fröbel-Højskolens Elever faar deres eget Hjem, og som Hustruer og Mødre faar Anvendelse for deres Uddannelse.

Midler.

Har *Maalet* for vor Virksomhed været nogenlunde uforandret gennem Aarene, saa kan det samme kun delvis siges om *Midlerne*. Vel er det nu som før en baade *praktisk, teoretisk og teknisk* Uddannelse, der bydes de unge, hvad en Sammenligning mellem Skolens første Program i 1906 og den i dette Foraar udkomne lille Beretning vil vise — og største Delen af de oprindelige Fag er endnu bevaret i det første Læreaar, mens en Del nye, vigtige Fag blev optaget, dels da Uddannelsen blev 2aarig, dels senere.

Men der er for de allerfleste Fags Vedkommende en væsentlig Forskel paa den tidligere og den nugældende Undervisningsform. Og saaledes maa det ogsaa være, om der ikke skal indtræde Stagnation.

I en Tid, da al Børne- og Ungdomsopdragelse tilsigter en større og større Selvstændiggørelse, og da Kravene baade *til* de unge og *fra* de unges Side stadig skærpes, har ogsaa vi ganske naturligt søgt mere og mere at lægge Hovedvægten paa Selvvirksomhed.

Ved en Fagdannelse som vor vil et gennemført *Selvstudium* vel næppe helt kunne virkeliggøres, saa meget mere, som vi i høj Grad maa savne Børnehavelitteratur paa Dansk, og kun et Mindretal af Eleverne med Udbytte vilde kunne benytte Bøger, skrevet paa fremmede Sprog. Derfor maa en Del af den teoretiske Undervisning ske i Foredragsform; men jævnligt gennemtænker Eleverne i Forvejen Stoffet, som derefter drøftes i

Timerne, hvorefter Læreren slutter med en kort, sammenfattende Gennemgang.

Ogsaa større selvstændige skriftlige saavel som mundtlige Opgaver giver vi dem fra Tid til anden og søger saaledes at vække deres Trang til et efter Uddannelsestiden fortsat Selvstudium eller til Dannelsen af Studiekredse, hvortil Fröbel-Højskolens Bibliotek kan yde dem en god Hjælp.

Den praktiske, teoretiske og tekniske Uddannelse gaar — og bør gaa — Haand i Haand; der maa være en stadig Vekselvirkning mellem disse tre Sider af Uddannelsen, og ingen af dem maa tilsidesættes. Det er ret almindeligt, at Eleverne møder med mere Anlæg og Interesse for det praktiske end for det teoretiske Arbejde eller omvendt og derfor — maaske dem selv ubevidst — tillægger vedkommende Side af Uddannelsen størst Betydning og i nogen Maade underkender de andre. Men den Elev, der efterhaanden naar til Erkendelse af Vekselvirkningens Betydning, vil sikkert føle det berigende i den: Erfaringerne fra det støtte, daglige Arbejde med Smaabørnene i Børnehaven giver den naturlige Baggrund for Forstaaelsen af den teoretiske Undervisning i Timerne, og omvendt bliver det dybere Indblik, som Eleverne efterhaanden vinder i Barnenaturen og Sjælelivets Love, dem en uundværlig Hjælp i deres Forhold til Børnene.

Endelig skal den tekniske Uddannelse give dem det størst mulige Fond af Hjælpe midler i Hænde. Den skal i lige høj Grad vække deres slumrende kunstneriske Evner og lære dem at anvende selv det allerubetydeligste Materiale. Det er tidt med en egen Fryd, at Eleverne hos sig selv opdager Evner og Kræfter, hvis Tilstedeværelse de aldrig før har anet.

Det er vor Overbevisning, at Alsidigheden i den her skitserede Undervisning er en væsentlig Aarsag til den Tilfredsstillelse, mange unge finder i det Arbejde, der møder dem paa Fröbel-Højskolen.

FRÖBEL-HØJSKOLENS HISTORIE

1897—1915 VED A. W.

1915—1931 VED A. OG B. W.

Skønt Fröbel-Højskolen først blev oprettet 1906, kan dens Oprindelse føres adskillige Aar længere tilbage i Tiden.

I. *Forhistorie.* Som Elev paa Fröbelstiftelsen i Dresden (1896—97) modtog jeg henimod Uddannelsestidens Afslutning en Forespørgsel, om jeg efter min Hjemkomst vilde paatage mig at uddanne en Elev i den Børnehave ved FRKN. SCHOU & TROLLES SKOLE i Hellerup, som skulde oprettes 1ste Maj 1897. Helst vilde jeg have forlænget min Uddannelse, da jeg langt fra følte mig dygtig nok til at overtage Ledelsen af en Børnehave; og Ansvar for en voksen Elev var vel i Stand til yderligere at ængste en ung Nybegynder. Efter en Del Overvejelser og Forhandlinger blev Afgørelsen dog truffet. Jeg stillede blot den Betingelse, at den unge Pige maatte forpligte sig til at blive et helt Aar — noget ret ualmindeligt paa den Tid — og at Undervisningen blev baade praktisk og teoretisk, at den med andre Ord kom til i nogen Maade at svare til den Uddannelse, jeg selv havde faaet.

Enkelte Forsøg paa at give unge Kvinder en bedre Uddannelse end den gængse var allerede tidligere blevet gjort. Det er en kendt Sag, at Fru HEDEVIG BAGGER c. 1885 begyndte at uddanne unge Piger ved sin Børnehave; i 1904 fik disse Kursus Navnet „Fröbelseminariet“ og var 1-, senere 2-aarige (jvnfr. „Folke-Børnehaveforeningen 1901—1926“ og „Fröbelseminariets Program med Redegørelse for Seminariets Udvikling 1904—1929“).

Mindre kendt er det derimod, at en anden dygtig Forkæmper for Frøbels Tanker, DOROTHEA STAHLSCHMIDT, allerede fra Slutningen af 1870'erne havde sat ret betydelige Kræfter ind paa at skaffe Børnehavesagen Anerkendelse her hjemme og paa at uddanne unge Piger til „Børnehavelærerinder“, som de den Gang kaldtes. Paa Halvaarskursus fik disse ikke blot en praktisk Uddannelse blandt Børnene, idet dygtige Lærere, som den senere Professor WILKENS og Lægerne HERTEL og WILHELM MEYER, var ansat for sammen med Frk. Stahlschmidt at give Eleverne en solid teoretisk Baggrund for deres Gerning. Men disse Frøken Stahlschmidts Bestræbelser for at skabe dygtige Pionerer for Sagen fik næppe større Betydning ud over Øjeblikket. Allerede i 1890'erne maatte hun selv efter ret store Omskiftelser og paa Grund af Svaghed opgive sit Arbejde, og de unge, der hos hende havde faaet en god Uddannelse, forstod ikke Betydningen af at holde den samme Standard: i de af dem ledede Børnehaver modtog de ganske unge Piger til „Uddannelse“, d. v. s. lod dem i 1—2 eller 3 Maaneder, højst $\frac{1}{2}$ Aar, deltage i Arbejdet med Børnene, tilegne sig de rent ydre, mekaniske Færdigheder, som Fletning, Lerarbejde o. l., uden det fjerneste Kendskab til de pædagogiske Tanker, der laa til Grund for hver eneste af Børnehavens Sysselsættelser. Og efter endt Læretid gik saa disse unge ud, oprettede nye Privatbørnehaver og uddannede atter andre Elever. Intet Under, at hele Børnehavesagen herhjemme ikke nød noget godt Omdømme blandt Pædagoger. Det var ikke helt ualmindeligt, at selv de Skolebestyrere, der oprettede Børnehaver ved deres Skoler — den Gang *Privatskoler* — betragtede Børnehaven som et nødvendigt Onde, hvis eneste Berettigelse var, at den bidrog til at tilføre Skolen Elever til de laveste Klasser.

Der krævedes en vis Grad af ungdommeligt Mod og Begejstring af den, der for Alvor skulde mene at kunne overvinde

Børnehaven i Hellerup: Paa Legepladsen.

den Ligegyldighed og Mangel paa Forstaaelse for Børnehavesagen, som raadete i vort Land. Berigende og forfriskende virkede det paa den unge Optimist at møde Kendskab til og Varme for Frøbels Ideer hos den kendte Folkeskolelærerinde og pædagogiske Forfatter KIRSTINE FREDERIKSEN, der ganske særlig paa sine Rejser i Amerika og gennem Studiet af amerikansk pædagogiske Værker havde lært at værdsætte Frøbels Opdrager-tanker. Ogsaa Folketingsmand HERMAN TRIER havde talt og skrevet om Frøbels pædagogiske Indsats; men skulde der vækkes videre Interesse, gjaldt det om i Praksis at vise, *hvad* den gode Frøbelske Børnehave kunde betyde, og fremfor alt om at ændre den *almindelige* Opfattelse: at Børnehavegerningen var en behagelig Beskæftigelse for unge Piger fra velstaaende Hjem, der gerne vilde have nogle Timer af Dagen optaget for paa en let og fornøjelig Maade at kunne tjene lidt til Lommepege.

Børnehaven i Hellerup: Ved Stranden.

Derfor maatte der med stor Konsekvens kræves en virkelig, for-
svarlig Uddannelse; men det var selvfølgelig kun de ganske faa,
der kunde tænke sig at anvende et helt Aar paa Uddannelsen
til en saa usikker Levevej.

I Løbet af de følgende 9 Aar var det samlede Antal Elever
15; blandt disse har Frøken AGNES SCHULTZ, nuværende Leder
af *Wartheim* „Hjem for Børn“ ved Slagelse, faaet stor Betyd-
ning for vor Sag. En Aarrække var hun Leder af Børnehaven
ved N. Zahles Skole, senere i 8 Aar en ypperlig Medarbejder
ved Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn og sam-
tidig i adskillige Aar Formand for Organisationen „Fröbel-Høj-
skolens Elevforbund“.

Selve de ydre Rammer for Børnehaven i Hellerup var ual-
mindelig gode. Skolelederne viste den nye Gren af deres Virk-
somhed meget stor Interesse; det bedste Lokale blev udvalgt

og hensigtsmæssigt udstyret, Børnene havde paa visse Tider af Dagen Adgang til Gymnastiksalen, alt fornødent Materiale blev anskaffet, og den store Legeplads var paa alle Aarstider en udmærket Tumbleplads for Børnene. I de første Aar var Hellerup ikke tilnærmelsesvis saa tæt bebygget som nu, og det var derfor let at foretage Udflugter til Marker og Enge, til Strand og Kælkebakke, og heller ikke Skoven var længere borte, end at den kunde gæstes.

Børnene kom væsentlig fra Middelstandshjem — Forældrene var fortrinsvis Forretningsdrivende, Haandværkere o. l. — tidt var det Enebørn, der trængte til Samvær med andre Børn.

Det er med megen Glæde, jeg tænker tilbage paa disse gode Arbejdskaar baade for mig og de unge Elever, som skulde have deres praktiske Uddannelse herude. Det blev et inderligt Samliv med Børnene, og de allerfleste Forældre mødte den unge Leder med Tillid og viste Interesse og Forstaaelse for Gerningen.

Mange af de Hjælpemidler, som vi nu har i vore Børnehaver og regner med som selvfølgelige, maatte iøvrigt møjsommeligt skaffes til Veje; dette gjaldt særlig Børnehavemateriellet, som i de første Aar blev forskrevet fra Udlandet, men efterhaanden delvis kunde tilvirkes herhjemme. I endnu højere Grad savnedes Sange og Sanglege til Brug i Børnehaven; thi selv om enkelte saadanne fandtes, maatte der dog stadig skaffes nye, alt som Forholdene krævede det.

Men endnu langt større og mere omfattende Krav stillede de unge Elevers Uddannelse, som lidt efter lidt blev et fast Led i Børnehavens Virksomhed. Selv var jeg eneste Lærer i alle Fagene: Opdragelseslære, Sundhedslære, Frøbelske Sysselsættelser, Tegning, Geometri m. m.; og da jeg kun havde mine egne nyerhvervede Kundskaber — udelukkende beregnede paa det praktiske Børnehavarbejde — at bygge paa, vil det forstaaes, at der maatte arbejdes haardt for Tilegnelsen af det nødven-

dige, solide Grundlag, saa meget mere, som mine naturlige Evner ubetinget ligger paa det praktiske Arbejdes, ikke paa Teoriens Omraade. Jeg havde næppe faaet Mod til denne Opgave, om den havde været selvvalgt; men jeg indsaa, at den var en bydende Nødvendighed, dersom jeg overhovedet vilde arbejde for at berede Børnehavesagen en Fremtid her i Danmark. Det meget grundige Selvstudium, som maatte drives, har haft den allerstørste Betydning for mig. Paa en helt ny Maade lærte jeg at fordybe mig i Spørgsmaalene, at trænge ind i Frøbels Tanker og Børnehavernes hidtidige Virksomhed. Samtidig tog jeg Del i pædagogiske Møder og forskellige Kursus og læste Fagskrifter for at udvide min Horisont ogsaa ud over Børnehavesagens Grænser. Det kan nu i de ældre Aar næsten synes ufatteligt, at Dagene kunde slaa til til alle de Opgaver, der efterhaanden meldte sig: i Morgentimerne undervistes de voksne Elever, derefter fulgte Børnehavearbejdet med Forberedelser til næste Dag, og endelig var i nogle Aar Eftermiddagene optaget med Undervisning af Barnepige-Elever, som jeg — tilskyndet af Kirstine Frederiksen — søgte at uddanne baade teoretisk og praktisk, i Lighed med den Frøbelske Uddannelse af Barneplejersker, som jeg havde lært at kende i Tyskland, og som Fröbel havde tillagt saa stor Betydning. For at vække Interesse for selve Børnehavesagen sendtes Børnenes Arbejder til Udstillinger af forskellig Art. Endvidere gav jeg kortere Kursus for Lærere i Frøbelske Sysselsættelser, Anskuelsestegning m. m. Og saa tidligt som i 1898 dristede jeg mig til i „Den danske Pigeskoles“ Organ, „Bog og Naal“, under Titlen „Et Forslag“ at fremkomme med en nærmere motiveret Henstilling om Oprettelse af Børnehavkursus til Uddannelse af Fremtidens Mødre.

Skønt der i adskillige Aar kun var ringe Fremgang for Sagen, og skønt der ikke var synderlig Udsigt til, at der her i Landet var Jordbund for endnu et Børnehaveseminarium, besluttede

jeg mig alligevel til i 1906 at udvide Rammerne for Uddannelsen. Jeg henvendte mig til flere dygtige Faglærere for at knytte dem til Virksomheden, og da Hellerup var for afsidesliggende for Lærere og Elever, lejede jeg Lokaler i *Karen Kjærs Skole* paa Nørrebro til de teoretiske Aftentimer, mens den praktiske Uddannelse som hidtil skulde foregaa i Børnehaven i Hellerup.

Men inden den nye Ordning skulde træde i Kraft, søgte jeg 4 Maaneders Orlov og tog paa en Studierejse til Tyskland og England, hvor jeg besøgte de førende Seminarier og Børnehaver tilligemed en Del Fröbel-Steder i Thüringen.

II. *Tiden 1906—1915.* 1ste Maj 1906 begyndte Skolen med 6 Faglærere til 2 Elever, der dog i Fag som Korsang og Sundheds-lære suppleredes med enkelte indbudte Elever.

Som det vil fremgaa af den Fortegnelse over Fröbel-Højskolens Elever gennem 25 Aar, der som Tillæg findes i nærværende Skrift, saa det ikke meget fortrøstningsfuldt ud de første 8—10 Aar. Vel steg Elevtallet 2 Aar i Træk til 8, og vi mente at turde regne med en jævn, om end langsom Vækst; men allerede Aaret efter meldte der sig overhovedet ingen, og endnu saa sent som i 1914—15 bestod Klassen kun af 2 — ganske vist flinke og interesserede — Elever. Selv i disse økonomisk vanskelige Aar søgte jeg at bevare de dygtige Faglærere, som var knyttet til Seminariet, og jeg skylder disse Skolens første Lærere en særlig varm Tak, fordi de arbejdede med usvækket Interesse, til Trods for at Eleverne var saa faa.

I det Aar, da Fröbel-Højskolen var uden Elever, gennemførte jeg iøvrigt en Opgave, som det hidtil ikke var lykkedes mig at skaffe Tid til: Udgivelsen af Børnehavens Sanglege. Det var efterhaanden blevet næsten umuligt at undvære trykte Tekster og Melodier til de dels oversatte, dels originale Børnehavesange og Sanglege, der stadig anvendtes, men som maatte udbredes

ved „mundtlig Overlevering“. Ikke mindst ønskede Folkeskolens Lærerkårer Udgivelsen af Sanglegene, da jeg nemlig gennem flere Aar havde givet Kursus henholdsvis for Lærerinder og Asylbestyrerinder — til det første af disse 3 Maaneders Aftenkursus var der indtegnet 80 Deltagere. I Aaret 1911 udkom da 1. Del og Aaret efter 2. Del af *Sange og Sanglege for Smaa-børn*. Nu efter 20 Aars Forløb trænges der til Fornyelse ogsaa paa dette Omraade, og det er mit Ønske, at der blandt de mange unge Børnehavedere, som er i Arbejde, maa være enkelte, der har Evner og vil give deres Tid til at skabe en rig og lødig Litteratur, der i øvrigt ikke blot bør omfatte Børnehavesange, men ogsaa Fortællinger for Smaa-børn før Skolealderen. —

Det egentlige Mærkeaar i Børnehavernes — og dermed ogsaa i Fröbel-Højskolens Historie — er 1915; thi fra dette Tidspunkt er der en overmaade nøje Forbindelse mellem disse.

Skönt der siden 1901 var oprettet nogle *Folkebørnehaver*, dels af den Forening, som Hr. Skoleinspektør Bagger og Hustru havde kaldt til Live just med dette Formaal for Øje, dels en enkelt Folkebørnegrave ved Centralmissionen, ledet af Frøken A. RUGE, nuværende Fru Biblioteksdirektør DØSSING, var det dog ganske overvejende *Privatbørnehaver*, der fandtes herhjemme, i Modsætning til de fleste andre Lande. Og selv om ogsaa denne Form for Børnehaver har sin Berettigelse og kan byde sin Leder fuldt tilfredsstillende Opgaver, syntes Børnehavesagen dog stadig ikke at have nogen Fremtid i Danmark. Men i Aaret 1915 skete der et Omslag, som skulde faa vidtrækkende Følger.

Det vil næppe være muligt nogensinde helt at udrede de mange Traade, der paa en forunderlig Maade slynger sig ind i hinanden, eller at paavise alle de enkelte Faktorer, som blev bestemmende for Sagens videre Udvikling og pludselige Vækst. For os, der har faaet den Lykke at være Vidne til det „Gennembrud“, som

Børnehavesagen i de nærmest følgende Aar oplevede, er der ingen Tvivl om, at der ogsaa her var En, der holdt alle Traadene i sin Haand og paa sin egen Maade ledede Sagen ind i det Spor, som Han vilde. Og vi har derfor ogsaa kun haft den Opgave at følge de Veje, som blev os vist.

Maaske blev den Beslutning, jeg udførte, da jeg ved Sommerferien 1914 opgav mit kære Børnehavarbejde i Hellerup, den første Anledning, selv om der den Gang intet var, der tydede paa nogen Fremgang. Jeg havde lige siden mine første Børnehavarbejder med særlig Interesse omfattet *Folkebørnehaverne*, som jeg havde lært dem at kende i Dresden, og ønsket at faa min Gerning blandt Børn fra Smaakaarshjem. Men da min Uddannelse i Tyskland havde det Formaal at dygtiggøre mig til Ledelsen af den Børnegrave i Hellerup, som skulde oprettes ved min Hjemkomst, laa Spørgsmaalet overhovedet ikke for, og naar Ønsket senere blev særlig stærkt, afviste jeg det ud fra den Overbevisning, at Ledelsen af en Folkebørnegrave med hele dens omfattende sociale Arbejde vilde være uforeneligt med Arbejdet for Uddannelsen af voksne Elever. Men der kom den Dag, da jeg forstod, at alle andre Hensyn burde vige, og uden at vide, om det vilde blive mig muligt at skaffe de Pengemidler, som Oprettelsen, Udstyrelsen og Driften af en Folkebørnegrave vilde kræve, opgav jeg min Stilling ved Skolen i Hellerup og overlod min Efterfølger og tidligere Elev, Frøken JOHANNE HØYGAARD NIELSEN, den praktiske Uddannelse af de daværende 2 Elever. Jeg havde haabet at kunne faa knyttet en Børnegrave til en af de Fabrikker i Københavns Udkant, der i særlig Grad beskæftigede *kvindelige* Arbejdere; men denne Plan maatte opgives, og da omtrent samtidig Verdenskrigen udbrød, syntes Mulighederne yderligere forringet. I Løbet af Vinteren dannede der sig dog, paa Foranledning af Skoleinspektør, Frøken HELGA SAHLERTZ, en Kreds af interesserede Kvinder og Mænd for at skaffe Midler

til Oprettelsen af en Folkebørnehave paa Christianshavn med mig som Leder. Atter gjorde jeg en Studierejse, denne Gang til Sverige, dels for at lære vort Søsterseminarium, *Fröbel-Institutet* i Norrköping, at kende, dels for i Stockholm at sætte mig ind i forskellige vigtige sociale Foranstaltninger, som Settlementet „*Birkagården*“, AGNES LAGERSTEDTS Arbejde for Boliger til børnerige Familier o. fl. a.

Da *Folkebørnehaven paa Christianshavn* aabnedes 1ste September 1915, flyttede ogsaa Fröbel-Højskolen derud, og samtidig blev Undervisningen, der tidligere af Hensyn til den lange Afstand mellem Hellerup og Nørrebro havde fundet Sted hver Aften — undtagen Lørdagen, hvor vi altid har holdt week-end — nu henlagt til Eftermiddagene Kl. 2—5. Ganske vist kunde vi i de følgende Aar, da Elevflokken voksede, have haft god Brug for de udmærkede Lokaler i Karen Kjærs Skole, og ogsaa denne Skoles gode Aand og Tone, som altid mærkedes, skønt vi kun færdedes der, efter at Lærere og Elever havde forladt den, var af stor Betydning for os. Men en Centralisation af Arbejdet var nødvendig, nu da Børnehaven og det med den forbundne sociale Arbejde krævede et betydeligt Opbud af Tid og Kræfter.

Det vilde næppe have været muligt at forene de to Stillinger som Leder af den hurtigt voksende Børnehave og Leder af Fröbel-Højskolen, om ikke min Søster, der i 1906 havde taget Lærerindeeksamen, men efter nogle Aars Skolegering i en længere Aarrække havde været syg og uarbejdsdygtig, netop paa denne Tid var blevet rask nok til at overtage sin Del af Arbejdet, først som Lærerinde, senere tillige som Regnskabsfører og endelig som Medleder af Fröbel-Højskolen. Der begyndte nu et godt og frugtbart Samarbejde, som skulde faa den største Betydning for Skolens senere Udvikling.

III. *Tiden efter 1915.* Det viste sig snart, at Krigen langt fra betød en Hindring for Oprettelsen af Børnehaver — tværtimod. De for Smaabørn saa skæbnesvangre Forhold som elendige Boliger, Mødrenes Erhvervsarbejde uden for Hjemmet o. l. var ganske vist ikke noget nyt og ukendt Fænomen, men de tilspidsedes i høj Grad, saa at det blev kendeligt for den store Offentlighed, at der *maatte* gøres et effektivt forebyggende Arbejde.

Det var fortrinsvis Børn i 3—7 Aars Alderen, Interessen samlede sig om, „det Barn, der er for stort til at ligge i Vuggen og for lille til at gaa i Skole“. Et enkelt daværende københavnsk Dagblad, „Hovedstaden“, hvis Redaktør var Provst J. NORDENTOFT, og blandt hvis Medarbejdere var Kommunalæge, Dr. med. KJER-PETERSEN, gjorde dels ved gentagne Juleindsamlinger, dels ved mangfoldige Indlæg i Spørgsmaalet om forebyggende Børneforsorg i Almindelighed og Folkebørnehaver i Særdeleshed en stor Indsats og vakte Ansvarsfølelsen over for Smaabørn blandt mange Mennesker baade i By og paa Land, saa at der i de nærmest følgende Aar blev oprettet en hel Række Folkebørnehaver — blandt dem de senere Menighedsbørnehaver. Ogsaa Københavns Kommune begyndte i disse Aar et Arbejde for Smaabørn og oprettede en Del Børnehaver, navnlig for Børn fra „Husvildehjem“, som den havde maattet skaffe Husly i Barakker og Husvildeejendomme.

I økonomisk Henseende vilde Opgaven vel have været fuldstændig umulig at løse, navnlig for det private Initiativ, saa meget mere som Efterkrigstiden med Dyrtid o. l. gjorde sig stærkt gældende. Men just paa dette Tidspunkt kom der en uvurderlig Hjælp for den „forebyggende Børneforsorg“, hvortil ogsaa Børnehaverne hører. 30. Juni 1919 vedtoges „*Lov om Tilskud til Fremme af forebyggende Børneforsorg i Danmark*“ (Vuggestuer, Børneplejestationer, Asylter, Folkebørnehaver og

Fritidshjem), hvorved det blev muligt baade at forbedre de bestaaende Institutioner og at oprette en hel Del nye Børnehaver, saa at der alene i Storkøbenhavn i 1931 findes c. 55 Folkebørnehaver imod c. 10 før 1915.

Det siger sig selv, at der i de følgende Aar blev Brug for flere og flere fuldt uddannede Børnehavearbejdere. I Begyndelsen var Væksten saa stærk, at vi næppe kunde holde Trit med Udviklingen; og med ikke ringe Ængstelse saa vi i disse Aar jævnligt pur unge Piger umiddelbart efter afsluttet Uddannelse overtage ansvarsfulde Lederstillinger. I flere Tilfælde lykkedes dette over Forventning; men vi har ogsaa oplevet, at der hos de unge efter nogle Aars intensiv Virksomhed indtraadte en vis Stagnation, og at den første Energi og Idealitet med Aarene afløstes af en letforstaaelig Afslappelse. Det normale maa nemlig være, at de unge først en Tid som Medhjælpere tilegner sig den Indsigt og Erfaring, som maa kræves af en Børnehaveleder; og vi betragter det som en Lykke, at Fröbel-Højskolen i det sidste Tiaar har haft saa stor en Tilgang af Elever, at denne Vej i Almindelighed har kunnet følges.

I 1918 opnaaede Fröbel-Højskolen for første Gang Statstilskud; en Del af dette er bestemt til Understøttelse af ubemidlede Elever, Resten til Skolens Drift. Vi er overordentlig taknemmelige for denne Hjælp, som der altid har været god Brug for i de forløbne Aar. Den Sum, der er bevillet til Elevunderstøttelser bliver — da vi altid modtager langt flere Anmodninger om Fripladser og Moderationer, end vi kan opfylde — i det væsentlige anvendt til Studiehjælp i det andet Aar for de Elever, som i det første Læreaar har vist sig værdige til Understøttelse og velegnede til Gerningen.

Det var ogsaa i 1918, at vi virkeliggjorde den Tanke, der allerede var udtalt i Fröbel-Højskolens allerførste Program og et enkelt Aar — 1909 — forsøgsvis var ført ud i Livet, men som

efterhaanden var kommet til at staa for os som et uafviseligt Krav: en Forlængelse af Børnehaveuddannelsen. Ved det nævnte Forsøg havde 3 af de daværende Elever faaet et halvt Aars supplerende Undervisning. Nu tog vi Skridtet fuldt ud og indførte den 2-aarige Uddannelse, hvorved vi ikke blot kunde optage Fag som Psykologi, Koncentrationsundervisning og Samfundslære, men fremfor alt kunde give Eleverne Lejlighed til at prøve deres Kræfter i et mere selvstændigt Arbejde med Børnene.

En Overgang til den nye Ordning dannede Holdet 1917—18, der sluttede efter 1½ Aars Forløb; samtidig blev Skoleaaret lagt om, saa det fremtidig begyndte 1. September i Stedet for 1. Maj.

Vi var, da vi indførte den 2-aarige Uddannelse, forberedt paa en kendelig Tilbagegang i Elevtallet, maaske endog for en længere Aarrække; men det viste sig snart, at Nyordningen imødekom en Trang hos de unge, der saa langtfra følte sig „færdige“ efter det første Aar, at tværtimod de allerfleste først efter dette følte sig rigtig indstillede over for Arbejdet, og Tilgangen til Fröbel-Højskolen øgedes fra Aar til Aar. Dette havde til Følge, at vi maatte søge Samarbejde med flere Børnehaver end de enkelte, som hidtil havde været os behjælpelige med Elevernes praktiske Uddannelse; Kredsen udvidedes stadig og omfatter f. T. 12 Børnehaver — hvis Ledere selvsagt alle er udgaaet fra Fröbel-Højskolen — foruden Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn, der om end ikke af Navn, saa dog i Realiteten tjener som Seminariebørnehave, idet saa vidt muligt alle Elever faar en Del af deres praktiske Uddannelse i den.

Det karakteristiske for det Afsnit af Fröbel-Højskolens Historie, som indledes med Indførelsen af den forlængede Uddannelsestid, er dels, at der meldte sig en Mængde Opgaver, dels, at Livet selv tydeligt viste os, hver Gang en ny Opgave maatte tages op. Skridt for Skridt blev vi, alt som Børnehavebevælgelsens Vækst krævede det, ledet ind paa de nye Veje i

Arbejdet, som der senere vil blive gjort udførligere Rede for. Det gælder saaledes det sociale Arbejde, hvis Nødvendighed enhver Folkebørnehaveleder med det rette Sindelag vil erkende som en Livsbetingelse baade for sin Gerning og sig selv, og som vi derfor maatte forberede Eleverne til; det gælder ogsaa det Samarbejde, som vi helt i det smaa begyndte med Børnehjemmet *Ove Hohlenbergs Minde* — hvis Forstanderinde selv tidligere er blevet uddannet paa Fröbel-Højskolen — og som har til Formaal at give de Elever, der har særlig Interesse for denne Gren af Børneforsorgen, nærmere Kendskab til den ved at lade dem faa en lille Del af deres praktiske Uddannelse der.

Og ikke mindst gælder det den Uddannelse til Fritidshjemsarbejdet, som vi i de allersidste Aar har føjet ind som et Led i Fröbel-Højskolens Virksomhed; ikke fordi vi følte Trang til at udvide denne, men fordi de indtrængende Opfordringer, vi modtog udefra, var os en Bekræftelse paa vor egen Erkendelse af, at der i høj Grad trængtes til en saadan Uddannelse. Flere Gange havde vi set Fröbel-Højskolens Elever, med Lyst og Evner til denne Gerning, efter endt Uddannelse søge og faa Ansættelse ved Fritidshjem; men de erfarede snart, hvad vi paa Forhaand vidste, at Børnehaveuddannelsen alene ikke kunde dygtiggøre dem til Arbejdet med de *større* Børn. Og stilledes der end ikke ved Besættelsen af de ledige Stillinger Krav om en fyldestgørende Uddannelse, saa følte de dog selv det utilfredsstillende i at skulle arbejde for en Sag uden virkelig Sagkundskab.

Det var under store Betænkeligheder, vi tog det afgørende Skridt; thi mens vor Indsigt i Børnehaveuddannelsen var blevet fæstnet og uddybet gennem mange Aars Arbejde, var vi i denne Sag henvist til at bygge paa andres Erfaringer. Dertil kom, at Fritidshjemmene befandt sig i en Krise, ogsaa i økonomisk Henseende, saa at der skulde et vist Vovemod til hos de unge for

at vælge denne Gerning. Men netop Vanskelighederne gav os Mod til at tage Opgaven op; selve Børnehavesagens Historie var os en Borgen for, at en Bevægelse, der har *Livets Ret*, fordi den imødekommer Tidens Krav, ikke kan standses af Mangel paa Penge.

I Frkn. JUSTESEN og WESTRING, Fritidshjemmet *Saxoly*, havde vi fundet sagkyndige og initiativrige Medarbejdere, og Hr. Direktør JENS MØLLER JENSEN fra *Skolen for dansk Kunsthaandværk* havde tilsagt os sin Støtte med Hensyn til Tegneundervisningen.

I Efteraaret 1927 rejste vi til Berlin for ved de førende Frøbelseminarier, til hvilke der er knyttet Fritidshjem („Horte“), og i hvilke „Hortnerinnen“-Uddannelsen gaar jævnsides med Børnehaveuddannelsen, at faa Raad og Vejledning med Hensyn til Retningslinierne for vor nye Arbejdsplan. Under et flere Maaneders Studieophold i Berlin 1930 satte Frøken Justesen sig grundigere ind i de raadende Arbejdsmetoder.

Endnu staar vi dog paa Forsøgsstatet, og vi haaber, at vi under selve Arbejdet maa vinde mere og mere Klarhed over, hvordan denne Uddannelse skal forme sig under vore særlige danske Forhold. —

I en Tid, hvor mange nye Tanker bryder sig Vej, oplever man stundom, at de saa at sige melder sig af sig selv, fremkaldt af en eller anden Oplevelse; det er, som „laa de i Luften“, og det gælder da kun om at gribe Øjeblikket til at omsætte dem i Handling. Paa denne Maade er vore *Skolerejser* blevet til.

Det var ud af Glæden over „Genforeningen“, at Tanken om en Cykletur gennem Sønderjylland fødtes, og i Pinsen 1921 drog vi derved med en Flok lige afgaaede Elever for at tage den genvundne Del af Landet i Besiddelse; det gav stærke og dybe Indtryk at gaa over den gamle, nu udslettede Grænse, at færdes i „det skønne Land med Dal og Bakker fagre“, hvor Dannebrog

vajede frit over danske Hjem, at skifte Ord med vore Landsmænd sønden Aa, og at høre Mænd som vor Vært i Nybøl, gamle PETER PHILIPSEN, fortælle om Danskes Kaar under Fremmedherredømmet og i Afstemningstiden.

Ved et Besøg i Flensborg, umiddelbart efter denne Fælles-

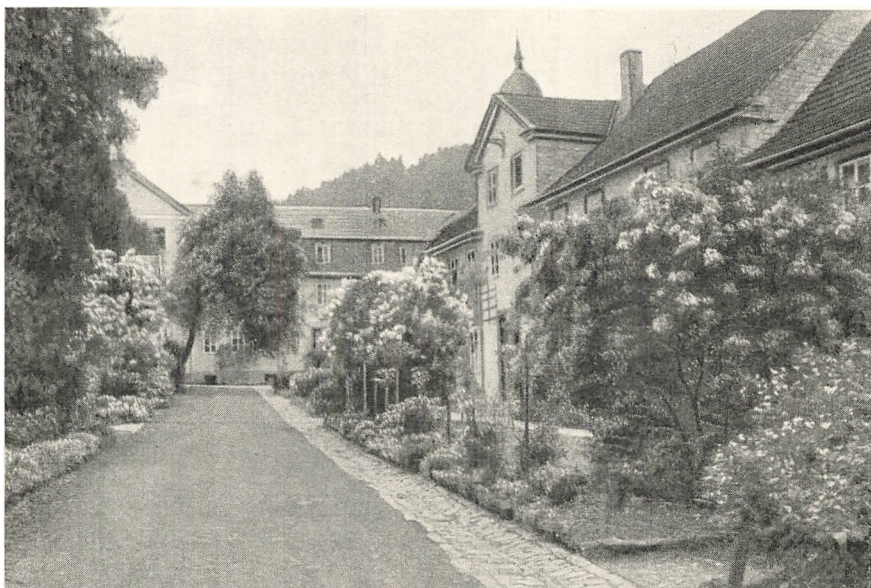
Dybbøl Mølle.

rejses Afslutning, indledes Forbindelsen mellem Fröbel-Højskolen og den danske Børnehavesag i Flensborg.

Kun 2 Aar senere, ved Pinsetid 1923, var vi atter paa Rejse, denne Gang en længere Studierejse og med en betydelig større Flok — i alt 45 Elever. Vort Maal var, efter nogle Dages Ophold i Berlin, hvor vi netop i de Dage kunde overvære det kendte Børnehaveseminarium, *Pestalozzi-Fröbelhaus's* stort anlagte 50 Aarsfest, at gæste Thüringen. Her gjaldt Besøget i Særdeleshed nogle af de Steder, hvor Fröbel havde virket, fremfor alt den idylliske By Blankenburg, hvor han oprettede sin første Børnehave, og hvor der nu baade findes en fortrinligt indrettet Børnehave, et Fröbelmuseum og et lille Rekreationshjem for Børnehavearbejdere. Pinsedag gæstede vi den nærliggende store

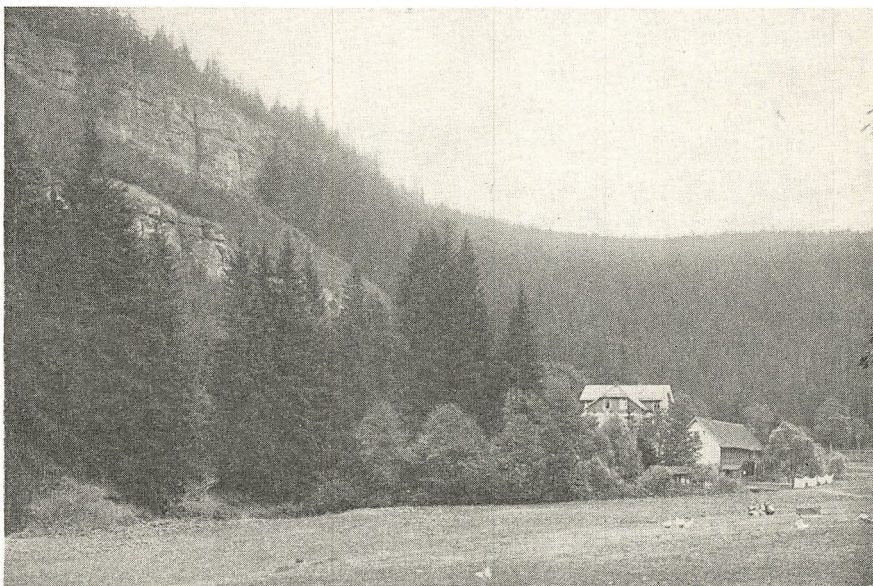
Keilhau.

Keilhau Kostskole, oprettet af Fröbel 1817.

Schwarzburg.

Vort Standkvarter: Finsterbergen.

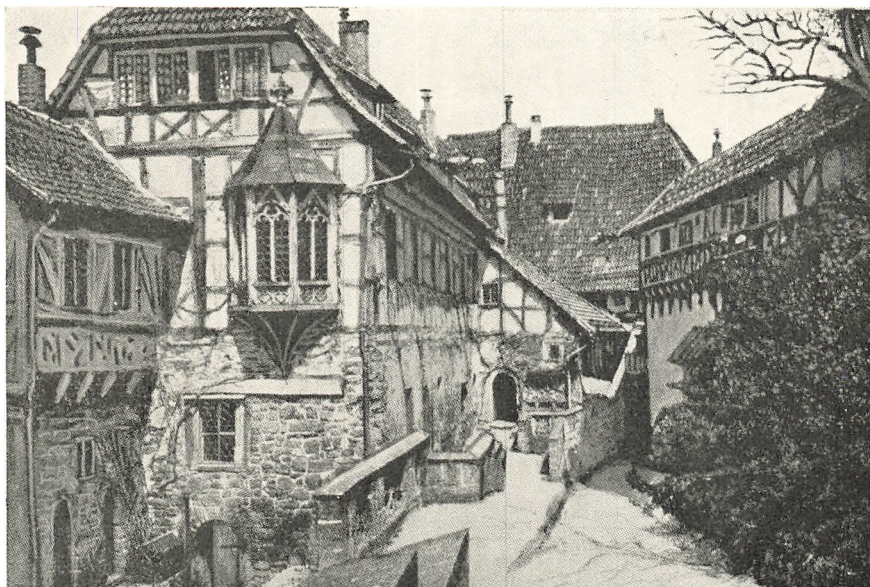

Paa Æselsryg til Wartburg.

Kostskole, *Keilhau*, hvor Fröbel og hans Medarbejdere allerede i 1820'erne skabte et Skoleliv, som i mangt og meget minder om vor Tids frie Skoletanker.

Fra Blankenburg, hvor vi opholdt os en Uge, foretog vi de skønneste Udflugter til „Thüringens Perle“, Schwarzathal med Schwarzburg, og fra Finsterbergen, hvor vi ligeledes slog os ned i omtrent en Uge, gjorde vi Ture til Inselberg og Friedrichsroda-Reinhardsbrunn med dens enestaaende Malerisamling, der gengiver Thüringske Sagn. At vi paa en saadan Rejse ogsaa stiftede Bekendtskab med andre historiske, kultur- og kirkehistoriske Steder, som Weimar med Goethemuseet og Eisenach med dets Lutherminder siger sig selv; fuldtonende lød Sangen „Vor Gud han er saa fast en Borg“ fra Wartburgtaarnets Platform ud over Bjerg og Skov.

Ligesaa lykkelige som vi følte os under det dejlige Ophold i

Wartburg.

Thüringen, ligesaa glade og taknemmelige var vi, da vi kunde vende hjem med alle vore unge i god Behold — hjem til vort Land, der var blevet forskaanet for meget af den Nød, som vi havde haft Lejlighed til at se dernede.

Endnu mere „spontant“ skabtes den Nydannelse, som i de senere Aar er traadt i Stedet for vore Skolerejser, og som har tilført Fröbel-Højskolen en sjælden Berigelse: vor Friluftsskole paa Jomsborg. Flere Aar inden „Lejrskole“tanken var fremkommet herhjemme, uden mange Overvejelser fra vor Side, langt snarere som et lykkeligt „Fund“, stod den en Dag i 1922 som en levende Virkelighed: en Seminarieelevs Skildring i Fagskriftet „Kindergarten“ af Frankfurt Børnehaveseminariums Lejrskole „Wegscheide“, en Tanke, der fængede i vort og vore Elevers Sind, en Henvendelse, tilmed uden vor Medvirken, til Frederiksberg F. D. F.s Bestyrelse

Fröbel-Højskolen i Thüringen. Pinse 1923.

— og Frankfurts „Wegscheide“ var blevet til Fröbel-Højskolens „Jomsborg“.

Hvad Jomsborg kan betyde for de unge, derom vil vi lade en af dem tale, der har lært det allerbedst at kende. Men for os rummer det nogle af de rigeste Minder fra de sidste 10 Aars Arbejde. Det er vor Erfaring, at de 2—3 Uger, vi tilbringer deroppe sammen med vore Elever, ogsaa undervisningsmæssigt set giver fuldt Udbytte, og vi vilde blot ønske, at det i kommende Aar blev os muligt hvert Aar at føre et Elevhold derop, ikke som hidtil kun hvert andet Aar. At selve Ledelsen af en saadan Lejrskole er et krævende Arbejde, vil i alt Fald de vide, der selv har prøvet det; men det er et Arbejde, som er Møjen værd.

Og hvor har saa Fröbel-Højskolen været at finde, siden den i Maj 1915 flyttede ud paa Christianshavn?

Det blev en noget omflakkende Tilværelse den — som Følge af Bolignøden, der netop i de Aar blev meget tyngende — kom til at føre.

De første Aar fandt vi og vore faa Elever Rum i Christians Sogns Menighedslokaler, den Gang i en Hjørnelejlighed paa Christianshavns Torv, og vi havde kun Grund til at glæde os over den Traad, som derved blev knyttet mellem vort og Menighedens Arbejde; vi vidste, at der herskede en aandelig ren Luft, hvor vi skulde færdes med vore unge. Men kort Tid efter mageskiftede Menighedssamfundet med Christianshavns Lokalafdeling af Good Templar Ordenen og købte og istandsatte denne Forenings pragtfulde, men forfaldne gamle Hus, den saakaldte Stanley'ske Gaard, Overgaden o. V. Nr. 6. I den Tid, Istandsættelsen stod paa, forblev Fröbel-Højskolen i de gamle Lokaler under de nye Værtsfolk. Denne Ordning viste sig imidlertid at være uholdbar, hvorfor vi midlertidigt flyttede op i vort eget Hjem med vore 10 Elever, som til Nød kunde rummes i vor Dagligstue.

I nogle Aar havde Fröbel-Højskolen derefter til Huse i de ualmindelig smukke og festlige Menighedslokaler i Overgaden, og vi skylder vor Sognepræst, Hr. Pastor HOLMER, megen Tak for den Imødekommenhed og Forstaaelse, vi altid mødte. Men da Tiden for Konfirmandforberedelsen blev lagt om, saa at den faldt samtidig med vore teoretiske Timer, indsaa vi, at vi burde overlade Menigheden dens Lokaler til eget Brug og selv søge andensteds hen. Vi har dog hidtil hvert Aar haft vore aarlige Prøver, Udstillinger og Afslutninger i de skønne Rum, hvor vi havde haft saa gode Kaar.

Fröbel-Højskolen var nu blevet husvild. I denne store Vanskelighed rakte Skoleinspektør, Frøken SAHLERTZ os en Haand.

Takket være hendes store Hjælpsomhed og Københavns Skole-direktions Velvillie fik vi et Par Klasseværelser i Dronningens-gades Skole overladt, som Skolen ikke selv benyttede i Efter-middagstimerne. Ogsaa her havde vi gode Arbejdsvilkaar; men efter et Par Aars Forløb kunde Skolen ikke mere undvære de nævnte Klasseværelser, og vi maatte atter søge nye Udveje. Kun Gymnastiktimerne finder endnu Sted i Skolens Gymna-stiksal.

Det blev atter en Skole, der aabnede sine Døre for os, da vi efter Sommerferien 1924 skulde begynde et nyt Skoleaar, idet Bestyrelsen for *Christianshavns Døtreskole* stillede nogle Klasseværelser til vor Raadighed. De 6 Arbejdsaar, vi færdedes i denne mere end 130 Aar gamle Skole med den skønne Beliggenhed over for Vor Frelzers Kirke, vil vi altid mindes med Glæde og Taknemmelighed, ikke blot, fordi dens Bestyrerinde, Frøken cand. mag. M. KASPERSEN, altid mødte os og vore unge med en enestaaende Forstaaelse, men ogsaa, fordi Skolens Aand og Tone, Grundakkorden i hele dens Virksomhed, var i Samklang med de Strenges, vi ønskede skulde klinge paa Fröbel-Højskolen. Altid mærkede man, at det friske og naturlige Liv, som nu leves i denne Skole, har dybe Rødder i de bedste Traditioner fra en svunden Tid.

Og dog blev det os mere og mere klart, alt som Aarene gik, at vi i Længden ikke vilde kunne udføre vort Arbejde tilfredsstillende under de foreliggende Vilkaar. De mange store Goder, Døtreskolen bød os, kunde vel veje op imod de Vanskeligheder, der fulgte med, at den var indrettet og udstyret for Børn, ikke for voksne Elever, og at vi i vor Timeplan og i mange andre Forhold havde et dobbelt Hensyn at tage: vor egen Skoles og Døtreskolens Tarv. Men samtidig med, at Skolens Elevtal i Løbet af en halv Snes Aar var omtrent tredoblet, var hele den administrative Virksomhed mangedoblet, og saa at sige alt det

Fröbel-Højskolen i Christianshavns Døtreskole.

Arbejde, som ikke direkte hørte Undervisningen til, maatte foregaa i vort eget Hjem. Stuerne i vor lille Privatlejlighed maatte saaledes daglig gøre Tjeneste baade som Kontor, Modtagelses- og Venteværelse, Arkiv og delvis Depot for Fröbel-Højskolens Ejendele. At alt dette sled uforholdsmæssigt paa vore Kræfter, og at vort Hjemliv under disse Forhold næsten var illusorisk vil vist kunne forstaas.

Da der derfor i Foraaret 1930 viste sig en Mulighed for at leje en Del af en Etage i det fhv. Marinehospital, Prinsessegade 45, og disse Lokaler, lyse og rummelige, som de er, syntes os særlig velegnede til vort Formaal, turde vi ikke lade denne Lejlighed gaa unyttet hen, endskønt vi vidste, at vi mistede noget værdifuldt ved at forlade Døtreskolen, og skønt vi maatte være forberedt paa, at Fröbel-Højskolen ikke kunde faa sit blivende Sted i den nye Ejendom. Vi mente dog at have grundet Haab

om at kunne blive der i nogle Aar, og haabede, at vi saa med Tiden vilde finde det Sted, der kunde blive Fröbel-Højskolens fremtidige Hjem.

Da vi intet Skoleinventar ejede, maatte vi nu udstyre vor Skole, og det var os magtpaaliggende at indrette alt saa hensigtsmæssigt og smukt som muligt.

Det var en Fest- og Glædesdag, da Fröbel-Højskolens eget smukke Flag d. 5te September 1930 vajede over Bygningen, og vi, samtidig med at tage imod et nyt Eleehold, kunde indvie de nye, festlige Lokaler. En Kreds af Fröbel-Højskolens Venner, deriblandt mange gamle Elever, havde glædet os med at komme til Stede, og alle de værdifulde Gaver — hver eneste valgt med Forstaaelse og Skønsomhed — som vi modtog den Dag, og som nu daglig fryder vort Øje, var os et Tegn paa, at der var mange, der af Hjertet tog Del i vor Glæde.

Men i denne Glæde og Taknemmelighed over alt, hvad vi den Dag maatte opleve, blandede der sig dog en stærk Følelse af Alvor og Ansvar ved Tanken om den Tid, der nu laa for os og vore unge. Paa Døren i vort Privatkontor hænger der et Tæppe, paa hvilket der staar følgende Ord af Fröding:

Men strunt är strunt och snus är snus,
om och i gyllne dosor,
och rosor i ett sprucket krus
är ändå alltid rosor.

Disse Ord var jævnlige i de forløbne Aar blevet brugt om Fröbel-Højskolen. I de ringe Dage med deres Forsagthed og Frimodighed, Svaghed og Arbejdsglæde havde Fröbel-Højskolen i mangt og meget lignet „det sprukne Krus“; men vi haaber, at den Aand, der trods al vor Skrøbelighed har raadet paa vor Skole, med nogen Ret maa kunne lignedes ved Roser, der „ändå alltid“ er Roser.

Hvorledes Fröbel-Højskolens Fremtid vil blive, er for Øjeblikket maaske endnu mere dunkelt end før; men har den en Fremtid, vil der sikkert ogsaa aabne sig en Vej.

Blandt vore Minder om de svundne Aars Arbejde paa Fröbel-Højskolen, er der nogle, der staar for os i en egen Belysning: Minderne om dem, som ikke mere er iblandt os.

Aldrig vil vi kunne glemme de Oktoberdage i 1918, da den spanske Syge gik hen over vort Land, og vi for første Gang oplevede at miste en af vore kære unge. Kun c. 1½ Maaned havde ELINOR KONGSLEV MEDEN færdedes frisk og livsglad blandt sine Kammerater paa Fröbel-Højskolen; men det følte som et stort Tab, da hun gik bort.

De samme Kammerater mistede kun godt 1 Aar senere — Januar 1920 — den, der var det samlende Midtpunkt i deres Kreds: AGNETE NORDENTOFT. Hvad Agnete har betydet for Fröbel-Højskolen, vil blive omtalt andensteds; her skal det kun siges, at vi havde knyttet store Forventninger til hende, og at hun personligt stod os meget nær.

I December 1923 døde ELLEN METZ, kun et halvt Aars Tid efter, at hun havde fuldendt sin Uddannelse. Ved mangfoldige Lejligheder havde vi faaet et Indblik i hendes barnligt kærlige Sindelag og medfølelse Hjerte, og vi havde glædet os med hende, da hun fik sit store Ønske opfyldt, som Medarbejder at blive knyttet til Sundholm Folkebarnehave.

SIGNE NIELSEN var kommet til at staa os nær baade som Elev og som Medarbejder, idet hun et Aars Tid, 1924—25, var os en hengiven og tjenstvillig Sekretær. Hendes Død i November 1925, kort efter at hun havde overtaget en Gerning, der gav hende stor Tilfredsstillelse, kom os ganske uventet.

Kun faa Uger efter mistede vi en lovende og prægtig Elev,

ELSE ZAHLE, et halvt Aar inden hun stod ved Maalet for sit Arbejde. Der var en egen Rankhed og Dygtighed over hele hendes Færd, som lovede godt for hendes Fremtid.

Budskabet om ELSE TOPSØE-JENSENS Død i Grønland i November 1927 naaede os først længe efter. Da hun efter en etaarig Uddannelse paa Fröbel-Højskolen var gaaet over til Sygeplejen, havde vi tabt hende noget af Syne; men vi mindes ogsaa hende med Kærlighed.

THYRA THOMASSEN var pur ung, da hun kom til os. Hendes barnligt glade Sind skaffede hende mange Venner blandt smaa og store, og da hun tillige var i Besiddelse af en ualmindelig praktisk Dygtighed, tog vi ikke i Betænkning straks efter, at hun havde afsluttet sin Uddannelse, at knytte hende som Medarbejder til Folkebørnehaven paa Christianshavn. Hun blev os en udmærket Støtte ved sin Frimodighed og Munterhed, og vi mindes tit det Ord, der engang blev brugt om hende: „Glad i Gaar, glad i Dag, glad igen i Morgen!“

Da hun i 4 Aar havde været Medhjælper, fandt vi, at hendes Dygtighed burde stilles over for større Opgaver; hun søgte og fik Stillingen som Leder af Filip Sogns Menighedsbørnehavn, et Arbejde, der stillede store Krav til hende. Da hendes Helbred begyndte at svigte, mistede hun noget af sin umiddelbare Frejdighed; men for os, som har kendt hende ogsaa i de tidligere Aar, vil hun altid staa som den glade Thyra Thomassen.

Ogsaa flere af vore dygtige Medarbejdere har vi i Aarenes Løb mistet. Frøken CAROLINE BAGGESEN underviste vel kun paa Fröbel-Højskolen det sidste halve Aars Tid før sin Død i Januar 1919; men hendes Undervisning var saa personlig og inderlig, at den maatte sætte Spor.

Baade Børnehavesagen og os personligt var hun en ualmindelig trofast og uegennyttig Ven, som vi tidt har savnet.

I Frøken EDEL LIISBERG mistede vi ved hendes Død i August 1928 en sjælden dygtig og nidkær Medarbejder. Sociale Foredrag og Regnskabsføring var hendes „Fag“, og vi tænker med særlig Tak paa, at hun den sidste Vinter før sin Død, da hun, mærket af Sygdom, havde maattet opgive sine regelmæssige Timer paa Fröbel-Højskolen, tilbød at give vore Elever nogle Timer i Sociallovgivning i sit eget Hjem, indtil Svaghed nødte hende til at opgive ogsaa dette Arbejde.

Vor tidligere Sånglærerinde, Frøken C. BORRIES, mindes vi altid med en egen Følelse af Taknemmelighed. Hvor var hun trofast og interesseret i sit Arbejde, selv da Sygdom mere og mere nedbrød hendes Kræfter. En modtagelig Elev maatte faa rigt Udbytte af hver eneste af hendes Timer.

OM FRÖBEL-HØJSKOLENS ARBEJDE INDADTIL OG UDADTIL

I en Redegørelse for en Skoles Historie gennem 25 Aar vil det væsentlig blive „Milepælene“, de afgørende Begivenheder, der dvæles ved, mens det mellemliggende: det daglige Liv med dets Arbejde, dets smaa og større Oplevelser ikke kan medtages. Og dog er det hele denne Side af Skolens Gerning, der giver den det egentlige Præg. Derfor skal der i det følgende gøres Rede for Fröbel-Højskolens Arbejde, dels af os, dels af nogle af vore Medarbejdere og tidligere Elever.

LÆRERKRÆFTER

En Skoles aandelige Struktur er ikke blot afhængig af dens Ledere, men fuldt saa meget af den Lærerstab, der er knyttet til den. Fröbel-Højskolen har haft den Lykke gennem Aarene at have en Række dygtige, varmt interesserede Lærere, der har arbejdet med den største Trofasthed og personlige Hengivelse, og som derved har ydet os en Støtte, som vi ikke kan være taknemmelige nok for. De har været med til at befæste vor Skoles gode Omdømme og til at give de vordende Børnehavearbejdere Udsyn over de vidt forskellige Livsomraader, som de i deres fremtidige Gerning skal være fortrolige med.

Vi har altid betragtet det som et stort Gode, at Fröbel-Højskolen kunde øve sin Gerning uden nogen Forordninger eller Paabud udefra eller ovenfra. Vi har haft Lov til selv at sætte

Maalene og at bestemme Omfanget af det Stof, vi ansaa for formaalstjenligt i Overensstemmelse med vore egne og udenlandske Seminariers Erfaringer. Og i denne Frihed, som vi selv glædede os ved, har vi stadig ønsket at delagtiggøre vore Lærere. Det skal siges med Tak, at vi har kunnet arbejde med Tryghed i Forvisningen om, at de brugte denne Frihed paa rette Maade, og at hver især søgte at yde det allerbedste. Vi paaskønner, at de har villet dele det Ansvar med os, som uvægerlig følger med enhver Frihed, og har glædet os, hver Gang vi mærkede, at vore Medarbejdere ikke blot tænkte paa deres eget Fag, men ogsaa bidrog til at rejse den indre Bygning, som vi gerne vilde skabe. Med Velvillie og Forstaaelse har de taget Forholdene, som vi kunde byde dem, og derved lettet os den paa Forhaand vanskelige Opgave: at skabe gode Arbejdskaar for baade Lærere og Elever.

Ethvert Børnehaveseminarium har Brug for 3 Grupper af Medarbejdere, der alle er lige uundværlige.

Til en hel Række Fag, blandt hvilke kun eksempelvis skal nævnes Sundhedslære, Sociale Spørgsmaal og Smaabørnsgymnastik gælder det om at finde Lærere med særlig Fagkundskab. Men da det for de fleste af disse Undervisningsfags Vedkommende kun drejer sig om en enkelt eller to Timer ugentlig paa Fröbel-Højskolen, kan det selv i en Storby som København med dens mange Skoler og Læreanstalter være ret vanskeligt at finde velskikkede Lærerkræfter, der kan frigøre sig til at undervise denne enkelte Time.

Men mindst lige saa vanskeligt stiller det sig, naar det gælder om at besætte den anden Faggruppe, d. v. s. de Fag, i hvilke der maa forudsættes et ganske nøje Kendskab til og en nær Kontakt med den praktiske Børnehavegerning, f. Eks. Opdragelseslære, Frøbelske Sysselsættelser og Sanglege. Heri er egentlig kun den Lærer sagkyndig, som selv enten staar eller til-

strækkelig længe har staaet i det praktiske Arbejde, og som forener Evnen til at forny sig selv og følge med Tiden med Evner til at undervise voksne Elever. De fleste Børnehaveledere er meget optaget i deres Gerning, og kan kun vanskeligt afse de Timer midt paa Dagen, der er nødvendige. Hertil kommer den særlige Vanskelighed, at vi her i Landet ikke har nogen videregaaende Uddannelse for Børnehavearbejdere, som den tyske „Jugendleiterinnen-“ eller „Werklehrerinnen-“Uddannelse, der ellers var naturlig for dem, der skulde undervise Seminarieelever. Endog Selvstudiet vanskeliggøres — som før nævnt — paa Grund af manglende dansk Fröbel-Litteratur.

Der er i vor Tid en Tendens til at lægge stærk Vægt paa den videnskabelige Dannelse, eller snarere til at anlægge videnskabelige Synspunkter paa saa at sige alt Undervisningsstof. Eksempelvis skal kun nævnes, at man i Tyskland mere og mere kræver Universitetsdannelse af alle dem, der vil undervise paa Børnehaveseminarier, at der nærmest ses ned paa en ikke-akademisk Lærerinde, mens „Frau Dr.“ underviser ogsaa i de specielt „børnehave-tekniske“ Fag uden at have Føling med denne Gren af Arbejdet. I Overensstemmelse hermed har man adskillige Steder i Tyskland i de sidste Aar afskaffet al Seminarieundervisning ogsaa for Folkeskolens Lærerkræfter og sat en 3-aarig akademisk Lærerruddannelse i Stedet. Uden at ville underkende den store Betydning, som Videnskaben og de videnskabelige Undersøgelser har for os Opdragere, kan vi dog kun ønske, at Danmark ikke vil følge dette Eksempel.

Den tredje Gruppe af Medarbejdere bestaar af de Børnehaveledere, der har været villige til at paatage sig Ansvaret for vore Elevers praktiske Uddannelse. Det er store Krav, der daglig stilles til dem, thi det er næppe for meget sagt, at det for største Delen beror paa deres Arbejde baade med Børnene og de voksne,

hvorledes de fremtidige Børnehaver vil røgte deres Gerning. Derfor er det en saare værdifuld Hjælp, de yder os.

Af stor Betydning er de Lærer- og Ledermøder, der holdes nogle Gange aarlig; ved disse Møder bliver der Lejlighed til, at Hovedretningslinierne for hele Uddannelsen trækkes op, at de væsentlige principielle Spørgsmaal drøftes, og at de forskellige Medarbejdere kan lære hinandens Arbejde at kende.

Det er os ogsaa ved saadanne Møder en stor Opmuntring at mærke, med hvilken Interesse vore Medarbejdere omfatter de enkelte Elever og Arbejdet; derfor skal der ogsaa her bringes dem alle en varm Tak.

ELEVER

Det kan vel næppe undre nogen, at vi mangen Gang, naar Tankerne under Udarbejdelsen af dette Skrift gik tilbage til den første ringe Begyndelse, maatte drage Sammenligninger mellem dengang og nu.

Til Trods for, at det var „de ringe Dage“, og at Fremtidsudsigterne var mørke, ligger der en egen Glans over Minderne fra den første Tid. Var Eleverne faa, saa var de til Gengæld i Almindelighed maalbevidste og kom til Arbejdet med en Modtagelighed, ja, stundom Begejstring, som gjorde det let for Læreren at give sig selv og yde sit Bedste i Undervisningen. Vi er endnu de første Aargange Elever taknemmelige, fordi de ved hele deres Indstilling over for Arbejdet og deres indbyrdes Forhold lagde Grunden til en Del af Fröbel-Højskolens bedste Traditioner. Vi tror ogsaa, at det første Tiaars langsomme og stille Vækst har haft sin store Betydning for hele Børnehavesagens Udvikling herhjemme.

At ikke alle, som søger ind paa Fröbel-Højskolen nu, da Sagen er blevet kendt og anerkendt, og de faa er blevet til mange,

kommer med den samme Maalbevidsthed og Arbejdsvillie som de første Elevhold, har sikkert sit Sidestykke ogsaa paa andre Omraader i Livet; dertil kommer — hvad vist alle, der paa den ene eller den anden Maade arbejder blandt vor Tids unge, maa sande — at den forandrede Tidsaand sætter sit Præg paa hele Arbejdet: at en vis kritisk Indstilling hos Ungdommen over for den ældre Slægt hos mange har afløst den fordums umiddelbare Lydhørhed og Modtagelighed — hvad enten man nu vil anse denne Forandring for et Gode eller et Onde.

Men endnu har vi hvert Aar den Opmuntring at se mange prægtige unge Kvinder søge ind paa vor Skole, ligesom vi stadig oplever, at Børnehavegerningen kan blive en Hjælp for de unge til at finde sig selv og til at vokse under Arbejdet.

At der i Aarene efter 1920 tilførtes Fröbel-Højskolen adskillige alvorlige, kristne unge Kvinder, havde næppe udelukkende sin Grund i det voksende Kendskab til og den tiltagende Interesse for Børnehavesagen, der bredte sig i Menighedskredse ud over vort Land. Men for mange unge fik det afgørende Betydning, at de stiftede Bekendtskab med Arbejdet gennem en ejendommelig, varmhjertet og from ung Piges Skildring af, hvad denne Gerning blandt de smaa i Samfundet betød for hende. Vi tænker paa den til Tider sprudlende livlige, til andre Tider dybt alvorlige Skildring, som vor kære Elev, AGNETE NORDENTOFT, har givet i de Breve til sit Hjem, der udkom efter hendes Død i Vinteren 1920. I Bogen „Agnete“, af hvilken nedenstaaende Digt er taget, er der givet Udtryk for den Længsel efter at udrette noget for andre og for den moderlige Kærlighed til dem, der lever paa Livets Skyggeside, som findes hos de bedste unge.

Det er med den inderligste Taknemmelighed, vi tænker tilbage paa hende, der med hele sit opladte Sind tog imod alt, hvad

Fröbel-Højskolen og Arbejdet blandt Børnene havde at give hende. Hun har efter sin Død vist Vej for adskillige, der ikke selv vidste, hvorledes de skulde finde en Opgave, der helt kunde fylde dem.

AGNETES „TESTAMENTE“

(Skrevet 13. Okt. 1919, Dagen efter hendes 19 Aars Fødselsdag.)

Naar jeg bli'r stor,
saa vil jeg være baade Fa'r og Mo'r!
En Rede fuld af Unger er mit Maal,
for jeg elsker Barnelatter og -skraal.
Mine Børn vil jeg elske og værne og pleje,
min Lykke skal være med dem at lege.

De smaa, de usle,
det er dem, jeg vil pusle,
det er dem, jeg vil møtte og give Ro;
jeg vil se dem vokse op i Tillid og Tro.
Min Kamp er at løfte dem fra det lave,
de blev jo mit Hjertes dyreste Gave.

Den, som er uden Mo'r,
den, der er kommet i gale Spor,
den, som led den bitre Nød,
den, der fristed det, der er værre end Død;
den, der gik vild paa de golde og urene Veje,
den, der ligger syg paa sit ensomme Leje.

Min Tanke favner vidt,
og dog magter jeg saa lidt;
men jeg ved, naar det gjaldt mit dyreste Maal,
blev min Villie ren som uplettet Staal.
Fra den Stund, Gud gav Kærlighed i mit Hjerte,
gav han Mod til at dele mine kæres Smerte.

Og Kraft fulgte Mod.
Der blev Lys for min Fod,
og Freden kom til mit bange Sind;
den lagde over Mørket sit forklarende Skin.
Om end min Vej kun er banet i det lave,
over den er Lyset fra Paradisets Have.

UDDANNELSEN

Inden vi i det følgende skal gøre Rede for de forskellige Sider af Uddannelsen, vil vi give Plads for et Indlæg, som Skolens trofaste Lærer igennem 20 Aar, Hr. fhv. Skolebestyrer, cand. theol. H. F. FEILBERG, har glædet os med at sende til dette Skrift.

Den herligste Tidsfordriv.

Da jeg for 25 Aar siden blev anmodet om at overtage Naturhistorieundervisningen paa det Kursus, som senere udviklede sig til Fröbel-Højskolen, var det med megen Betænkelighed, jeg gik ind derpaa. Det vilde være vanskeligt med den korte Uddannelsestid og det ringe Timetal, der stod til Raadighed, at naa et tilfredsstillende Maal, og heller ikke var jeg sikker paa, at mine Kundskaber vilde være tilstrækkelige til at give en saa omfattende Orientering i Dyre- og Planteriget, som Eleverne gerne skulde have for at blive vel rustede til den Gerning, de uddannede sig til.

Jeg følte mig som staaende overfor en Urskov, gennem hvilken jeg ikke øjnede nogen Vej; men lidt efter lidt aabnede der sig en Udsigt, og jeg fandt en Vej, som syntes mig farbar.

Snart saa jeg nemlig, at jeg maatte sigte mod et helt andet Maal, end jeg først havde tænkt. Adskillige Elever mødte paa Forhaand med megen Interesse, men hvor den ikke fandtes, maatte jeg søge at aabne Øjnene for Naturens Herlighed og saa

stole paa, at hvor der var vaagne Sanser, vilde dette være en Spore for Eleverne til selv at arbejde videre, naar de senere kom ud i Livets Gerning.

Kort sagt, Ledetraaden i min Undervisning blev for mig de kendte Linier af Kaalund: *Det er den herligste Tidsfordriv at agte paa Dyrenes Færden og Liv.* Med dem som Rettesnor maatte jeg ud af den store Mangfoldighed vælge mine Emner, fremstille dem saa levende og anskueligt som muligt og saa haabe paa, at hvor Sansen var vaagen, der vilde det rette Sammenspil mellem Kærlighed og Kundskab indtræde. Kærligheden vil altid være ivrig efter at lære sin Genstand at kende, og Kendskaben vil atter forøge Kærligheden.

En ny Udsigt aabnede sig for mig, og den førte ud til Børneflokket. De unge Piger uddannede sig jo til Vejledere for Børn, tilmed for ganske smaa Børn. Det var altsaa rimeligt, at jeg, naar jeg valgte Emner til Behandling, først gjorde mig klart, hvad der stemmede med Børnenes Krav, ja, hvad der overhovedet egnede sig til Anvendelse i Børnehaven.

Børn er jo nogle mærkværdige Væsner, meget forskellige fra os voksne; de ser endnu ganske naivt paa Tilværelsen; de er tilbøjelige til at tillægge alle levende Væsner, ja, ofte de livløse med, menneskelige Egenskaber, og naar de i det ene Øjeblik kan optræde mærkeligt uforstaaende og haardhjertede i deres Forhold til Medskabninger og i det andet rørende kærlige og omhyggelige, da kan det ligge i, at de ikke skelner mellem Fantasi og Virkelighed. Hvor den virkelige og den indbildte Verden gaar ud i et, kan det føre til meget ejendommelige Forhold baade i Tænke- og Væremaade. Og det er noget, som den, der giver sig af med Smaabørn, ikke maa undlade at agte paa og tage Hensyn til.

Desværre ligger jo de fleste Børnehaver i Byerne, særlig i Hovedstaden, og hvad Dyreliv angaar, har Storstaden ikke

meget at byde paa, allermindst af det Dyreliv, som indbyder til en saadan Kærlighed, ja, næsten medmenneskelig Deltagelse, som Kaalund tænker paa, og som falder Børn saa naturlig.

Noget vil der dog altid være. Hist og her findes vel en Kat eller en Hund, maaske en Stuefugl. Selv en Flue er jo ikke at foragte, hvor det gælder om at iagttage; nøjere beset er den jo et Skabningens Mesterværk, og dens nære Slægtning, Myggen viser sig i sin Dans som et helt Vidunder af Elegance og Behændighed. Spurvene paa Gaden kan være muntre og morsomme. Rotterne derimod, som vel nok talmæssigt set er de hyppigst forekommende Skabninger i visse Kvarterer, vil det vistnok være vanskeligt at vække Sympati for. Med Musene derimod er det en helt anden Sag. Musehistorier har altid et taknemmeligt Publikum blandt Børn; og heri tror jeg, der ligger et Fingerpeg. Det er ved at fortælle Historier om Dyr, man skal vække Deltagelse for disse blandt de mange Smaa-børn, som ikke har Lejlighed til at leve i nærmere Forhold til Dyrene. Oplevelser med Dyr er det bedste, opdigtede Fortællinger om Dyr kan ogsaa være gode, naar de ellers holder sig nogenlunde nær til Virkeligheden, ja, selv Dyrefabler bør man ikke gaa af Vejen for i sin Naturhistorieundervisning, ikke alene for deres gode Morals Skyld, men fordi de saa stærkt lægger Vægten paa det enkelte Dyrs ejendommelige dyriske Natur og dog samtidig spiller paa den Analogi mellem det dyriske og det menneskelige Sjæleliv, som netop Barnet saa let accepterer, fordi den stemmer saa godt med dets Opfattelse af Tilværelsen.

Det kan godt være, at en saadan Samhu med Dyrene, som vindes gennem Fortællingen, foreløbig kun har hjemme i Fantasien; der er dog Mulighed for, at den senere kan slaa Rod i Virkeligheden.

Gode Billeder er en Støtte for den gode Fortælling. Helst Billeder, der gengiver Dyret i dets naturlige Omgivelser og med

lidt dramatisk Liv; de skaber Baggrund og udvider Synskredsen, fører Børnene ind i en større Verden. Et udstoppet Dyr egner sig vel bedre til Iagttagelse; men det er for isoleret, virker ikke saa stærkt paa Fantasien, den egentlige Drivkraft i Forestillingslivet.

Endnu er der et Omraade, som ikke maa forbigaaes i denne Sammenhæng; man maa ikke over Dyrenes Liv og Færden glemme Planternes stille Verden. Den ligger lige for vor Fod; det er langt lettere at stifte Bekendtskab med den end med Dyrene, og der er nok at se paa og at undre sig over.

Man kan i Stuen eller i Haven, hvis der er en saadan, lade Børnene følge Planternes Spiring og Vækst; men jeg tror, at man skal tage sit Udgangspunkt i det dekorative, naar man vil vække Interesse for Planteriget; det er de smukke Former og de straalende Farver, der gør stærkest Indtryk. Der er alle Sommerens grønne Blade med de forskellige Indskæringer, der er det fine Aarenet i de Bladskeletter, som i det tidlige Foraar ligger strøet paa Jorden, der er de store, regelmæssigt formede, stærkt farvede Blomster, og der er de morsomt byggede Blomster, som Døvnælde, Torskemund og Akeleje. Har man først Sans for Blomsternes Former og Farver, kan ud derfra vokse en Skønhedsglæde, som giver Vandringer i det fri en forøget Tiltrækning.

Det er i min Ungdom ofte faldet i min Lod at vandre lange Ture uden nogen Ledsager; men jeg har aldrig følt mig trykket af Ensomheden eller behøvet at kede mig. De, der taler om den „kedelige, ensformige“ Landevej, har aldrig forstaaet Vejens Poesi, hvortil ogsaa Grøftkanterne giver deres Bidrag, ikke blot der, hvor de vilde Blomsters Flor pranger i farverig Fylde, saa „hver Grøft bliver blomstrende Skove“, men ogsaa der, hvor Danmarks mindste og uanseligste Planter danner Tæppe langs Vejkanten.

Selv ved den mest regelmæssigt snorlige skaarne Landevej er der noget ved den lange lysende Linje, der som en smal Stribe taber sig i det fjerne, der lokker og drager altid videre fremad som mod et uopnaaeligt Maal, og paa lignende Maade er der i Planternes stille Samfund langs Vej og Sti noget, der kalder bort fra Storbyens Larm og livløse Stenmasser og indbyder Sindet til Hvile og Forfriskning.

Der er mer end nok, der kan fange Børnenes Interesse i Storstaden, og det er ingenlunde daarligt altsammen; men det er ikke godt, hvis de ganske lader sig besnære og tryllebinde deraf.

Hører det ikke med til Børnehavens Opgaver at drage Børnenes Interesse udad, ud mod den rige Verden, der ligger udenfor Byens Grænser, til Forstaaelse af Planternes og Dyrenes Verden langs de ensomme Veje i Mark og Skov?

Jeg har nu søgt at gøre Rede for Synspunkterne for min Undervisning; hvorvidt Vejen har været den rette og har kunnet føre til Maalet, derom maa mine Elever dømme. For mit eget Vedkommende kan jeg kun med Tak erkende, at jeg i mange Aar har regnet Timerne paa Fröbel-Højskolen for noget af mit kæreste Arbejde.

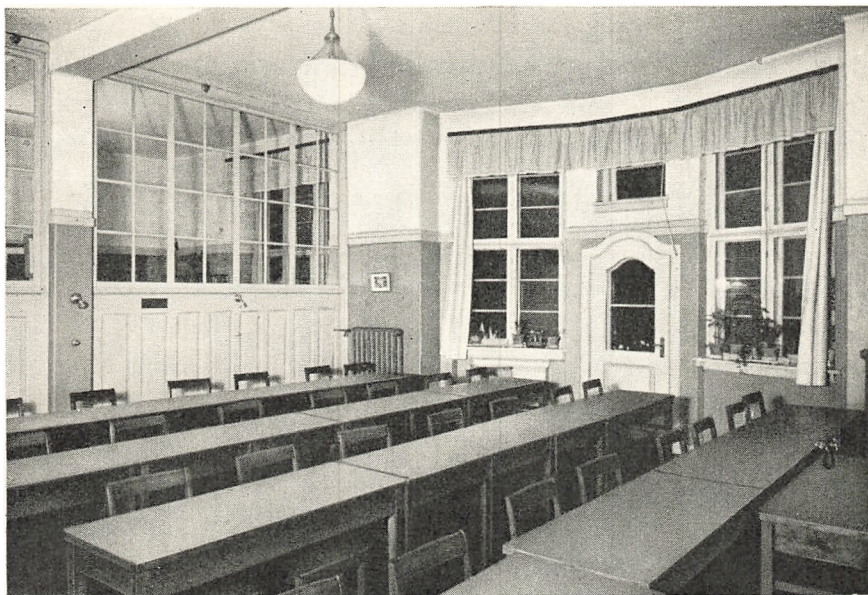
H. F. Feilberg.

Den teoretiske og tekniske Uddannelse.

Pædagogikens Historie. (1ste og 2det Aar).

Undervisningen i dette Fag har to Sider:

1) En oversigtsmæssig Gennemgang af de vigtigste historiske Tidsafsnit og af Sammenhængen mellem de pædagogiske Hovedstrømninger i disse. Det væsentlige Synspunkt for denne Gennemgang er: Menneskers Sandhedssøgen gennem Tiderne paa Børne- og Ungdomsopdragelsens Omraade.

1931. Klasseværelse i Aftenbelysning.

2) Et grundigere Studium af de banebrydende Pædagogers Liv og Tanker — fra Comenius til Jan Ligthart — og deres Betydning for Samtid og Eftertid. I Særdeleshed belyses det 19. Aarhundredes store danske Pædagogers Indsats: Grundtvig, Kold, Natalie Zahle. Faget afsluttes med en Gennemgang af de frie Skoletanker og -typer og med oplysende Foredrag af Mennesker, der selv staar i praktisk Opdragergerning i og uden for Skolens Tjeneste.

Opdragelseslære. (1ste og 2det Aar.)

I første Læreaar søger vi at give de unge, der vel som Regel møder uden synderlige Forkundskaber, et Indblik i de Krav, som Barnenaturen stiller til Opdrageren. Idet der stadig henvises til det voksende Kendskab til Børnene, som de efterhaanden erhverver sig gennem det praktiske Børnehavarbejde,

lærer de at søge Veje og Midler til at opdrage „*med Naturen*“ og at undgaa de naturstridige Midler, der saa ofte anvendes. I andet Aar knytttes Undervisningen væsentlig til Frøbels Bog: „Mutter- und Koselieder“. Da Eleverne efterhaanden stifter Bekendtskab med de mange Pædagoger baade i ældre og nyere Tid, er det os magtpaaliggende, at de lærer ogsaa denne Pædagog's ejendommelige, dybe Opdragertanker at kende gennem hans egen Bog.

Psykologi. (2det Aar.)

Paa Grundlag af det Forhaandskendskab, som Eleverne har, dels fra deres personlige Liv, dels fra Arbejdet med Børnene, behandles — saa vidt muligt i Samtaleform — Sjælelivet og dets Love. Eleverne gøres bekendt med de nyere psykologiske Forskningsmetoder og deres Resultater, specielt inden for Børnepsykologien. Hovedvægten lægges dog ikke paa de systematisk-videnskabelige Synspunkter, men paa deres praktiske Anvendelse i Selvopdragelse og Børneopdragelse.

Sundhedslære. (1ste Aar.)

Undervisning i Sundhedslære meddeles Eleverne i det første Aar gennem et Kursus paa c. 50 Timer. Der gives Eleverne et Overblik over det menneskelige Legemes normale Bygning og Funktioner, hvortil føjes en Gennemgang af Infektionslærens Principper og af de herhjemme forekommende akute og kroniske smitsomme Sygdomme. Alt i alt tilstræbes det gennem denne Undervisning — under hvilken man naturligvis kommer ind paa mangfoldige Spørgsmaal, henhørende under baade Sygdomslære og Hygiejne — at give den vaagne og interesserede Elev det Grundlag, ud fra hvilket hun, naar hun senere møder Drøftelser af hygiejniske og lægelige Problemer, skal kunne følge

Elevholdet 1930—32.

med i saadanne og tilegne sig ny Viden i den Udstrækning, i hvilken en dannet Læg bør kunne dette.

Fire af de halvtreds Timer bruges til en Gennemgang af Køns- livets vigtigste Spørgsmaal, saaledes at Eleverne kort og aabent faar Rede paa disse.

I Tilslutning til første Aars Undervisning i Sundhedslære gives der i det andet Aar et Samariterkursus paa 10—11 Dob- belttimer, der paa een Gang bygger paa og supplerer oven- nævnte Undervisning.

Naturhistorie. (1ste og 2det Aar.)

I de sidste Aar er Undervisningen i Naturhistorie i nogle Hen- seender blevet ændret, idet den samler sig om Havedyrkning — i videste Forstand — og Stuekultur.

Børn føler sig i Almindelighed nær knyttet til Naturen, de elsker Dyr og Planter — i alt Fald er deres Interesse og Kærlighed let at vække.

Børnehaven maa tage Hensyn hertil. I Koncentrationsundervisningen vælges, som ovenfor nævnt, de fleste Emner fra Naturen, og derfor maa Børnehavelederen være fortrolig med denne. Naturhistorieundervisningen skal dels give Eleverne den Viden og praktiske Færdighed, som er en Betingelse for, at Arbejdet med Børnene skal kunne lykkes, dels lære dem at arbejde selvstændigt, for at de senere kan skaffe sig de Kundskaber, som et Aars Undervisning ikke har kunnet give dem.

Undervisningsstoffet lægges til Rette paa følgende Maade:

Indblik i Planternes Liv; Menneskets Afhængighed af Planterverdenen.

Stueplanters Pasning og Pleje. — Anvisning til Løglægning (med Demonstration).

De vigtigste Havearbejder — for at forberede de unge paa at lede Børnenes Arbejde med de smaa Bede og den fælles Have. Hønsene. — (Ægget).

Vore Fugle.

Bier, Gedehamse, Humlebier.

Sommerfugle.

Frøer.

I en større skriftlig Opgave gør Eleverne Rede for hver sit Træ, iagttaget og studeret gennem hele Aaret. Opgaven illustreres med vedlagt Anskuelsesmateriale, som: Grene, pressede Blade og Blomster, Frugter, Bark m. m. samt med Tegninger eller lignende frie Arbejder.

Efter at Opgaverne er afleveret, gennemgaar Eleverne deres Arbejde i Foredragsform for hele Klassen.

Sociale Spørgsmaal. (2det Aar.)

Faget omtales nærmere i Afsnittet: „Den sociale Uddannelse“.

Børnehavelære. (1ste Aar.)

a) Efter at Eleverne har faaet et ret nøje Kendskab til Frøbels Liv og hans Arbejde dels som Lærer og Skoleleder, dels som Børnehavens Stifter, hører de om Børnehavesagens Udvikling i Ind- og Udland ogsaa i vore Dage. Endvidere gennemgaas de nyere og nyeste Pædagogers Tanker om Smaabørnsundervisning, f. Eks. Montessori.

b) I en Del spredte Timer gøres de vigtigste praktiske Spørgsmaal til Genstand for Drøftelse: Børnehavens Indretning og Udstyrelse, det sociale Arbejde m. m. m.

Koncentrationsundervisning. (2det Aar.)

Der er i Tidernes Løb ret jævnlige fra Skolens Side gjort Forsøg paa at samle det mangfoldige og forskelligartede Undervisningsstof, og ogsaa for Tiden søger f. Eks. Décrolymetoden at koncentrere alt Skolens Arbejde om visse „Emner“.

Det er imidlertid ikke disse Forsøg, der er Forbilledet for vor Koncentrationsundervisning. Langt snarere maa Udgangspunktet for den søges i de sunde, normale, hjemlige Forhold, hvor Børnene Dagen igennem færdes i Leg og fornøjeligt Arbejde sammen med Moderen.

Koncentrationsidéen er bygget op paa Pestalozzis og Frøbels Tanker om *Hjemmet* som Midtpunkt, og Emnerne er hentet dels fra Naturen under de skiftende Aarstider, dels fra Hjemmet med dets huslige Sysler, saaledes at Børnene altid ad Erfaringens Vej kan faa et Førstehaandskendskab til dem. Gennem praktisk Virksomhed, Leg, Fortællinger og Frøbelske Sysselsættelser udbygges et saadant Emne, saa at Børnene helt bliver fortrolige

med Forhold og Ting, som de ellers paa Grund af vor Tids Uro og Splittethed kun vilde faa et overfladisk Kendskab til.

For de voksne Elever er det nødvendigt at lære at fordybe sig i og helt at beherske Stoffet, inden de kan anvende det paa den rette naturlige Maade over for Børnene.

Dansk. — Fortælling. (1ste Aar.)

De elementære Kundskaber forudsættes tilegnede i Barne- og Ungdomsskolen; men de Elever, der endnu trænger til direkte sproglig Vejledning, kan deltage i Hjelpe timer i Dansk, der dog ligger uden for den egentlige Timeplan.

Næst efter at uddybe Kendskab og Kærlighed til Modersmaalet og dets Litteratur skulde disse Timer støtte og supplere flere af de andre Fag, f. Eks. Naturhistorie, Koncentration, Pædagogikens Historie. Uden en egentlig sammenhængende Litteraturundervisning søges Sansen for god Oplæsning af Prosa og Poesi udviklet ved lødig Litteratur — dels klassisk, dels Børnelitteratur — og ved Gennemgang af Grundtrækkene i Verselæren.

Fortælling slutter sig nær til Danskundervisningen. Vi Danske har Ord for at kunne fortælle. Men at fortælle virkelig godt er en Kunst, som i Almindelighed først læres ved Øvelse, ikke mindst naar det drejer sig om at fortælle for Smaa børn, hvis Forestillings- og Ordforraad endnu er ret begrænset.

Den teoretiske Undervisning giver derfor Vejledning med Hensyn til, *hvad* og *hvorledes* man skal fortælle i Børnehaven og støtter derved denne Side af den praktiske Børnehavedannelse.

Frøbelske Sysselsættelser, (1ste Aar.)

I det foregaaende er de Frøbelske Sysselsættelser gentagne Gange blevet nævnt, uden at der dog er gjort noget Forsøg paa

at vise, hvilken uudtømmelig Kilde til Glæde og Berigelse Børnehaven ejer i dem.

Det er ikke en Række tilfældigt valgte Sysler, men Anvendelsen af et genialt opfundet Materiel. Fröbel forstod Barnet og indsaa fremfor alt, hvilken uvurderlig Forbundsfælle vi har i Barnets levende Virksomhedstrang, om vi vil give den Frihed til Udfoldelse i Stedet for at hemme den. Han iagttog Barnet i dets selvvalgte Beskæftigelse i Hjemmet, saa, hvilken Glæde det lille Barn kunde finde i at „bygge Huse“, tegne og arbejde selv med et saa miskendt Materiale som Ler, og han saa, hvilken Tiltrækning Papir og Saks øver paa det lidt større Barn: „Jeg har lært det alt sammen af Børnene, og jeg lærer stadig af dem,“ siger han. Og netop paa Grund af denne hans fine Forstaaelse for, hvad det er, Barnet selv i Hjemmet uvilkaarlig vil gribe efter, kan det Frøbelske Materiel, ret anvendt, blive et ypperligt Opdragelsesmiddel, let, som det er at skaffe til Veje, idet det findes næsten overalt.

Men Sysselsættelserne maa aldrig blive „Maal“ i sig selv, de skal indordnes under Helheden og tjene Livet. Der er i Tidens Løb tilføjet Børnehavesagen stor Skade, fordi dette ikke blev ret forstaaet. De vordende Børnehavearbejdere maa gennem eget Arbejde lære hver enkelt Sysselsættelse grundigt at kende. De maa indøve „Teknikken“ og lære at vejlede Børnene saa meget, som det er nødvendigt, men heller ikke mere.

Og endelig maa de forstaa, at dette Materiel rummer enestaaende Muligheder for at tilfredsstille den Skabertrang hos Smaa børn, til hvilken Spiren findes i hvert eneste Menneske. Noget af denne Skaberglæde vil ogsaa de unge Elever fornemme, dersom de ikke nøjes med at efterligne eller at gaa de afstukne Veje, men arbejder selvstændigt videre paa det Grundlag, de faar gennem Undervisningen. Efter det første Læreaar frem-

stiller hver Elev helt paa egen Haand et større „Samlingsarbejde“, ved hvilket de flest mulige af Sysselsættelserne anvendes.

Sang. (1ste og 2det Aar.)

Sangen i Børnehaven skal være, som naar en Mor synger med sine Børn: naturlig, uden Præg af Undervisning. For den, der leder Sangen, er det ikke den store Stemme, der er det afgørende, men det at kunne synge rent. Det er ogsaa vigtigt at kunne Sangene korrekt, ellers vil Melodierne let blive forvansket. Ved Undervisningen paa Fröbel-Højskolen er det da særlig disse to Ting, vi lægger Vægt paa: at synge rent og rigtigt. Eleverne lærer en Del Børnesange, saaledes at de altid vil kunne have en Sang, der passer til Aarstiderne eller „Emnet“. Og største Delen af de unge Børnehavearbejdere vil være i Stand til at benytte Sangen som en Hjælp og Opmuntring i det daglige Liv i Børnehaven. Foruden Børnesange gennemgaar vi en Del ældre og nye danske Sange, baade en-, to- og trestemmige, for derved at udvikle Sansen for god Musik. Det er givet, at jo mere Musikkultur Sanglederen har, jo smukkere vil Sangen med Børnene blive.

At det for Børnene vil kunne blive en Livsværdi at faa Øret opladt for ren og smuk Sang kan vist ikke stærkt nok betones. De fleste Børn føler Trang til at synge, og det er kun meget faa, som ikke vil kunne synge rent, naar de har en god Forsanger. Naar man har set Smaabørns Glæde ved Sang, synes man, at en Børnehave uden Sang er som en Have uden Sol.

Men ikke blot i de ugentlige Sangtimer dyrker vi Sangen paa Fröbel-Højskolen. Med den begynder og slutter vi hver Arbejdsdag, ligesom mange af vore Timer indledes med Sang. Ogsaa ved vore Fester og Møder er den os ganske uundværlig.

Sanglege. (1ste Aar hver anden Uge.)
Folkedanse. (1ste Aar hver anden Uge.) — *Rytmik.* (1ste Aar.)
Smaa børns gymnastik. (2det Aar.)

Naar der paa Fröbel-Højskolen anvendes forholdsvis megen Tid paa disse Fag, er det med velberaad Hu. I Forening med det praktiske Arbejde i Børnehaven bringer de en sund og god Afbrydelse i de teoretiske Fags mere stillesiddende Arbejde. Og fremfor alt virker de i lige høj Grad legemligt og sjæleligt udviklende og frigørende.

a) De oprindelige *Frøbelske Sanglege*, der maaske fremfor noget andet har givet Børnehaven dens Præg, skulde nødvendigvis forsvinde fra Fröbel-Højskolen og dermed fra vore Børnehaver, selv om andre og nyere Former for Legemsøvelser bør indtage en passende Plads ved Siden af dem. Ved i sig at forene Sangen og Legen udløser de paa en vidunderlig Maade Børnenes Trang til gennem Efterligning og rytmisk Bevægelse at give Udtryk for deres Glæde, mens de letfattelige Tekster og smukke Melodier vækker den poetiske og musikalske Sans. Men Sanglegene maa vælges og indøves med den største Skønsomhed; de kræver af den voksne baade stor Umiddelbarhed og en dyb pædagogisk Indsigt, om de ikke helt skal forfejle deres Maal.

b) *Folkedanse* er nær beslægtet med Sanglege og danner en naturlig Fortsættelse af disse, idet de hos Ungdommen udløser en lignende Trang som Sanglegen hos Smaa børnene. Faget har den praktiske Betydning, at Elever, der efter Uddannelses-tiden faar deres Gerning blandt noget større Børn, f. Eks. paa Børnehjem, Opdragelseshjem o. l., ofte vil faa Lejlighed til at benytte Folkedansene. Men desuden vil vi gerne — i en Tid, hvor Dansen nærmest er degenereret — vække de unges Glæde over de smukke, gammeldags Folkedanse.

c) Først i de allersidste Aar har vi kunnet føje det ret nye Fag, *Rytmik*, ind i Fröbel-Højskolens Fagkreds. Som Følge af

den ringe Tid, der kan indrømmes denne Undervisning, tør vi ikke vente, at Eleverne vil kunne praktisere det lærte i Børnehaverne; men deres egne Bevægelser og Personlighed frigøres ved de rytmiske Øvelser og Lege, hvis Grundprincipper i mange Henseender stemmer nøje overens med Børnehavens Krav om Selvvirksomhed og om praktisk Erfaring og Oplevelse som Forudsætning for Viden og Efterligning.

d) *Smaa børns gymnastik*. Undervisningen bestaar dels i en teoretisk Vejledning, dels i Demonstrationer med Børnehavebørn, dels i, at Eleverne faar Lejlighed til selv at udføre de gymnastiske Øvelser.

„Det gælder her som i alt andet om at vække Lysten til Gymnastik gennem Forstaaelse for Barnenaturens Krav paa Friskhed og Ubundethed, ikke en disciplinløs Ubundethed, men den, der giver sig Udtryk i Livsglæde og i Bevægelser, frie for alle hæmmende Baand. Gymnastikken skal lidt efter lidt „leges ind“ i Børnene. Dette lykkes kun, hvis Lærerinden i alt følger Barnenaturen og i Gymnastiktimerne lader Barnet leve i den Verden, hvor det hører hjemme, dog med Bevidstheden om, at hver Time bør være saavel fysisk som psykisk opdragende.“ (*Elli Björkstén: Kvinnogymnastik*).

Tegning. (1ste & 2det Aar. — 2 Timer ugentlig).

Tegnetimerne har det direkte, praktiske Formaal at opøve Færdighed hos Eleverne i paa Vægtavlen at illustrere Fortællinger o. l. Endvidere maa de kunne forberede Børnenes Smaaarbejder og hertil tegne enkle Modeller efter Virkeligheden og komponere smagfulde Mønstre til Haandarbejder.

(*Geometri*). (1ste Aar.)

Efter at Geometri de fleste Steder er indført som Fag i Barneskolen, er Undervisningen paa Fröbel-Højskolen blevet

stærkt begrænset. Da Formaålet med den er at gøre de vordende Børnehavearbejdere selvhjulpne ogsaa med Hensyn til Forberedelse af Børnenes Arbejder, lægges Hovedvægten paa Konstruktioner.

De Elever, der allerede har de nødvendige Kundskaber, lærer derfor kun at anvende disse ved praktiske Opgaver, saasom Konstruktion af Spil („Décrolyspil“) og andet i Børnehaven anvendeligt Materiel.

Hvor Forkundskaberne mangler, gennemgaas derimod den rent elementære Geometri som nødvendigt Grundlag for Konstruktionerne.

Foredrag. — Institutionsbesøg.

For allerede i Elevtiden at give de vordende Børnehavearbejdere et vist Perspektiv for deres Fremtidsgerning og et større Udsyn over det vidtforgrene social-pædagogiske Arbejde, af hvilket Børnehavegerningen kun er et lille Led, er der i Timeplanen foruden de førnævnte Fag skaffet Plads til Foredrag over en Række skiftende Emner fra ret forskelligartede Virksomheder. Ikke sjældent efterfølges saadanne Foredrag af Besøg paa vedkommende Institutioner.

Foredragene holdes dels af Eleverne selv, dels af fremmede Talere. Foruden nogle aarligt tilbagevendende Emner, af hvilke skal nævnes: Den københavnske Kommuneskole — Vor sociale Lovgivning — Ejendoms A/S „Hjem“, plejer vi at optage en Del aktuelle Spørgsmaal eller almindennende Emner, bl. a. fra Naturens og fra Litteraturens Verden.

Den praktiske Børnehaveuddannelse.

Arbejdet i Børnehaven er en endog meget vigtig Side af Uddannelsen, da Elevernes fremtidige Gerning væsentlig bliver af praktisk Art. Som Sygeplejersken og Lægen. Gartneren og Forst-

manden aldrig vilde kunne nøjes med teoretisk Viden, men maa gøre „Studier i Marken“, saaledes maa ogsaa den vordende Børnesagsarbejder i sin Forberedelsestid erhverve sig et indgaaende Kendskab til det praktiske Arbejde blandt Smaaabørn.

Derfor er i begge Uddannelsesaarene 3 Formiddage om Ugen Kl. 9—1 forbeholdt Arbejdet i Børnehaven, og adskillige Steder er der yderligere en ugentlig „Forberedelsestime“, hvor alle vigtige Spørgsmaal, vedrørende Børnene og det praktiske Arbejde, drøftes med Eleverne.

Det er os om at gøre at give de unge et saa alsidigt og omfattende Kendskab til Børnehavegerningen som muligt; af denne Grund faar hver enkelt Elev Lejlighed til i Løbet af 2 Aar at arbejde i 3 forskellige Børnehaver; thi selv om der er en vis Overensstemmelse mellem Arbejdet i alle de Børnehaver, der uddanner vore Elever, saa gør der sig dog en stærkt kendelig individuel Arbejdsmaade gældende, ligesom ogsaa de ydre Kaar: Lokaler, Omgivelser, Økonomi o. m. a. nødvendigvis maa sætte deres Præg paa Virksomheden. Ja, selv Børnene i de forskellige Bydele kan have deres Særpræg.

Vor Tids Børnehave — ikke mindst i Storbyen — har faaet en langt vidererækkende Opgave, end man oprindeligt havde kunnet forudse, simpelthen fordi Hjemmene nu trænger til betydelig mere Støtte end tidligere. Naar en stor Flok Smaaabørn under Mødrenes Fraværelse skal opholde sig største Delen af Dagen uden for Hjemmet, og naar de skal have næsten hele deres Forplejning i Børnehaven, maa der stilles store Krav til Lederen om *hygiejnisk* Indsigt og Erfaring. Men desuden maa vore Folkebørnehaver forstaa deres *sociale* Opgave som Led i den forebyggende Børneforsorg. Og endelig maa Børnehaven, om den da ikke helt skal svigte sin oprindelige Mission, ogsaa i Fremtiden hævde sig som *pædagogisk* Virksomhed. Til alle disse vigtige Opgaver skal Eleverne dygtiggøres ad praktisk Vej

gennem langsom og gradvis Opøvelse. Og spørges der, hvilke Evner det i første Række gælder at udvikle hos de unge, er vi ikke i Tvivl om Svaret: det er „Moderligheden“, der fremfor alt bliver Brug for, det oprindeligste og dybeste i den kvindelige Natur. Lykkes det de unge ikke blot at bevare, men videre at udvikle denne særlige Evne under al den teoretiske og praktiske Vejledning, da er der Stof i dem til at blive gode Børnesagsarbejdere. Mange af Eleverne føler maaske en Tid en vis Modsætning mellem det, de lærer, og det, de inderst inde er. Men de fleste vil dog sikkert senere forstaa, at selv de bedste Evner først naaer deres højeste Udfoldelse, naar de støttes og udvikles ved en god Fagdannelse; og den Frigjorthed, som tidt ikke helt erhverves i Uddannelsestiden, vil som oftest vindes i en senere, mere selvstændig Virksomhed.

Enhver Seminarieskole og „Øvelsesbørnehave“ har et dobbelt Hensyn at tage: dels til Børnene, dels til de vordende Opdragere. Og hver Gang der opstaaer en vis Spænding mellem disse to Hensyn, bør Børnenes Tarv være det afgørende.

Der er altid en Risiko forbundet med straks fra den første Dag at optage unge Elever uden teoretisk Forberedelse i det lille Samfund, som en Børnehave er. Smaaabørn er overmaade fintmærkende overfor enhver Indflydelse, god saavel som mindre heldig. Og ingen borger os for, at den Interesse for og Kærlighed til Børn, som maa forudsættes hos alle dem, der søger ind paa Fröbel-Højskolen, er ensbetydende med en pædagogisk Forstaaelse, som langt fra altid er medfødt. For derfor ikke at udsætte Børnene for en ganske forskelligartet Paavirkning, maa Eleverne navnlig i den første Tid afholde sig fra en direkte Indgriben; som Regel falder dette dem ret vanskeligt, fordi de paa Forhaand møder med en stærk Trang til at udfolde sig og til at hjælpe, overalt hvor de synes, at Hjælp tiltrænges. Mens de altsaa udadtil maa være forholdsvis passive, maa de fra den

første Dag vænne sig til at bruge deres Øjne og Øren og at drage de rette Slutninger af, hvad de har iagttaget.

Der tales i den nye Pædagogik jævnligt om de „videnskabelige Laboratorier“, i hvilke Opdragerne skal søge Vejledning til deres vigtige Gerning; vi kan ikke se rettere, end at Børnehaven er det rette Laboratorium for de vordende Børnesagsarbejdere.

Noget af det første, der vil møde de unge Elever, er den Opdagelse, at Børnene er langt mere selvhjulpne, og at de selvstændigt kan udføre langt flere Opgaver, end vi voksne i Almindelighed tiltror dem. Allerede for mer end et halvt Aarhundrede siden har Børnehaven set det som sin Opgave at give Børnene rig Lejlighed til Selvvirksomhed, ganske vist inden for rimelige Grænser.

Der kan være adskillige Skær, som Eleverne i Begyndelsen kan have svært ved at undgaa. Baade de selv og Børnene føler tidt en stærk Sympati — eller muligvis Modvillie — og det kan blive noget af en Prøvesten for Ægtheden af de unges Kærlighed til Opgaven, hvorledes deres Forhold bliver til de umiddelbart vindende og til de vanskelige Børn. At iøvrigt en ung, idealistisk Fröbel-Højskole-Elev kan komme ud for en ret ublid Modtagelse fra Børnenes Side i den Børnehave, hun har set hen til med Forventning og Spænding, giver den ovenfor nævnte Bog, „Agnete“, en paa engang drastisk og humoristisk Skildring af, idet Agnete og en Kammerat blev modtaget med et: „Æ bæ, to nye Møjfrøkner!“

Efterhaanden som Eleverne bliver kendt med Børnene og med Børnehavens Opdragelsesprincipper, faar de Lejlighed til at prøve deres Kræfter; og efter at de ogsaa i de teoretiske og tekniske Fag paa Fröbel-Højskolen er blevet gjort bekendt med de mange forskelligartede Opdragelsesmidler, som Frøbelske Sysselsættelser, Fortælling, Sanglege o. m. a., arbejder de først med mindre, senere med lidt større Grupper af Børn.

I det 2det Læreaar faar Eleverne jævnlige Anledning til et nogenlunde selvstændigt Arbejde; i enkelte Børnehaver faar de endda for en Tid et lille Hold Børn i forskellig Alder overdraget, for hvilket de helt har Ansvaret, paa de Dage de er i Børnehaven. Dette Arbejde kræver en ret betydelig Hjemmeforberedelse; men det plejer ogsaa at give de unge en særlig Tilfredsstillelse, og de føler sig stærkt knyttet til „deres egne Børn“.

Da vi herhjemme ikke har nogen pædagogisk Uddannelse, som direkte tager Sigte paa Børnehjemsarbejdet, er det ganske naturligt blevet saadan, at adskillige uddannede Børnehavearbejdere har søgt og faaet Ansættelse paa Børnehjem i og udenfor København. Det kræver imidlertid baade Forstaaelse og Elasticitet at tillemppe Børnehavearbejdet efter de særlige Forhold i disse „udvidede Hjem“. Som før nævnt, kan nogle af Eleverne faa en Del af deres Uddannelse paa Børnehjemmet „Ove Hohlenbergs Minde“. Lederens Bestræbelser er gaaet ud paa at vise de unge, hvorledes Børnehavegerningen paa en naturlig Maade kan indflettes i de smaa Børns daglige Tilværelse, uden at være noget særskilt, i saa høj Grad som muligt i Kontakt med det øvrige Liv paa Hjemmet. Da Børnetallet er adskilligt mindre end i de almindelige Børnehaver — c. 12 — er det her i højere Grad muligt at faa et hjemligt Præg over Arbejdet og Omgangen med Børnene. Tillige kan Eleverne faa et lille Indblik i de store Børns daglige Tilværelse og Hjemmets hele Levevis.

Det kan vel ikke fejle, at Eleverne i de forskellige Børnehaver faar Lejlighed til at se adskilligt, som de enten stiller sig modtagelige eller afvisende overfor. Og vi vilde eller kunde aldrig ønske, at voksne unge ganske kritikløst tog imod, hvad de saa, hørte og lærte; men den Bevidsthed, at de engang med Tiden selv skal yde det allerbedste, maa lære dem at øve Selvkritik, samtidig med at de under Ansvar kritiserer andre.

Det er vort Ønske, at de unge gennem alt deres Arbejde i Børnehaverne skulde naa til at føle Ærbødighed overfor Børnene og til Ansvarsfølelse overfor Børnehavesagen og den Stand, de en Gang skal tilhøre. Men fremfor alt maa de forstaa, at en Opdrager aldrig bliver „udlært“, men hele Livet igennem maa arbejde paa sin egen Dygtiggørelse og Opdragelse.

Det hører med til Ungdommen at drømme lyse Drømme, og denne Ret skal ikke tages fra den. De allerfleste af Eleverne forlader Fröbel-Højskolen med Længsel efter at give en vægtig Indsats og at yde noget virkelig godt. Og saa møder de maaske straks en ret haardhændet Virkelighed, saa de synes, at de under saadanne Forhold ikke kan anvende noget af, hvad de har lært. I saadanne Tilfælde skal de ikke straks opgive det hele eller slaa af paa Idealerne, men prøve hurtigst muligt at sætte begge Ben fast paa Jorden og at faa det bedst mulige ud af Forholdene. Mere end een ung Mand eller Kvinde har erfaret, hvor meget det kunde betyde at vise den rette Udholdenhed.

„Giv Tid, og hvad du drømte skønt, du skal i Sandhed skue!“ Dette Ord, som har givet os Livsværdier, kan maaske ogsaa faa Betydning for en og anden ung.

Den sociale Uddannelse.

I. Sociale Spørgsmaal.

Ved Inspektør, cand. polit. *Helge Smith.*

Den teoretiske Undervisning, som gives Fröbel-Højskolens Elever om sociale Spørgsmaal, omfatter dels egentlige national-økonomiske Forhold, som Danmarks Befolkning og dets Erhvervsliv, dels Samfundsspørgsmaal i Almindelighed. Den tilsigter at meddele de unge Kendskab til det økonomiske Liv, Forstaaelse af, hvorledes de sociale Vilkaar bestemmes af de økonomiske, og af de sociale Forholds Betydning for det enkelte Menneskes Tilværelse.

Opgaven er omfattende og overfor mange Elever for saa vidt vanskelig, som de unge ofte kun har en ret begrænset personlig Erfaring vedrørende økonomiske Forhold og staar fjernt overfor denne Side af Tilværelsen. Men Opgaven er ogsaa vigtig, dels fordi Børnehavearbejderen ikke kan naa til den fulde Forstaaelse af Børnene eller komme i det rette Tillidsforhold til Forældrene uden at kende de økonomiske og sociale Vilkaar, hvorunder de lever, dels fordi social Viden og Forstaaelse overhovedet er et nødvendigt Led i moderne Almendannelse.

Arbejdet med de unge paa dette Felt er paa den anden Side heldigvis næsten altid overmaade taknemmeligt. Overfor de store almindelige Samfundsspørgsmaal: Fattigdom — Rigdom, Kapitalisme — Socialisme o. lign. er Videbegærligheden og Lysten til at diskutere saa stor, at Kunsten i Undervisningen som Regel er at holde Planen i Arbejdet fast under de mange krydsende Idéer og Spørgsmaal, som fremkommer fra Eleverne. Men ogsaa overfor Anliggender af rent praktisk Art er Trangen til Viden næsten altid let at vække, naar blot Elevernes egen Forestillingskreds kan bringes i Forhold til Sagen, og de selv faar Lov at være med i Undersøgelsen.

Lydhørheden er ogsaa stor, naar man gennem Undervisningen søger at gøre de unge klart, at Vejen til Barnet og Forældrene er lettest og sikrest at finde, naar man begiver sig over i deres Verden, ikke bliver staaende i sin egen sociale Kreds og dens Forestillinger, men søger at leve sig ind i f. Eks. et københavnsk Arbejderhjems økonomiske og sociale Vilkaar og tilegner sig den nødvendige Respekt for disse Menneskers Tankegang og Meninger.

Som Eleverne er forskellige i deres øvrige Arbejde, er de selvfølgelig ogsaa forskellige i deres Arbejde i Timerne „Socialt Spørgsmaal“. Det spiller her en stor Rolle, at de kommer fra ret forskelligartede Kredse og har forskellig Alder og Udvikling.

Men dette har ikke hæmmet Undervisningen, snarere har den gennem Forskelligheden opstaaede Vekselvirkning mellem Eleverne virket befrugtende paa Arbejdet. De Elever, der i Forvejen havde den rette sociale Indstilling og Kendskab til økonomiske Forhold, har gennem Undervisningen faaet deres Viden og Forstaaelse uddybet, de andre har forhaabentlig faaet aabnet Udsyn til nyt Land.

Nogen selvstændig social Mission har vel Børnehavearbejderen ikke, men paa et saare vigtigt Punkt kan hun dog være med til at bygge Bro over Samfundets Spalter og Kløfter, naar hun lærer at vinde Tillid til, at hun forstaaer andre Menneskers særlige Kaar, og Forberedelsen til denne Side af hendes Gerning skulde blandt andet foregaa ved den teoretiske Undervisning om sociale Spørgsmaal.

II. *Det sociale Arbejde.*

Ved Børnehaveleder *Anna Nyholm.*

De fleste af os, der som unge oplevede den Lykke, det er at komme ind i Børnehavearbejdet, begyndte vel vor Gerning blandt Smaabørnene med en umiddelbar Glæde og Forventning, og først efterhaanden lærte vi at forstaa, at der bag denne laa en langt større og vanskeligere, men ogsaa langt rigere Opgave, den at faa Lov at være med i Arbejdet for at hjælpe nogle af de mange, der fik saa meget trangere Livsvilkaar end vi selv. Aars Erfaringer, lyse og mørke, viste os, at dette er det bærende, det grundlæggende i vort Arbejde i *Folkebørnehaven.*

Det er indlysende, at denne Side af Arbejdet stiller særlige Krav til Lederens Evner og hele Personlighed, og de allerfleste af os har sikkert med Sorg maattet erfare, hvor lidt vi formaade i de mange vanskelige og alvorlige Forhold, vi blev stillet overfor. Derfor gælder det om at ruste de unge saa godt som muligt til deres Gerning blandt de smaa i Samfundet.

Naar Eleverne i det første Aar har vist, at de er i Besiddelse af noget af den Modenhed, der kræves, for at de med Udbytte kan deltage i denne Side af Uddannelsen, og naar de har de fornødne Kræfter dertil, begynder de deres Arbejde blandt de større Børn.

For at bevare Forbindelsen med de tidligere Børnehalebørn, er der til de allerfleste Folkebørnehaver knyttet Aftenhold for Dreng og Piger i 7—14 Aars Alderen. Ved forskellige Syssel-sættelser, manuelt Arbejde og Leg i „Fröbelstuen“ eller god Læsning i „Børnelæsestuen“, søger vi at give Børnene Vejledning til en god Anvendelse af deres Fritid, ikke blot her, men ogsaa i Hjemmene. Af stor Betydning er det, at Eleverne finder den rette kammeratlige, men dog myndige Tone overfor disse store, ofte „forsorne“ Børn. Møder vi dem med Tillid, og lykkes det os at vinde deres Venskab og Fortrolighed, kan vi maaske ogsaa faa Lov at hjælpe dem i nogle af deres mange, ofte alvorlige Vanskeligheder.

Dernæst er der det direkte Arbejde med Børnenes Hjem. Nogenlunde regelmæssigt, i Vintertiden helst en Gang maanedlig, afholdes Forældremøder; det er en Glæde at mærke, hvordan mange Forældre ser hen til disse Møder med Forventning og trofast kommer Aar efter Aar, selv længe efter at deres Børn har forladt Børnehaven. At der paa denne Maade knyttes stærke Baand mellem Hjem og Børnehave siger sig selv. Eleverne deltager i de flest mulige af disse Møder og faar her Lejlighed til at komme i Kontakt med Forældrene. De ser, hvordan der med smaa Midler kan skabes en god og hyggelig Aften, og de hører netop de Emner, som vi baade for Børnenes og hele Arbejdets Skyld trænger til at drøfte med Forældrene, blive behandlet paa den enkle, men dog fyldige Maade, der giver Aftenen Indhold. Og de lærer at forstaa, at det normale bør være, at det er Børnehavelederen selv eller hendes Medarbejdere, der taler

ved disse Møder, de, der har den naturlige Forbindelse med Hjemmene og derfor ogsaa de bedste Forudsætninger for at finde „de Ord, der kom fra Hjertet, og som til Hjertet naar“. Senere ved Kaffen bliver der Lejlighed til personlig Samtale. Sætter Eleverne sig da stiltfærdigt hen og taler om Børnene og deres smaa Oplevelser med dem, kan de være sikre paa at finde Lydhørhed hos Forældrene, saa de gensidig kan lære hinanden at kende.

Engang imellem erstattes Forældremøderne af Familieudflugter eller Familiefester, og ved disse Lejligheder er der Brug for alle de unges Evner for at gøre en saadan Fest fornøjelig og indholdsrig for de mange Deltagere i alle Aldre, fra ganske smaa Børn til gamle Bedste- eller Oldeforældre. Vi har de smukkeste Minder om den Glæde og Taknemmelighed, disse Fester har vakt hos Børn og voksne, og om den udmærkede Hjælp, som Eleverne har ydet ved Forberedelserne.

Naar de unge ad disse Veje er blevet dog nogenlunde fortrolige med de Forhold, hvorunder vore Børn lever, staar vi vel nok overfor den vanskeligste Del af deres Uddannelse: Besøgene i Børnenes Hjem. Efter nærmere Aftale og til Dels efter eget Valg faar de 2—3 Hjem, som de besøger for at bringe Bud fra Børnehaven, se til syge Børn eller gæste i anden Anledning. Der kræves Modenhed, Takt og Forstaaelse for at dette skal lykkes. Forud gaar der en alvorlig Samtale med Eleverne, og ogsaa bagefter maa der være Stunder til at drøfte deres Oplevelser i Hjemmene med dem. Det kan være sørgelige Livsskæbner, de unge lærer at kende, Nød, som de maaske tidligere har hørt om, men som de nu kommer til at staa Ansigt til Ansigt med.

Ved Uforstand eller Nyfigenhed kan der gøres ubodelig Skade, men med det rette kærlige og redelige Sindelag kan Eleverne, tit just i Kraft af deres Ungdom og Friskhed, deres Medfølelse

og Mod finde Indgang hos en og anden, der maaske staar dem nær i Alder, men som har set saa meget mere af Livet end de selv. De maa paa en stiltfærdig Maade prøve at gaa ind under Forholdene, som Venner af Hjemmet tage Del i dettes Bekymringer og Glæder; thi kun den, der ikke gaar udenom, men som selv er villig til at gaa ind under de svære Kaar, har de rette Betingelser for at kunne hjælpe dem, der tynges af Sorgen.

Ofte mener de unge, det er de store Ting, der skal naas, mens det i Virkeligheden er i det smaa, i det daglige, at det tjenende Sind skal vise sig; det er den stille Gang rundt i Hjemmene, der lyses efter, det kærlige, forstaaende Smil, der kan sprede lidt af Mørket.

Kunde Fröbel-Højskolen ogsaa i Fremtiden forberede mange af Danmarks unge Kvinder til denne lykkelige, men alvorlige Gerning, da skulde det en Gang kendes i mange smaa Hjem i vort Land.

III. Uddannelsen i Børnehavernes Sommerkolonier.

Ved Børnehaveleder *Sigrid Warming*.

Da Folkebørnehaverne for mere end en halv Snes Aar siden begyndte at sende Børn ud i Sommerkolonier, opfordrede Fröbel-Højskolen gerne sine nyuddannede Elever til at tage med ud som frivillige Hjælpere.

Fordelene ved et saadant Koloniophold i Tilslutning til Uddannelsen er saa mange og saa store, at det i 1928 blev føjet ind som et obligatorisk Led i denne. Den, der maaske allerede Aaret efter endt Uddannelse skal være Leder af en Sommerkoloni, er taknemmelig for at have prøvet Livet i et saadant lille Samfund en Gang før. Der er et gammelt Ord, der siger: „Man skal lyde, før man kan byde“; det passer ogsaa her.

Og selv om en Børnehavearbejder ikke senere kommer i

Koloni, er det dog altid en Fordel at have faaet dette Plus til sin Uddannelse. Ved at leve det friske, fornøjelige Liv med Børnene paa Landet, hvor de kan tumle sig frit ved Strand og i Skov, faar man langt rigere Lejlighed og Tid til at studere hver enkelt Type og faar en langt bedre Forstaaelse af Barnenaturen, der kan være en til stor Nytte senere i Arbejdet.

I paakommende lettere Sygdomstilfælde faar Eleverne Lejlighed til at bruge deres Kundskaber i Sundhedslære og Samaritergøring. I en stor Flok, der tumler sig frit Dagen lang, kommer der mangan en Rift eller Flænge, som skal forbindes. Der er daarlige Øren, der skal sprøjtes, Saar, der hver Dag skal behandles, og Haar, der skal renses.

I „Seminariébørnehavens“ Sommerhjem og i enkelte andre gør Lederen og hendes Hjælpere alt Arbejdet selv. Eleverne skiftes da til at deltage i de forskellige huslige Arbejder.

Det er en god Øvelse at staa for Madlavningen til en Familie paa over 30 Medlemmer; der skal Omtanke, Hukommelse og ogsaa Taalmodighed til — det sidste især, naar Familien skal have Pandekager!

Men ogsaa i andet husligt Arbejde opøves Eleven; der skal vaskes Gulve, redes Senge og meget mere, kort sagt, der maa hænges i; men i et Sommerhjem gaar det med Liv og Lyst, og det hænder ofte, at den unge Pige, der fandt det huslige Arbejde kedeligt derhjemme, opdager, hvilken Velsignelse det som alt andet Arbejde i Virkeligheden er.

En større og rigere Glæde end at være paa Landet i Koloni findes efter min Mening ikke inden for Børnehavarbejdet, og den Elev, der med det rette Sind har prøvet det, vil være et lykkeligt Minde rigere, foruden at hun er dygtiggjort til sin Gøring senere i Livet.

Fritidshjemsuddannelse.

Denne Side af Fröbel-Højskolens Uddannelse har, som før nævnt, endnu ikke faaet sin endelige Udformning.

Indtil videre danner den 2aarige Børnehavedannelse Grundlaget for den egentlige Fritidshjemsuddannelse, der strækker sig over et Aar og ligesom den førstnævnte er af teoretisk, teknisk og praktisk Art.

Tyngdepunktet for Elevernes Arbejde ligger i Fritidshjemmet „Saxoly“, kun Tegneundervisningen er, takket være Hr. Direktør JENS MØLLER JENSENS Velvillie, henlagt til „Skolen for dansk Kunsthåndværk“ og gives under hans Ledelse; og Kulturhistorietimerne, der skal give den kulturelle Baggrund for Fritidshjemmenes Haandgøring, finder Sted dels paa Fröbel-Højskolen, dels paa Museer og Kunstsamlinger.

Den tekniske Uddannelse omfatter Træsløjd, Pettyrør- og Bastarbejde samt Vævning og underbygges af teoretisk Undervisning; eksempelvis skal kun nævnes Emner, som Værktøjs- og Materiallære og kulturhistorisk Gennemgang af Bygningers, Møblers og kunstindustrielle Arbejders Art og Betydning før og nu.

I Eftermiddags- og Aftenklubberne for mindre og større Børn og ved andet socialt Arbejde (Mødreaftner o. l.), der er knyttet til Fritidshjemmet, faar Eleverne deres praktiske Uddannelse.

En værdifuld Hjælp til at bringe Uddannelsen i nær Kontakt med Skolens Arbejde modtog vi gennem Københavns Skoledirektions Tilladelse til, at Eleverne i nogen Tid overværede Undervisningen paa Ny Carlsbergvejens Skole; andre beslægtede Opgaver vil forhaabentlig i Fremtiden kunne blive taget op.

Uddannelsen afsluttes med en Maanedes Medvirken i en af Fritidshjemmets Sommerkolonier og, saa vidt muligt, med et Kursus i ordnede Lege og Boldspil.

Om denne vor Plan for den nye Uddannelse vil staa sin Prøve, maa Fremtiden vise; men det er vor Forvisning, at *Kvinder*, der baade har faglig Dygtighed og Sans for Hjemmets Hygge og de smaa daglige Tings Betydning, er vel skikkede til at lede et *Fritidshjem*.

Optagelsesbetingelser. — Afsluttende Prøve.

Den særlige Maade, hvorpaa Børnehavesagen har udviklet sig her i Danmark: dens pludselige, stærke Vækst, midt i det forcerede Storstadsliv, tilmed i en baade socialt, moralsk og pædagogisk set vanskelig Brydningstid, har bevirket, at Betingelserne for Optagelse paa Fröbel-Højskolen paa flere væsentlige Punkter afviger fra Børnehaveseminariernes i vore Nabolande.

Opriindelig havde vi den samme Lavalder som de andre nordiske Seminarier — 18 Aar — men mens den er forblevet uforandret der, har vi senere ændret den til 20 Aar, og det baade af Hensyn til de unge, som nødigt alt for tidligt skulde stilles Ansigt til Ansigt med den sociale Nød, og af Hensyn til Arbejdet, der kræver en større Modenhed, end man kan vente af den 18aarige unge Kvinde. Vi ved, at denne Forskydning har gjort Undervisningen betydelig vanskeligere for Lærerne; den umiddelbare Friskhed og Modtagelighed, som er den 18—20aarige unge Piges lykkelige Eje, findes ikke i samme Grad hos den 20—25aarige. Alligevel har Erfaringen bestyrket os i, at vi gjorde ret i at sætte Aldersgrænsen op.

Ogsaa paa et andet Punkt er vore Optagelsesbetingelser andre end de i Udlandet gængse: vi kræver ikke nogen bestaaet afsluttende Eksamen fra en højere Pigeskole, men kun „almindelige Skolekundskaber“ — maaske en naturlig Følge af, at vi endnu ikke som Udlandets Seminarier har kunnet indføre en Tvedeling i Uddannelsen: Børnehavearbejdere og Barneplejersker.

At det i høj Grad øger Kravene til Lærerne at maatte under-
vise Elever med ganske forskellige Forkundskaher i samme
Klasse, siger sig selv; paa den anden Side har vi mangen Gang
erfaret, at der netop gennem dette Forhold tilføres de unge en
Berigelse af lignende Art som den, Folkehøjskolens Elever mod-
tager, naar de, kommende fra By og Land og fra de forskelligste
Samfundslag, mødes til et Højskoleophold.

Iøvrigt har selve Udviklingen medført, at vi i de senere Aar
i forskellige Henseender har skærpet Optagelsesbetingelserne.
Naar vi hvert Aar paa Grund af Pladsmangel er nødsaget til at
afvise et stort Antal Ansøgere, maa det være os magtpaaliggende
at optage de til Gerningen bedst skikkede. En egenhændigt
skrevet Ansøgning med fyldige Oplysninger om Ansøgerens For-
uddannelse, ledsaget af anbefalinger, af en Helbreds- og en Vands-
attest, synes os at give større Betyggelse i saa Henseende
end en Optagelsesprøve, hvorfor vi aldrig har indført en saadan.
Selv om det ikke er en absolut Betingelse for Optagelse, at de
unge kan synge, maa det dog siges, at manglende Sangstemme
er en alvorlig Hindring for en Børnehavearbejder; noget kan
det vel bøde derpaa, hvis hun kan spille Klaver eller Violin.

Og dog kan det først under Arbejdet vise sig, om de største
og vigtigste Betingelser for at blive en god Børnehavearbejder
er til Stede: Kærligheden til og Forstaaelse af Barnet og den
Villighed til at øve Selvopdragelse, uden hvilken al pædagogisk
Virksomhed Eliver gold.

Det kan ogsaa stundom i Aarets Løb vise sig, at Elevens Hel-
bred svigter, eller at Evnerne eller Modenheden ikke staar i et
rimeligt Forhold til Arbejdets Krav. Hvad enten der foreligger
den ene eller den anden Aarsag, maa vi forbeholde os Ret til da at
sætte Grænsen for Uddannelsen paa Fröbel-Højskolen — almin-
deligvis med Afslutningsprøven efter det 1ste Aar. Undertiden
har det vist sig hensigtsmæssigt, især for de meget unge Elever,

at afbryde Uddannelsen efter det 1ste Aar for saa efter 1—2 Aars praktisk Børnesagsarbejde at vende tilbage til Fröbel-Højskolen, ældre og modnere, for at afslutte Uddannelsen.

Den Prøve, hvormed Uddannelsen afsluttes, er ikke nogen offentlig Eksamen i dette Ords almindelige Betydning. Vel har „Offentligheden“ Adgang til at overvære den; men den er hverken foreskrevet eller kontrolleret af Autoriteterne. Ligesom paa andre Omraader af vort Arbejde har vi altsaa ogsaa paa dette Frihed; Frihed til selv at begrænse Prøvens Omfang og dens Betydning for det Afgangsbevis, der udstedes ved Læretidens Afslutning. Vi mener ikke, at en Prøves ydre Resultat, udtrykt i en Karakter, bør have Indflydelse paa Afgangsvidnesbyrdene; kun Aarets Arbejde lægges til Grund for Bedømmelsen i disse.

Det, der giver en saadan afsluttende Prøve Værd, er dels den Selvdisciplin, den kræver af den enkelte, dels den Selvagtelse, som det giver Eleven at samle sine Kundskaber og at aflægge Regnskab for det Udbytte, Elevtiden gav. Det er os ikke om at gøre at lægge alle Fagene ind under Aarsprøven, naar blot hver Side af Uddannelsen er repræsenteret i den.

Baade efter det 1ste og efter det 2det Aar aflægger Eleven i Børnehaven en praktisk Prøve; den sidste dog betydelig mere omfattende end den første. Ogsaa den teoretiske Prøve er tveleddet; dens første Del, umiddelbart før Sommerferien, danner Afslutningen ikke blot paa det 1ste Arbejdsaar som Helhed, men ogsaa paa Undervisningen i nogle af de Fag, som ikke skal fortsættes i det 2det Aar. Det sidste Aars Afslutningsprøve er i højere Grad en Modenhedsprøve end den første. Hovedvægten lægges paa en større skriftlig Opgave — Udarbejdelse af et Koncentrationsemne — paa hvilken Eleverne arbejder et Par Maa-

neder, og som gaar forud for den egentlige Afgangsprøves skriftlige og mundtlige Del.

En Udstilling af de Modelarbejder, Tegninger m. m., som er udført i Aarets Løb, og som er tilgængelig for alle interesserede, tjener i lige Grad som „Prøve“ og som Middel til at gøre Prøvedagene festlige.

Det vil af det ovennævnte fremgaa, at ingen „beskikkede“ Censorer overværer vore Prøver; saa meget mere er vi de Censorer, der Aar efter Aar frivilligt har hjulpet os med at skabe den rette Aand under Prøverne, meget taknemmelige for den Interesse og Forstaaelse, de altid har vist Fröbel-Højskolen og hver enkelt af dens Elever.

Det synes tidt Eleverne selv og deres Paarørende, at de Krav, der stilles i Uddannelsestiden er uoverkommelige, maaske endda urimelige. Og det skal indrømmes, at der maa arbejdes intensivt, og at der kræves gode Kræfter af dem, der søger ind paa Fröbel-Højskolen. For de fleste unge er de Fag, der arbejdes med, ganske nye og Stoffet ukendt, hvorfor det ofte kan volde dem Vanskelighed at finde det centrale i den ret store Mangfoldighed af teoretiske Fag; dertil kommer, at det hyppige Samvær med en større Flok Smaabørn i Børnehaven navnlig i Begyndelsen kan virke trættende, maaske endog overvældende paa dem. Og endelig kræves der et ret grundigt selvstændigt Arbejde af Eleverne, om der skal kunne blive Tale om en virkelig Tilegnelse.

Det kan hænde, at de under saadanne Hemninger sætter noget af den Friskhed, Modtagelighed og Arbejdsglæde til, hvormed de som Regel gaar ind til Gerningen, og som ikke kan undværes i Arbejdet med Smaabørn. Uden at kunne slaa meget af paa Fordringerne, søger vi da, saa godt som vi formaar det, at give

dem en Haandsrækning og for en Tid at lempe Arbejdet noget for dem. Men en *Fagdannelse* stiller paa snart sagt alle Livets Omraader nu en Gang i vore Dage meget store Krav til den enkelte, og jo bedre man ruster sig til sin senere Livsgerning, desto større Opgaver vil man med Tiden kunne løse. Derfor skulde Elevtidens Anstrengelser nødig afskrække de unge fra at arbejde paa personligt at tilegne sig alt, hvad Børnehavens alsidige Gerning kræver af dem. Kommer de først ud i et mere selvstændigt Arbejde, vil de som oftest sande, at Kravene til dem ikke paa nogen Maade bliver mindre. De vil som Regel forstaa, at de Kundskaber og den praktiske Dygtighed, de har vundet, kan blive dem en værdifuld Hjælp til videre Dygtiggørelse. Hvor alsidig en Børnehavearbejder maa være, fremgaar af følgende fornøjelige Citat af KATE DOUGLAS WIGGIN. Efter at have nævnet Egenskaber som Taalmodighed, kunstneriske Anlæg, pædagogisk Sans, Evne til at fortælle, Fantasi og et godt Helbred, fortsætter hun: „Hun bør være lidt af en Arkitekt, Snedker, Maler, kende lidt af ethvert Haandværk, være en god Husmor, Socialpolitiker, lidt Læge og Sygeplejerske, lidt Sjælesørger og lidt Jurist, men fremfor alt skal hun være Menneske, et varmt, kærligt Menneske, som viser Forstaaelse og Deltagelse for store og smaa“.

BIBLIOTEKET

Da Fröbel-Højskolen flyttede til Prinsessegade 45, blev det os muligt at anbringe dens forholdsvis store Samling af pædagogisk Litteratur indenfor hensigtsmæssige og smukke ydre Rammer, hvad der forhaabentlig vil bidrage til, at den for Fremtiden vil blive brugt mere efter sit Formaal, end det hidtil har været muligt.

I 1922 skænkede vi Fröbel-Højskolen en stor Del af de Bøger

paa forskellige Sprog, som vi igennem c. 20 Aar havde samlet og benyttet til eget Studium, i det Haab, at baade daværende

Frøbelhøjskolen i det tidligere Marinehospital.

og tidligere Elever vilde faa Gavn og Glæde af at laane saadanne Bøger, der vanskeligt kan faas paa de offentlige Bogsamlinger.

Biblioteket er efterhaanden blevet forøget — blandt andet ved forskellige Gaver fra Venner — og tæller nu c. 425 Bind; men paa Grund af manglende Lokaler maatte det den første halve

Snes Aar have sin Plads i Folkebørnehaven paa Christianshavn, og det var i alle disse Aar forbundet med ret store Vanskeligheder at faa hentet og afleveret Bøger paa de Tider, da Udlaanet kunde finde Sted.

Vore Elever kan vederlagsfrit laane Bøgerne, og vi Lærere henviser i Undervisningstimerne jævnlgt til den Litteratur, Biblioteket indeholder. Der findes et fuldstændigt Kartotek, og de unge faar nogen teoretisk og praktisk Vejledning baade i at benytte Kartotek og i selv at katalogisere. Saaledes vil de efterhaanden blive i Stand til selv at finde den Litteratur frem, som de har Brug for ved Udarbejdelsen af Foredrag og Stile; eller de kan søge grundigere Oplysning om de Emner, som særligt interesserer dem, men som der ikke er Tid til at komme nærmere ind paa i Timerne. For den ivrige og ihærdige Elev findes der altsaa her et brugbart Materiale til Selvstudium. I Almindelighed vil det vel skorte noget paa Tid for Eleverne til at benytte Biblioteket i den Udstrækning, som de kunde ønske; men vi haaber, som tidligere nævnt, at deres Lyst og Trang til Selvstudium allerede i Elevtiden maa vækkes, saa at de senere slet ikke kan undvære et fortsat Studium.

I den senere Tid har vi forøget Bogsamlingen med en Del Børnelitteratur, som udelukkende tager Sigte paa Arbejdet i Børnehaven. Det har altid været ret vanskeligt for Eleverne at finde brugbare Fortællinger, Vers, Tegninger o. l. til deres Arbejde med Børnene. Derfor har vi anskaffet en Del Bøger med gode Fortællinger for Smaabørn, disse Bøger maa dog, for til Stadighed at kunne være til Raadighed for alle Elever, der har Brug for dem, kun benyttes paa Skolen; men vort hyggelige Biblioteksværelse staar dem aabent ogsaa udenfor Skoletiden, saa de uforstyrret kan arbejde der i frie Formiddagstimer.

Vor Samling har faaet en overordentlig værdifuld Forøgelse

1931. Biblioteksværelset.

i det store Materiale: Skitser, Tegninger m. m., som vor Tegnelærerinde, Fru MÉCHAKA, har skænket os.

Og endelig ligger de vigtigste Fagskrifter, som „Børnesagens Tidende“, „Vor Ungdom“, „Den frie Skole“, „Svenska Fröbel-Förbundets Tidskrift“ o. fl. fremme til Afbenyttelse.

Men ogsaa de Elever, der har forladt Fröbel-Højskolen, skulde efter den oprindelige Bestemmelse kunne benytte Bøgerne. Selv om det kan være overmaade vanskeligt for en Børnehavearbejder, der staar i en stor og anstrengende Virksomhed, at finde Tid til Læsning, og selv om hun maaske ganske naturligt i sine korte ledige Stunder griber til skønlitterære Bøger, saa kan dog ingen af os undvære den Fornylse, som det giver at kunne følge med i Fagspørgsmaal og at hente Berigelse af den pædagogiske Litteratur. Navnlig i vor Tid vilde det kunne blive skæbnesvangert for Børnehavestanden, om den ikke søgte at følge med

i det, der sker i den pædagogiske Verden. Derfor har det været os magtpaaliggende at forøge Bogsamlingen med gode nyere Værker, og vi vil gerne saa vidt muligt imødekomme Ønsker fra Børnehavearbejderne om Indkøb af Faglitteratur.

Vi havde fra første Færd haabet, at vore afgaaede Elever, naar de først blev selverhvervende, vilde være med til at „bære“ Fröbel-Højskolens Bibliotek, og havde derfor den Vedtægt, at der efter Uddannelsestiden skulde opkræves et Kontingent paa 2 Kr. aarlig af dem, der ønskede at laane Bøger. Imidlertid gennemførtes denne Bestemmelse ikke, vel til Dels paa Grund af de førnævnte Vanskeligheder. Det vilde være os kært, om en Kreds af gamle Elever i Fremtiden vilde træde støttende til. Vor Bogsamling trænger ikke blot til stadig Forøgelse, men Indbinding af Bøger, Reparationer, Trykning af Boglister m. m. stiller efterhaanden ret store Krav til Fröbel-Højskolens Kasse.

Det var os en Glæde for en Gave fra tidligere Elever, som vi modtog ved Indvielsen af vore nye Lokaler, at kunne købe nogle smukke, for Undervisningen værdifulde Bøger.

Ved Indgangen til offentlige Anlæg eller Parker findes der hyppigt Opslagstavler med følgende Sætning: „Anlægget stilles under Publikums Beskyttelse“. Der er ingen Tvivl om, at en saadan stiltfærdig Henstilling virker langt stærkere end selv de strengeste Ordensregler.

Ogsaa vi ønsker, at vore unge maa møde en lignende — om end uskreven — Opfordring til at føle Ansvar for deres Bibliotek. Blandt Mennesker i Almindelighed hersker der en næsten forfærdende Mangel paa Ansvarsfølelse, saa snart det drejer sig om laante Bøger; alt for tidt laaner man uden at huske at tilbagelevere — maaske endda værdifulde Bøger.

Vi giver kun faa Ordensregler, og kun saadanne, som maa gælde for ethvert velordnet Bibliotek til Udlaan.

Maatte nu de gode ydre Forhold, vi har faaet, virke ansporende paa Læselysten og Kundskabstrangen, maatte nuværende og tidligere Elever finde de Værker, som hver enkelt af dem har særlig Brug for, og vort lille Bibliotek bidrage til, at den danske Børnehavestand maa kunne „leve med og være vaagen!“

JOMSBORG

Ved Sekretær *Esther Petersen.*

Jomsborg! En Række af lyse Minder dukker frem, blot Ordet bliver nævnt; derfor maa der ogsaa, naar Fröbel-Højskolens Historie skrives, være Plads til en lille Beretning om Jomsborg, „Eventyret“ midt i de 2 Arbejdsaar paa Fröbel-Højskolen.

Fem Hold Elever har „oplevet“ Jomsborg, og Jomsborg maa opleves, netop af Elever og netop i de sidste Uger af August, umiddelbart efter Sommerferien, til de første Dage ind i September. —

Saa mødtes da Ledere og Elever med friske Kræfter for at begynde andet Aars Arbejde under aaben Himmel — i en minderig Egn, hvis særprægede Naturskønhed fra den første Dag lokkede os ud paa Opdagelse. Gensynsglæden efter Feriens lange Adskillelse var stor og lovede godt for de kommende Dage, disse Dage, der laa foran os lyse, forjættende; og vi oplevede, alt som Tiden gik, at paa Jomsborg var der godt at være; og skønt Husgerningen og Skolearbejdet optog en Del af vor Tid — Sommerferien var jo sluttet — saa staa Friluftslivet med de herlige Ture og det festlige Samvær saa afgjort tegnet med størst Tydelighed i vor Erindring. Jomsborgtiden var som een lang Solskinsdag, „under de skiftende Belysninger“, som er Jomsborg egne.

Jomsborg: Bjørnebo

Jomsborg: Plantagen.

Jomsborg: Kartoffelskrælning.

Jomsborg: Gæster ventes.

Husarbejdet gik som en Leg, fordi Tjenstvillighed og Hjælp-somhed raadede i alt, intet Arbejde var for ringe til at blive taget op, og det gode Kammeratskab stod her sin Prøve. Den, der trak det største Læs, var „Madmor“, som altid var en af vor egen Kreds, som Regel en Elev, der var blevet færdig med sin Uddannelse. Et enkelt Aar delte 2 Elever Arbejdet og Værdigheden som Madmødre for ogsaa at kunne deltage i Undervisningen; der skulde Dygtighed til at føre en økonomisk Husholdning til en Husstand paa c. 35 Medlemmer, og saa endda passe Skolearbejdet. Mange flinke Hjælpere havde de dog til deres Raadighed, og Arbejdet blev fordelt paa mange Hænder. De enkelte Hverv var meget eftertragtede af de forskellige, men saa vidt muligt prøvede alle alt i skiftende Hold som Køkkenhjælpere, Opvaskerpiger og Stuepiger m. m. Et uvant Arbejde for de fleste var Lampepudsning — elektrisk Lys findes nemlig ikke paa Jomsborg, derimod et Utal af Petroleumslamper, hvis Beholdere er af Messing. „At gøre Lamper i Stand kræver den højeste Kultur“ — det afskrækkede os imidlertid ikke, og Lamperne skinnede om Kap med Solen. Kvassamlere saa man tidligt og sent i Plantagen, og kneb det med at finde tilstrækkeligt der, blev vi alle kaldt sammen efter Eftermiddagskaffen og drog til Skovs, og paa disse Ture forenede vi det nyttige med det fornøjelige og kom hjem med saa mange Grene, at der ogsaa kunde blive noget til Pejsen eller til Lejrbaal paa Stranden. Ogsaa et Par raske, stærke „Mælkedrenge“ var der Brug for, de oplevede altid saa utrolig meget, navnlig naar det var Københavnerne. Endelig fortæller det første Jomsborghold, „Jomsborgmøerne“, at de maatte hente alt Vand fra Stranden — et ikke ringe Arbejde, for de har brugt rigeligt af det, det maa alle senere Hold erkende, idet de badende maa gaa og gaa, ofte et langt Stykke ud fra Strandbredden, før der er Vand nok til, at de kan svømme; men saa er det ogsaa saa dejligt, at „Rejsen“ med Glæde ofte

foretages baade om Morgen, inden Dannebrog bliver hejst Kl. 7^{1/2}, og før Middag og igen om Eftermiddagen.

Roturene til Alholm maa ogsaa nævnes i denne Forbindelse, de glemmes ikke let, dertil løb Baadene for let paa Sandrevlerne; men vi naaede da altid helskindede, om end ikke altid tørskoede ud og hjem. Vore Ture til Alholm blev altid en Oplevelse af en særegen Art, ikke mindst fordi vore botaniske Ekskursioner, under vor Naturhistorielærers Ledelse, var saa interessante.

Ja, i det hele taget var Skoletimerne paa Jomsborg en Oplevelse, hvad enten det var Psykologi, der blev drøftet i Plantagen, Friluftsgometri eller Tegning; Stedet er saa absolut egnet til „Lejrskole“, og fornøjeligt var det at tage imod vore Lærere, naar de kom inde fra den varme By, og at føre dem ud i det frie, hvor intet Skolestøv lagde sig paa os. Herligt var det ogsaa at finde sig en Plads i Solen mellem Fyrrene for her at udarbejde det gennemgaaede Stof og forberede sig til de næste Timer.

Men er Stedet idealt til Friluftsskole, er det det ikke mindre til Fester, og der bliver festet paa Jomsborg; vel lever vi som i en lille Verden for os selv; men vi lukker dog med Glæde Gæster ind i vort Samfund, enkeltvis, som de kom til os fra vore Nabolande, kære Gæster, der bragte et friskt Pust med sig, eller i Flokke, som da der var gaaet Indbydelse ud til vore Lærere og Børnehavedere og til alle tidligere Jomsborgelever. Da var der Feststemning over Lejren lige fra Morgenstunden, da Flagsangen lød, til vi om Aftenen fulgte vore Gæster paa Vej. Festkomiteen havde ogsaa arbejdet under Højtryk i flere Dage, men tog dog ikke hele Fornøjelsen selv, vi blev alle sat i Arbejde, der var Brug for alle Evner og megen „Hittepaasomhed“, og Resultatet var forbløffende. Dramatiseringen af Folkevisen om Hr. Tyge Hermansen, hele Sceneriet og de pompøse

Jomsborg: Lektielæsning i Plantagen.

Jomsborg: Festkomitéen arbejder.

Jomsborg: Landgang paa Alholm.

Jomsborg: „Mariehønsene“ paa Besøg.

Dragter, fremstillet af det forhaandenværende Materiale: gamle Bordtæpper, Badekaaber o. s. v. vakte — tør jeg sige — be-
rettiget Bifald, ligesaa Lygtetoget om Aftenen.

Jomsborg: Mælkedrengene.

Forholdet til vore prægtige, hjælpsomme Naboer er et helt Kapitel for sig. Hvert Jomsborgholds første Gang gælder „Bautahøj“, for med Sang paa Kæmpehøjen udenfor Vinduerne at hilse paa Hr. Arkitekt TORNØE og Frue, som altid viser

Fröbel-Højskolens Jomsborghold den største Forstaaelse og Hjertelighed. Og „Baunehøj“ med de mange *hvide* „Mariehøns“ — Elever paa Mariaforbundets praktisk sociale Kursus — hvis

Jomsborg: Friluftsteater.

Førere har en enestaaende Evne til at hjælpe og glæde andre, ligger ikke længere borte, end at man kan besøge hinanden og ogsaa deroppe søge Raad og Hjælp.

I Modsætning til Dagene, der var fuldt optagne af Arbejde

Jomsborg: Tegnetime.

og Fest, hvilede der en egen Stilhed over Lejren om Morgenens, naar vi samledes paa Kæmpehøjen til Morgensang og Andagt, og her blev knyttet usynlige Traade mellem Ledere og Elever og mellem Kammerater indbyrdes. Og den samme Stilhed sænkede sig over os, naar vi om Aftenen sang: „Der staar et Slot i Vesterled“ — mens Solen gik ned over Issefjord for tilsidst at forsvinde bag Odsherreds Bakker; eller senere, naar vi paa Stranden istemte: „Sig Maanen langsomt hæver“ — da var vi Enere i Flokken, og fra en saadan Aftenvandring tog vi noget med, som ingen kunde tage fra os, og som senere, da vi kom tilbage til Storbyens Larm, var os en Hjælp til at holde ud. Vi tænkte vist næppe over det, mens vi var deroppe; da levede vi i Nuet i daglig Glæde over Arbejdet og det fornøjelige Samliv, og dog var det saadan, at der gennem dette Ophold rakes os Værdier, som gav gode Renter under hele det andet Aars Ar-

bejde paa Skolen og blandt Børnene. Vi forstod det gradvis og tænker nu med stor Taknemmelighed tilbage paa Tiden, der svandt, og paa vore Ledere, der førte os ud i den herlige Fri-luftsskole og formaaede at holde alle Traadene i deres Haand.

Endnu eet! Man længes uvilkaarlig tilbage til de i dobbelt Betydning minderige Steder; men faldt det saa i ens Lod at komme der igen — ikke som Gæst, men som Fröbel-Højskolens Medarbejder, var det alligevel med en vis Spænding, man fulgte det nye Elevhold derop. Vilde disse unge ogsaa kunne „forstaa“ Jomsborg? Jo, altid blev Lejren taget i Besiddelse med Begejstring, mens hvert Hold dog gav den sit eget Præg. Og der var igen en Summen og en Arbejdsiver, der øgedes Dag for Dag, og man erfarede atter, at i samme Grad som den *enkelte* bøjede sig for Jomsborgs uskrevne Lov: „Frihed under Ansvar“, i samme Grad herskede der Harmoni og Glæde i hele Flokken, og man glædede sig med de unge. Den gensidige Tillid voksede, og man forstod endnu bedre end før den store Betydning, disse 2—3 Ugers Samliv har, fordi der var saa store Muligheder for at lære den enkelte Elev at kende — „under de skiftende Belysninger“.

Skal jeg til Slut samle mine Indtryk fra Jomsborg, maa det blive i et Ønske, et meget stort Ønske, hvorfor det ogsaa kun maa siges ganske stille: Gid alle vordende Elever paa Fröbel-Højskolen maa opleve „Eventyret Jomsborg“!

MØDER, UDFLUGTER OG FESTER

Ligesaa gavnlige, ja, nødvendig som en nogenlunde gennemført Regelmæssighed og Arbejdsro er, ligesaa velgørende virker det, naar Hverdagslivets Rytme lejlighedsvis brydes. For os alle kan det være af Betydning at lære de Mennesker, som vi færdes med under Arbejdets regelbundne Former, at kende i glade

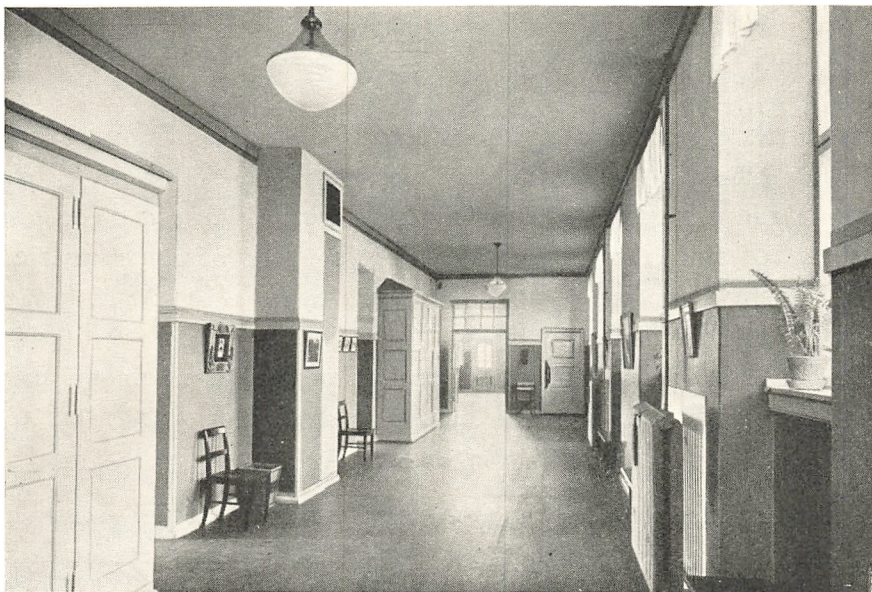

Stunder, hvor alle Arbejdstanker er lagt til Side, og Sindet søger Forfriskelse i fornøjeligt Samvær med andre. For en Skoles Ledere er det en særlig Glæde at se de unge under en anden Synsvinkel end til daglig, og jo vanskeligere det paa Grund af Elevernes voksende Tal bliver at komme i nærmere Kontakt med de enkelte, jo værdifuldere er disse Feststunder.

Saa vidt muligt samler vi een Gang aarlig hvert Elevhold en Aften i vort Hjem. Denne Tradition, som vi i Aarenes Løb har haft megen Glæde af, skriver sig fra Krigsaarene, og det er ogsaa den Tid med dens Belysningsvanskeligheder, som gav disse Aftener deres Præg ogsaa ud i Fremtiden som „Mørkningsaftner“.

Vi havde set den Tanke virkeliggjort andensteds, at selv disse Vanskeligheder kunde tages i Hyggens og Glædens Tjeneste, og vi fik Lyst til at gøre det samme. I vor „elektrificerede“ og urolige Tid er der næppe mange, som kender de ældre Hjems Stilhed og Harmoni, der naaede sit Højdepunkt i Familiens Samlingsstund netop ved Overgangen mellem Dagslys og Mørke. Noget af denne Harmoni har vi ønsket at opleve sammen med vore unge, naar „Mørkningslampen“ er tændt; enhver har Lov til at anbringe sig ganske efter eget Forgødtbefindende, og naar en jævn Fortælling eller et stiltfærdigt Ordskifte, afbrudt af Sang eller Beretning om egne Oplevelser, gamle Sagn eller lignende samler os, oplever vi noget af ældre Tiders Hygge.

I en længere Aarrække har vi desuden, saa vidt muligt, to Gange aarlig samlet tidligere og nuværende Elever til en Møde- og Foredragsaften. Det er os en stor Glæde, at disse Aftener altid har været overordentlig velbesøgt; vi har ved dem kunnet holde Forbindelsen ved lige med mangan en forhenværende Elev, som vi ellers let vilde have tabt af Syne; gamle Kammerater kunde mødes og de, som endnu var Elever, kunde faa Føling med dem, der allerede staar i den Gerning, som de selv

1931. Interiør fra Fröbel-Højskolen.

forbereder sig til. Vi har altid søgt at give disse Sammenkomster et lødigt Indhold, og vi kan se tilbage over en lang Række af gode Foredrag, tidt ført frem af betydelige, hjertevarme Mennesker.

I alle de forløbne Aar er disse Møder blevet holdt i Børnehaven i Prinsessegade, der dog til Trods for stadige Udvidelser af Lokalerne kun daarligt kunde rumme de mange, som gav Møde, hvorfor det hver Gang var forbundet med store praktiske Vanskeligheder at faa alt lagt saadan til Rette, at vore Gæster kunde føle sig hjemme. Det følte derfor som en stor Lettelse, da vi i denne Vinter kunde samles i vore nye Lokaler. Den smukke Forstue og lyse Gang kan med Lethed rumme c. 200 Mennesker og ved Thedrikningen senere paa Aftenen give Plads for mange smaa, hyggelige Grupper af Venner og Bekendte, der har fundet sammen.

Endnu en Form for Samvær maa nævnes. I de senere Aar har vi samlet de Elevhold, der havde forladt Fröbel-Højskolen henholdsvis for 5 og for 10 Aar siden. Ogsaa disse Aftener i vort Hjem har givet os mange gode Minder og megen Opmuntring i vort Arbejde; vi fik ved dem Lejlighed til at høre mere om gamle Elevers Arbejde, end der er Mulighed for ved de større Møder, dels gennem mundtlig Beretning, dels gennem fornøjelige Breve, der var indløbet fra dem, der paa Grund af lange Afstande ikke kunde give Møde.

Alle de hernævnte Former for festlige Sammenkomster har været saa værdifulde for os, at vi haaber at kunne fortsætte med dem ogsaa i kommende Aar.

Det samme er Tilfældet med vore Udflugter, som vi kunde ønske at foretage langt oftere, end vi hidtil har kunnet det. Saa vidt muligt tager vi ud paa en Tur med Eleverne hver af de 3 Aarstider, Efteraar, Vinter og Forsommer, ikke i Foraars-tiden, der er optaget af Afgangsholdets Afslutningsprøve.

Vi vil gerne vise vore mange Elever fra Provinsen de ualmindelig smukke Omgivelser — nærmere eller fjernere — som vor Hovedstad ejer. Valdemarsdagen, 15de Juni, er Fröbel-Højskolens faste Skovtursdag; ogsaa alle tidligere Elever er velkomne, naar de selv i Forvejen forhører sig om Turens Maal og Afgangstid.

En enkelt Tur af særlig Art maa til Slut omtales: den Studieudflugt til Malmø og Lund paa Kongens Fødselsdag 1929, som vi gjorde med vort daværende Afgangshold; den gav et godt Udbytte og megen Glæde og satte Frugt i en — af de unge selv foreslaaet og af dem gennemført — Brevveksling med Elever paa Børnehaveseminariet, *Fröbel-Institutet* i Norrköping.

Ogsaa en Række større Fester har vi afholdt med Aars Mellemrum og ved dem erfaret, i hvilken Grad de — og ikke mindst

Forberedelserne til dem — kunde knytte sammen og virke befrugtende paa alle Parter.

Fröbel-Højskolens 10-Aars Fødselsdag fejredes med en smuk og harmonisk Fest i Børnehaven paa Christianshavn, ved hvilken Lejlighed alle tidligere Aargange af Elever var repræsenteret.

I 1921, da vor Elevkreds talte unge ikke blot fra de forskellige Dele af Landet — selv fra Sønderjylland og Færøerne — men ogsaa fra Norge og Finland, havde vi en overmaade smuk „Nordisk Fest“, ved hvilken „Spredte Træk af Livet i Nord“ baade i Fortid og Nutid blev fremstillet.

I særlig Glans staar Mindet om en Fest, som nogle Aar senere formedes om Emnet „Aarstiderne“. Med den fineste poetiske Forstaaelse havde vore Elever dramatiseret Dele af en Række smukke Digterværker og ført dem frem paa en Maade, der i lige høj Grad greb Børnene og de voksne Tilskuere.

„En Søndag paa Amager“ blev spillet med Humør og gav et smukt Overskud til „Danske Kvinders Velfærd“ og til Fröbel-Højskolens Byggefond. Og endelig gav vi for et Par Aar siden en „Oversigt over Christianshavns Historie“ fra Grundlæggelsen ved Christian IV og til vor egen Tid, idet Eleverne fremstillede Scener fra adskillige af de navnkundige Mænds og Kvinders Liv, der har været knyttet til vor Bydel.

Den sidst afholdte Fest var af en særlig Art. Til en Familiefest i Børnehaven i Fjor havde Eleverne dramatiseret ELSA BESKOWS kendte og af alle Børn elskede Billedbog: „Tante Grøn, Tante Brun og Tante Lilla“. En taknemmeligere Tilskuer-skare end de c. 200 Børn og Forældre, som overværede denne Forestilling, kan vanskeligt tænkes, og det var fornøjeligt at se, at der selv under primitive Forhold kan skabes noget smukt og værdifuldt.

FORBINDELSE MED ANDRE LANDE

Studierejser. — Nordisk Samarbejde.

Naar en Bevægelse forplanter sig fra Land til Land, vil baade de forskellige Folkekarakterer og de ydre Livsvilkaar komme til at præge den, og man vil derfor kunne se den samme Plantning udfolde sig paa ret forskellig Maade under forskellige Forhold.

Dette gælder i høj Grad om Børnehavesagen, der har bredt sig fra Tyskland til de fleste Verdensdele og deres forskellige Lande, men overalt, hvor den har slaaet Rod, har faaet sin særegne Form. Kun i samme Grad som den forstaar at tillempe sig efter de forhaandenværende Forhold og føje sig efter Folkekarakteren, har den en Fremtid for sig. Saaledes har ogsaa den danske Børnehavesag faaet sit særlige Præg.

Hermed skal dog ikke være sagt, at det ikke kan være overmaade frugtbart at lære Børnehavebevægelsens Udvikling andensteds at kende. Vi har altid følt det berigende og befrugtende i at kunne studere aktuelle Fagspørgsmaal i Udlandet. Saaledes har vi gentagne Gange gjort længere eller kortere Studierejser, og jævnlige har vi deltaget i Aarsmøder for Børnehavearbejdere, baade i Tyskland (Berlin, Eisenach, Düsseldorf, Frankfurt a/M og München) og i Sverige (Stockholm, Uppsala og Norrköping).

Siden 1923, da der første Gang udgik Indbydelse til Børnehavearbejdere i de nordiske Lande om at gæste finske Kolleger ved Seminariet *Ebenezerhemmens* 30-Aars Fest, har det nordiske Samarbejde, som allerede nogle Aar forud var indledet mellem svenske og danske Børnehavearbejdere, taget fastere Form. Efter gentagne kortere Besøg og efter grundige Raadslagninger og Overvejelser havde vi Danske i Sommeren 1925 den store Glæde at kunne indbyde til det 1ste Fröbelmøde i København.

Det blev et godt og festligt 9 Dages Stævne, der 3 Aar senere blev gentaget i Finland, og som havde samlet et overraskende stort Antal Fröbelvenner fra de nordiske Lande.

Og netop nu forberedes det 3die nordiske Børnehavestævne, som i August 1931 skal holdes i Sigtuna ved Uppsala. Det er overordentlig rige Værdier, der allerede efter de forholdsvis faa Aars Samarbejde er tilført Børnehaveverdenen i de nordiske Lande, dels gennem det Kendskab, vi har faaet til hinandens Arbejdskaar, Fremgang og Vanskeligheder, dels ogsaa gennem det Lærerbytte, der ved enkelte Lejligheder er blevet prøvet og forhaabentlig i Fremtiden vil kunne fortsættes, dels endelig — og ikke mindst — ved de Forstaaelsens og Venskabets Baand, der er blevet knyttet. Det er vort inderlige Ønske, at denne Fællesfølelse maa vokse sig stærkere og stærkere, og at ogsaa kommende Generationer af Fröbelarbejdere maa faa Del i den Berigelse, som et nøje Samarbejde giver. Vi personligt føler os i dyb Taknemmelighedsgæld til de dygtige, afklarede Forkæmpere for Bevægelsen baade i Finland og Sverige og ønsker gennem disse Linier at bringe vor Hilsen og Hyldest til Pionererne i Norden — i Finland vor mere end 70aarige Ven, BETTY ALANDER, og i Sverige vore nære Venner, ELLEN og MARIA MOBERG i Norrköping.

BIDRAG FRA TIDLIGERE ELEVER

EN MORS TANKER OM BØRNEHAVEUDDANNELSEN

Ved Fru *Ingeborg Busck-Jensen.*

„Ikke ved Kunst, ikke ved Bog, men ved
Livet selv skal der opdrages.“

(*Pestalozzi.*)

I Kursustiden og lige efter læste, lærte, ja, sugede vi vidbegærlige i os og mente for hvert Fag, vi fik Bugt med, at vi nu var naaet et Skridt videre, vidste mere om, hvordan man opdrager. Men jo længere vi kom frem, des tydeligere blev det: Livet selv er stærkest, det levende Eksempel lærer bedst. Det er Livet i os, der kaldes paa, naar vi skal opdrage — ikke vor nok saa grundige Viden om den eller den Teori kan gøre det. Hver Gang jeg giver mine Børn Billeder, synger eller fortæller for dem, glæder dem med Smaating af „værdiløst Materiale“ eller sætter dem i Arbejde med at klippe, klistre, sy eller prikke, glæder jeg mig over god Hjælp og Vejledning, som min Fröbel-tid gav mig i sligt. Ellers følger jeg mere Liv end Bog — lægger ikke for faste Planer, men husker Ordene, som blev lagt os paa Sinde, om ikke at hæmme Børnene eller forme for meget paa deres Evner og Anlæg. Jeg holder af og respekterer Fröbel og tror bestemt, at hans Opdragelseslære er den rigtige, den, som gør Barnet lykkeligt ved at give det Frihed til personlig Vækst indenfor rimelige Grænser, uden at det bliver Dressur.

Mine to ældste Børn har allerede mange lyse Minder om Børnehaverne i København gennem kærlige Venners Besøg, Breve og Gaver.

Rent praktisk har de to Aar paa Fröbel-Højskolen betydet meget for mig. Og et Væld af Minder gav den Tid — tilsammen rige, enkeltvis lyse og mørke, opmuntrende og nedtrykkende — under Samarbejdet med de forskellige Personligheder, jeg mødte som Lærere, Ledere og Kammerater. De har fyldt en stor Del af min Verden siden.

Jeg fortryder ikke, at jeg blev begge Aar. Men det gav en Del Kamp. Man følte sig saa stærkt knyttet til prægtige Kammerater, der gennem selvstændigt — om end forskelligt — Livs-syn lærte en saa meget, tog Del i deres Fremtidsplaner og Arbejde, saa man tilsidst syntes: noget er galt. *Enten* maa du tage fat med dem paa den store, kaldende Arbejdsmark, *eller* du har slet ikke Ret til at være her.

Selvfølgelig vil altid netop *min* Kursustid, *mit* Hold staa for mig som det allerbedste. Jeg kunde dog ønske, at Fröbel-Højskolen blev udvidet, saa den ogsaa magtede et kortere Kursus for unge Piger, som tænker paa at gifte sig eller gøre sig nyttige som Hjælpere i Hjem med Børn, men ikke synes, de har Tid eller Raad til de to Aar. Efter det, man har lært gennem sin Barndom og ved sundt legemligt Arbejde i gode Hjem i sin Ungdom, vilde et saadant Kursus være til større Hjælp for en fremtidig Mor end nogen anden Uddannelse.

Jeg skal ikke nævne Navne, skønt de myldrer frem i Tankerne, de herlige Skikkelser, jeg fik Lov at møde og tage Lære af; men jeg vil altid nære Ærbødighed og Beundring for dem, der aabner vore Øjne for Elendigheden paa Livets Skyggeside, og derved øger vor Taknemlighed mod Gud for alt lyst og godt, som vi selv har faaet — mens de virkelig selvforbyggende tjener *Barnet*, som de møder det, aandeligt eller legemligt forsømt.

GLÆDEN VED DET DAGLIGE ARBEJDE I BØRNEHAVEN

Ved Børnehaveleder *Nanna Jensen.*

Man drømmer sjældnen den samme dejlige Drøm to Gange; men den, der er saa lykkelig at have faaet sin Gerning i en Børnehave, faar ligesom Lov til at leve lidt af sin skønne, gode Barndom om igen.

Her i den Frøbelske Børnehave oplever jeg Virkeligheden af de Ord, at Arbejdet gaar som en Leg — ja, bogstaveligt *er* en Leg. En Leg med Dybde og „elskelig Alvor“. Her i Børnehaven er det, at Barnets Leg er dets Virkefelt, dets aandelige Liv, som maa leves.

I Legen mødes vi, Barnet og jeg; Barnet, som gerne vil være som de voksne og det voksne, bevidste Menneske, som ikke har noget imod for en Stund at blive Barn blandt Børnene.

Arbejdet er saa rigt, fordi der er Brug for alle Evner og Færdigheder, smaa og store: tegner jeg, da kan jeg i et Nu fængsle 50 Par Barneøjne; er jeg Komponist eller Digter, saa kan jeg lægge mine Evner her, og de bliver hverken unyttige eller upaaagtede. Sidder jeg inde med Idéer eller Kundskaber — der er ingen, som ikke kan faa Betydning i Børnehaven, fordi Gerningen i sig selv er saa alsidig. Og er jeg kun et ganske almindeligt Menneske, da er der netop Brug for mig her, for her er den pure Virkelighed.

Gaar først Gerningens Betydning og Storhed rigtig op for mig, da forstaar jeg, at jeg netop paa den Plads, hvor jeg er sat, ved mit Arbejde, mit Væsen, min Tanke er med til at skabe den Atmosfære, hvori de smaa kan gro og vokse sig sunde og stærke.

Og er Gerningens Alvor gaet op for mig, saa erfarer jeg, at om jeg end gav mig selv nok saa meget i denne Gerning, saa

giver den mig dog tidobbelt igen i Børnenes Hengivenhed og Kærlighed, i Forældrenes Tillid og Taknemmelighed.

Glæden vokser med mit Arbejde, ikke ved Tanken om Løn eller Maal, men fordi det ikke blot er mit Fag, men mit Kald. I Gerningen blandt Børnene har jeg de rigeste Betingelser og Muligheder for at bevare det bedste i mig selv — alt det, der rører sig i mit Hjerte, min Forstand, min Tanke. Den kræver mig helt, men til Gengæld fylder den mit Liv. Lad Forretningsmanden passe sin Dont, lad Videnskabsmanden udgrunde Alverdens Hemmeligheder, men stands mig ikke paa min Glædesvandring til det Sted, hvorhen mit Hjerte naaede før min Fod, hvor jeg i al min Færd vil sige: „Paa dit Ord vil jeg kaste mit Garn ud“.

Vel møder vi ogsaa i vor Gerning i Børnehaven vore Vanskeligheder. Pligt, Bekymring og Besværlighed er saa langt fra ukendt af den, der ansvarsbevidst er traadt ind i Børnehaverarbejdernes Række. Men Glæden ved Arbejdet er det altoverskyggende; den er min Drivkraft, den skal besjæle min Vilje og aande paa min Energi.

Naar jeg staar med Ugens seks Arbejdsdage bag mig, da stilner Kravet, da lægger jeg Byrderne, Besværet og Pligten fra mig. Men Glæden — Glæden over mit Arbejde, den tager jeg med mig ind i Søndagens Hvil.

FRÖBEL-HØJSKOLENS BYGGEFOND

Ved Børnehaveleder *Inge Oldenburg.*

Der var engang en Flok Elever fra en Skole. De havde lige endt deres Uddannelse til den Gerning, de havde valgt at give deres Kræfter, og nu sad de sammen en af de sidste Aftener, før de skulde skilles.

1931. Fröbelhøjskolens Kontor.

De talte om mangt og meget: om den afsluttede Læretid, om at de nu paa egen Haand hver for sig skulde fortsætte Vandringeren frem mod Maalet, men mest om, hvordan de skulde faa bragt en Tak til den Skole, som havde lagt Grunden for dem, hvorpaa de skulde bygge videre, som havde peget mod Maalet og løftet det højt op over selviske Interesser, og som havde anvist Vejen, de kunde gaa.

De vidste, de unge, at nu vendte Skolen sig mod den næste Flok og tog fat paa ny — men ogsaa, at de selv ikke vilde blive glemte. Aldrig vilde Interessen for den enkeltes videre Færd gennem Livet tabe sig, og altid vilde de være velkomne, naar de vendte tilbage til det gamle Lærested, hvad enten det vilde blive for at fortælle om, hvordan Farten gik, eller det snarere vilde være for at spørge til Raads.

Det var, som om i Samtalens Løb Blikket aabnedes mere end før hos disse unge for det uegennyttige Maal, der er fælles for alle

Skoler for Faguddannelse: at gøre deres Elever til saa dygtige og brugelige Tjenere for den Sag, de vil arbejde for, som hver enkelt har Evne til at blive det — og saa, naar dette er naaet, træde tilbage, uden Tanke paa eller Krav om nogen Slags Gengæld for alle de Kræfter, der er sat ind paa at naa et frugtbart Resultat.

Sikkert vilde det heller aldrig være ret meget, saadanne unge Lærlinge kunde have at byde deres Skole til Gengæld og Tak; men var det ganske udelukket, at der kunde findes noget? Nej — her i dette bestemte Tilfælde var der i alt Fald eet at gøre: et Ord blev talt, en Tanke fængede — og saa var Grunden lagt til „Fröbel-Højskolens Byggefond“.

Og i Aanden saa vi det være med til at „flytte Sten“: bringe dem, der skulde bygges op med, fjerne de andre, der laa hindrende i Vejen, gøre Arbejdet lettere for Fröbel-Højskolen.

Lille og svagt var Byggefondet i sin Begyndelse, i 1924; dengang hed det om det:

Her vi nu bringer den første Sten
til Huset, som engang skal rejses.
Senere kommer de — een efter een —
til Kranen over det hejses.

„Den lille Begyndelse“ tror vi paa,
naar den i Glæde øves; —
Glæde og Tro! saa skal det nok gaa;
mon der vel mere behøves?

Flittigt vi samler de Stene ind,
som Fröbel-Højskolen skal bære.
Gives de alle med samme Sind,
bliver der festligt at være!

Da strømmer Glæde fra Murene ud
i alle Stuer og Sale; —
da vil om Glædens evige Bud
selv vore Stene tale!

Større er det vokset sig med Tiden gennem kærlige Gaver,
store og smaa, fra forstaaende Venner af Tanken og Sagen.
Store Opgaver magter det med sine 10.000 Kr. endnu ikke at
løse; — men det *er* der, og det *vokser*, en stille, men forhaabentlig
sikker og frugtbar Vækst.

SLUTNINGSORD

Hvad har Fröbel-Højskolen udrettet i de svundne 25 Aar? Og hvorledes vil dens Fremtid blive? Disse to Spørgsmaal, mellem hvilke der er en indre Sammenhæng, har paatrængt sig os, ikke blot i denne Tid, men ogsaa mange Gange under Aarenes Arbejde.

Vi hverken kan eller skal besvare disse Spørgsmaal; kun dette kan vi sige, at vi Aar efter Aar har maattet sande, at vi saa langt fra naaede at udrette, hvad vi gerne vilde, og at der var mange unge, som ikke paa Fröbel-Højskolen fandt, hvad de havde Brug for. Naar vi dog fik Lov til at se, at noget lykkedes, og at Fröbel-Højskolen voksede langt ud over, hvad vi oprindelig havde kunnet vente, er det med den dybeste Følelse af Taknemmelighed — Taknemmelighed for, at denne rige Gerning blev os betroet, og for at vi trods alt blev brugt; sidst, men ikke mindst, for al den Hjælp, vi har modtaget fra de mange, der i Aarenes Løb har staaet os nær og hver paa sin Vis har betydet noget for os og vort Arbejde.

Vi vilde gerne naa ud til hver enkelt med vor Tak; deres Navne kan vi ikke nævne, dertil er de for mange, og adskillige af dem er ikke mere iblandt os.

Kun een maa vi nævne, fordi hun var den, der gav os mest: vor kære afdøde Mor. De fleste af vore Elevhold har kendt hende, thi selv i sin høje Alderdom, til kort før sin Død, tog hun med usvækket Interesse Del i saa at sige alle vore Møder og Fester, ja, i alt, hvad der foregik paa Fröbel-Højskolen. Men ingen kunde ane, *hvor* meget hun betød for Fröbel-Højskolen

fra dennes første Dag og gennem Aarene. Der var næppe nogen, der kunde glæde sig som hun over dens Vækst. Vi kan vist uden Overdrivelse sige, at uden hende var Fröbel-Højskolen næppe blevet til.

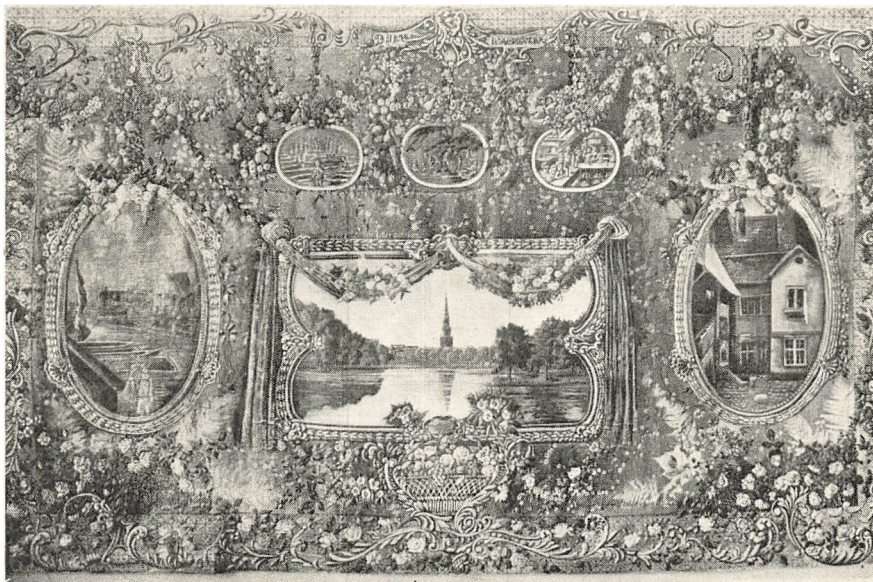
Men *al* den Tak, vi har at bringe, vil vi sammenfatte i en Tak til Gud, fordi vi ved, at hverken den, der planter, eller den, der vander, er noget, men Gud, som giver Vækst.

Anna Wulff.   Bertha Wulff.

Viserne drejer, og Uret gaar,
Dag bli'r til Uger og Uger til Aar,
det ene Aar bli'r til mange.
Tiden ret aldrig stille staar:
en Dag staar den unge med Sølvstænk i Haar,
og Skyggerne er blevet lange.
— Hvad engang blev drømt i Ungdommens Vaar,
og hvad der blev grundlagt med bange Kaar,
mens Lærken sang over Vange,
nu som et Menneskes Livsværk staar
og om Høst efter Foraarets Udsæd spaar.
Men lyder kun Ungdommens Sange,
er Høstdage ikke trange.

B. W.

Dekorativt Vægtæppe, malet og skænket af Fru A. Méchaka.

TILLÆG

I nedenstaaende Fortegnelser over Fröbel-Højskolens Medarbejdere og Elever gennem 25 Aar er væsentligt kun medtaget Lærere, der har været knyttet til Skolen mindst et Aar, og Elever, der er udgaaet fra Fröbel-Højskolen med et Afgangsbevis for en et- eller to-aarig Uddannelse.

I. Fröbel-Højskolens Lærerkrafter 1906—1931.

Navn	Stilling	Fag	Aar
Frk. G. ALEXANDER	Uddannet Rytmik- lærerinde	Rytmik	1929—
Frk. H. ANDERSEN	Gymnastiklærerinde	Smaabørnsgymnastik	1923—27
Frk. C. BAGGESEN	Kommunelærerinde	Moderne Undervis- ningsmetoder	1918, † Januar 1919
Frk. C. BORRIES	Lærerinde	Sang	1920—25, † 1930
Fru I. CHRISTLANSSEN		Samfundslære	1919—20
Fru DENCKER LARSEN	Sygeplejerske	Samaritergerning Vikar	1929—30

Navn	Stilling	Fag	Aar
Frk. A. DYSTED	Uddannet paa Tegne- skolen for Kvinder	Tegning II. Afd.	1919—23
Fru A. DØSSING	fhv. Børnehaveleder	Frøbelske Syssel- sættelser	1912—20
		Sang	1917—20
		Koncentrations- undervisning	1918—22
		Naturhistorie	1927—
Frk. E. ENEKJÆR	stud. mag.	Hjælpe lærerinde i Dansk	1928—30
Hr. H. F. FEILBERG	Skolebestyrer, cand. theol.	Naturhistorie	1906—27, med 1 Aars Af- brydelse
Frk. G. FEMMER	Gymnastiklærerinde	Smaa børns gymnastik	1927—30
Frk. I. GUSMER	Sygeplejerske	Samaritergerning	1922—
		1½ Aars Afbrydelse paa Grund af Sygdom	
Hr. V. HARSLOF	Dr. med. prakt. Læge	Sundhedslære	1906—08
Frk. TH. HASTRUP	Kommunelærerinde	Pædagogikens Historie	1906—17
Frk. U. HOFFMANN	Kommunelærerinde	Dansk	1909—10
Frk. J. HØYGAARD NIELSEN	Børnehaveleder	Tegning	1915—21
		Frøbelske Syssel- sættelser	1921—31
Frk. V. JONSSON, gift FRIIS	Seminarlærerinde	Geometri	1924—25
Frk. M. KJER-PETERSEN	Gymnastiklærerinde	Folkedanse	1923—26
Hr. R. KJER-PETERSEN	Dr. med. Kommunelæge	Sundhedslære	1919—
Frk. I. KNUDSEN, gift MUNCK	Børnehaveleder	Smaa børns gymnastik	1917—21
Frk. K. LANGKILDE	Adjunkt	Samfundslære	1920—25
Frk. E. LIISBERG	Forstanderinde for den indre Bys kristelig- sociale Arbejde	Sociale Foredrag	1919—24
		Regnskabsføring	1927—28
Frk. D. LINDBERG	Lærerinde	Sang	1925—
Fru A. MÉCHAKA	Kunstnerinde	Tegning II. Afd.	1923—31
Frk. E. MICHELSEN	Eksam. Skolelærerinde	Geometri	1927—28
Frk. E. MUNDT	Gymnastiklærerinde	Smaa børns gymnastik	1930—31
Frk. A. NYHOLM	Børnehaveleder	Teori til Frøbelske Sys- selsættelser	1918—20
		Geometri	1923—24
		Børnehavelære	1924—
			1 Aars Afbrydelse
Frk. I. OLDENBURG	Børnehaveleder	Geometri	1925—28
Frk. G. OLSEN	Lærerinde	Folkedanse	1926—

Navn	Stilling	Fag	Aar
Frk. I. PARKOV	Fuldmægtig, cand.polit.	Sociale Spørgsmaal Vikar	1930—31
Frk. M. PAULSEN	Kommunelærerinde	Samfundslære	1909
Hr. H. RÜTZEBECK	Kommunelærer, cand. theol. nu Viceskole- direktør	Sang	1906—10
Frk. H. SAHLERTZ	Skoleinspektør	Naturhistorie	1918—19
Hr. N. CHR. SCHMIDT	prakt. Læge	Sundhedslære	1908—11
Frk. A. SCHULTZ	Børnehavearbejder, nu Forstanderinde for Børnehjem	Smaabørnsgymnastik	1921—22
Hr. H. SMITH	cand. polit., Inspektør	Sociale Spørgsmaal	1925—
			1 Aars Afbrydelse
Fru G. SØRENSEN	Uddannet Børnehavearbejder	Tegning	1917—19
Frk. S. WARMING	Uddannet Børnehavearbejder	Tegning	1921—23
Fru A. WILLADSEN, f. HELMS		Tegning I. Afd.	1923—
Fru WITHPETERSEN	Kommunelærerinde	Psykologi	1909
Frk. A. WULFF	Børnehaveleder	Frøbelske Sysselsætt. Tegning Sundhedslære Opdragelselære Børnehavelære Sanglege Koncentration	1906—12 1906—15 1911—19 1906— 1921—
Frk. B. WULFF	Eksam. Skolelærerinde	Med nogle Aars Afbrydelse paa Grund af Sygdom Dansk, Matematik Pædagogikens Historie Fortælling Psykologi	1906— 1916— 1917— 1918—
<i>Lærere ved Fritidshjemsuddannelsen.</i>			
Frk. E. BERGGREN	cand. mag.	Kulturhistorie	1930—
Frk. TH. JUSTESEN	Forstanderinde	Sløjd, Teknik	1928—
Frk. WESTRING		Bast- og Pettyarbejder	1928—
<i>Fröbel-Højskolens Sekretærer 1924—31.</i>			
Frk. S. NIELSEN	udd. Børnehavearbejder		1924—25, †1925
Frk. I. OLDENBURG	—	—	1925—27
Frk. E. PETERSEN	—	—	1927—

II. Fröbel-Højskolens Elever 1906—1931.

1-aarig Uddannelse.

1906—07.

- 1) LARSEN, MARIE HENRIETTE, København. — Leder af Børnehaven ved N. Zahles Skole. — Ikke mere i Børnehavevirksomhed. — Bopæl: Lyngby.
- 2) GAD, ERNA, København. — Medhjælper i og senere Leder af Børnehaven ved N. Zahles Skole. — Gift med Kontorchef FANGEL, Frederiksborg.

1907—08.

- 1) ANDERSEN, GERDA BODIL JOHANNE, Frederiksborg. — Børnehavearbejder. — Nurse i England og Schweiz. — Sygepleje-Elev. — Privatlærerinde. — Tegnelærerinde paa Fröbel-Højskolen. — Gift med Handelsgartner SØRENSEN, Emdrup. — Leder af Skolen paa „Emdruphøj“.
- 2) MÜNSTER, KAREN RAGNHILD, København. — Leder af Privatbørnehave, Aarhus. — Gift med Baneingeniør KRISTENSEN, Nærum.

1908—09.

- 1) HANSEN, HILDUR NAOMI JOHANNE KRISTINE, København. — Barnefrøken. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Kana“. — Leder af Børnehaven ved Fortsættelsesasylet af 1890. — Gift med Ciselør SKOU, Hellerup.
- 2) HEISE, JOHANNE, Helsingør. — Leder af Privatbørnehave. — Medhjælper i Børnehaven ved N. Zahles Skole. — Leder af Privatbørnehaven, Teknologisk Institut, Frederiksborg.
- 3) MØLLER, LAURA CECILIE, København. — Plejerske i sit Hjem. — Bestyrerinde af „Vallø Asyl“, Vallø.
- 4) SABROE, MARIE, Langeland. — Gift med Postmester PALUDAN-MÜLLER, Nordborg, Als.
- 5) SKJOLD-MADSEN, THYRA VILHELMINE, Helsingør. — Leder af Børnehaven ved Frøken Jespersens Realskole, Helsingør. — Menighedsarbejde, Helsingør.
- 6) SMIDT, ELLEN MARGRETHE, Frederiksborg. — Medhjælper i Fru Lundings Børnehave, i Frøken Dagmar Nielsens Børnehave og i Børnehaven ved N. Zahles Skole. — F. T. ikke i Børnehavevirksomhed, Frederiksborg.
- 7) SMYTH, ELLEN EDITH, Fyen. — Børnehaveleder. — Redaktør af „Børnevennen“. — Køkkenchef. — Inspektrice paa „Frøken Barners Hjem“, København.
- 8) STRØYBERG, KAREN MARGRETHE, Aalborg. — Medhjælper i Børnehaven ved Frkn. Schou og Trolles Skole, Hellerup. — Ophold i England. — Leder af Privatbørnehave i Lyngby. — Uddannelse til Faglærerinde i Engelsk. — Gift med Forpagter BRUUN DE NEERGAARD, Laurentziuslund, pr. Jydstrup.

1909—10.

- 1) ALM, DAGNY, Norge. — Guvernante. — Lærerinde paa Bærum Skolehjem, Saurika, Norge.
- 2) COLDING, ALEXANDRA ANTOINETTE AUGUSTA, Frederiksborg. — Medhjælper i

Sølvgades Asyl og i Fru Lundings Børnehave. — Gift med Kontorchef u. Magistraten COLDING, København.

3) ELMQVIST, JOHANNE, København. — Lærerinde ved H. F. Feilbergs Skole. — Skolelærerindeksamen. — Lærerinde i Sønderjylland. — Senere Oplysninger savnes.

4) HANSEN, AGNES ELISE MATHEA, København. — Barnefrøken. — Medhjælper i Asyl, Larsvejstræde. — Skolelærerindeksamen. — Lærerinde ved Københavns Kommuneskole, Bopæl Hellerup.

5) HOLSTEIN, ELSE, København. — Vikar i Børnehaven ved Frøken Lønholdts Skole, Roskilde. — Leder af Privatbørnehave, Nordlandsgade. — Gift med Arkitekt LASSEN LANDORPH, Frederiksberg.

6) KÄSTEL, ALBA CHRISTINE, Hellerup. — Optragerinde i Privathjem. — Leder af Privatbørnehave i Aarhus. — Gift med Ingeniør LIND, Weybridge, England.

7) KRARUP, EMILIE, Hellerup. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

8) SCHRÖDER, KAREN, Mariager. — Gift. — Senere Oplysninger savnes.

1910—11.

Ingen Elever.

1911—12.

1) ANDERSEN, DAGMAR EMILIE, Frederiksberg. — Medhjælper i Børnehaven ved Frkn. Schou & Trolles Skole, Hellerup. — Leder af Børnehaven ved Frøken Lønholdts Skole, Roskilde. — Studieophold i England. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 3), Sjællandsgade. — Leder af Hellig Kors Sogns Menighedsbørnehave. Bopæl: Frederiksberg.

2) HOLSTEIN, KAREN, Roskilde. — Leder af Børnehaven ved Frøken Lønholdts Skole, Roskilde. — Gift med Lektor HEUER, Roskilde.

3) LOUMANN, ANNA MARIE, Holte. — Fortsætter Uddannelsen 1912—13.

1912—13.

LOUMANN, ANNA MARIE, Holte. — Leder af Privatbørnehave i Holte. — Medhjælper i Søllerød Børneasyl og Holte Asyl. — Undervisning i Holte højere Almenskole. — F. T. ikke i Børnehavevirksomhed. — Holte.

1) HERTZ, MAGDALENE, Finnerup. — Assistent paa „Den Kellerske Aandssvageanstalt“. — Lærerinde paa „Det kgl. Blindeinstitut“, Refsnæs.

2) HØYGAARD NIELSEN, JOHANNE NICOLINE, Hjørring. — Leder af Privatbørnehaven ved Hellerup højere Pigeskole. — Leder af Privatbørnehaven, Strandvej 117. — Leder af Tranegaardsskolens Børnehave, Hellerup. — Lærerinde paa Fröbel-Højskolen. — Bopæl: Hellerup.

3) STRØM HANSEN, OLGA, Norge. — Oplysninger savnes.

4) SUNDORPH, ESTHER, København. — Fortsætter Uddannelsen 1913—14.

1913—14.

SUNDORPH, ESTHER, København. — Sygeplejeelev. — Gift med Malermester BLOCH PETERSEN, København.

1) CHRISTENSEN, ANNA, Ærø. — Leder af Privatbørnehave, København. — Senere Oplysninger savnes.

2) ZIESEBERG, PAULA ØCKENHOLT, København. — Medhjælper i Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn. — Gift med Læge HENDRICHSEN, Frederiksberg.

1914—15.

1) NIELSEN, ELISABETH ADELAIDE, København. — Børnehavarbejder paa Frøken Riepers Børnehjem og paa Welanderhjemmet. — Børnehavarbejder paa Dr. Louises Børnehospital. — F. T. tillige Pasning af Børnenes Lysbade sammesteds. — København.

2) TRAMSEN, ANNA HELENE, Køge. — Barneplejerske i Privathjem, Norge. — Medhjælper i Privatbørnehave i Køge. — Gift med Assistent i Privatbanken GABRIEL JENSEN, København.

1915—16.

1) BENGTSOEN, INGEBOG, København. — Fortsætter Uddannelsen 1916—17.

2) CHRISTIANSEN, ELLEN MARGRETHE LINDSKOV, København. — Leder af Apostelkirkens Menighedsbørnehave. — Leder af Eliaskirkens Menighedsbørnehave II. — Bopæl: Frederiksberg.

3) HERTZ, THORA, Finnerup. — Leder af Børnehaven ved Karen Kjærs Skole. — Gift med Kaptajn i Marinen HERTZ. — København.

4) JENSEN, KATHRINE ELISABETH, Esbjerg. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper i Asyl. — Asylbestyrerinde. — Leder af Børnehaven ved Kvindehjemmets Barneplejeskole. — København.

5) PEDERSEN, ANNA EGIDIA, Ringkøbing. — Leder af Eliaskirkens Menighedsbørnehave I. — Leder af Folkebørnehaven, Pilestræde. — Uddannet til „Jugendleiterin“ i Frankfurt a/M. — Leder af Privatbørnehave, Hermodsgade. — København.

6) STEPHENSEN, FANNY, København. — Leder af Privatbørnehave. — Gift med Ingeniør STIG-NIELSEN, Tokio, Japan.

7) ULRICH, JOHANNE MARIE. — Oplysninger savnes.

1916—17.

BENGTSOEN, INGEBOG, København. — Leder af Marthahjemmets Børnehave. — Uddannelse paa Husholdningsskole. — Gift med Sømand AHLGREEN, København.

1) ECEBERG, LOUISE DE HEMMER, Hjortespring. — Leder af Gethsemans Sogns Menighedsbørnehave. — Gift med Trafikassistent HORSKJÆR, Kolind.

2) HARBOE, INGRID GUNNERSEN, Frederiksberg. — Leder af Privatbørnehave, Nordlandsgade. — Headcounsellor i Mars Hill Camp, Union Maine, U. S. A.

3) KNUDSEN, INGRID ACNETE, Charlottenlund. — Leder af Privatbørnehave, Nordlandsgade. — Medarbejder paa Frøbel-Højskolen. — Gift med Læge MUNCK, Vandel.

4) KOOPMANN, MARGARETHA BETTY ONSE, Aalborg. — Barnefrøken i Privathjem. — Vikar ved Marthahjemmets Børnehave. — Medhjælper paa Kommunens Optagelseshjem „Kildevang“. — Leder af Børnehaven ved Fortsættelsesasylet af 1890. — Leder af Privatbørnehave, Harald Kidesvej, Valby.

5) LEDEMARK, ANNIE, Frue, København. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Leder af Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade, København.

6) PETERSEN, JOHANNE ANTONIE, Præstø. — Lærerinde i Privathjem. — Gift med Bogtrykker TOMMERUP, Stege.

7) SCHRØDER, SIGNE SOLVEJG, Kolding. — Leder af Apostelkirkens Menighedsbørnehave. — Medhjælper i Børnehaven for Døvstumme, Fredericia. — Husgerning i England. — Uddannet i Børnesygepleje og almindelig Sygepleje. — Gift med Læge BOJSEN MØLLER, Vedbæk.

8) STEENBERG, POULA SENTA, København. — Leder af Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Leder af Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade, København.

9) TILLISCH, GERDA AUGUSTA, Valby. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Leder af Apostelkirkens Menighedsbørnehave. — Gift med Malermester MØLLER, København.

1½ Aars Uddannelse.

1917—18.

1) BRANDT, ELLA VALBORG ALFRIDA FREDERIKKE ELISABETH, Frederiksberg. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Ikke mere i Børnehavevirksomhed. — København.

2) GREGERSEN, KETTY MARIE, Holte. — Leder af Privathørnehaven ved Sundby private Mellem- og Realskole. — Nurse i Privathjem i London og Paris. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Gift med Translatør PEDERSEN, København.

3) HARTVIGSEN, AGNES MARGRETHE, København. — Medhjælper i Eliaskirkens Menighedsbørnehave I. — Leder af Privatbørnehave. — Børnehavearbejder i Privathjem. — København.

4) KNUDSEN, BENEDICTE FREDERIKKE, København. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Gift med Bankfuldmægtig RØDTJER, København.

5) LASSEN, ANNA MATHILDE ELFRIDA, Esbjerg. — Leder af A/S „Hjem's Børnehave. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade, København.

6) MEYER-JOHANSEN, HELGA, Holbæk. — Gift med Musiker RATHSACK, Helsingør.

7) MUNK, AGNETE, Frederiksberg. — Barnefrøken i Privathjem. — Vikar ved Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade. — Bopæl: Frederiksberg.

8) MUNCK, LAURA JOHANNE, Vildbjerg. — Uddannet Sygeplejerske. — Husbestyrerinde i sin Broders Hjem. — F. T. i Marokko.

9) MØLSTED, HEDVIG JOHANNE ANDREA, Dragør. — Leder af Børnehave ved Privatskole i Kolding. — Medhjælper i Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn. — Leder af Privatbørnehave, Nordlandsgade, København.

10) NIELSEN, SIGNE, Fanø. — Børnehaveleder i Sorø og Næstved. — Sekretær paa Frøbel-Højskolen. — † 1925.

11) NYHOLM, ANNA LOUISE, København. — Børnehavearbejder, ansat i Raadhushaven. — Uddannet til „Jugendleiterin“ i Frankfurt a/M. — Leder ved Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn. — København.

12) OLSEN, KAREN SOFIE, København. — Leder af Eliaskirkens Menighedsbørne-

have I. — Leder af Kristkirkens Menighedsbørnehave. — Børnehavearbejder, ansat i Raadhushaven. — Leder af Marthahjemmets Børnehave, København.

1-aarig Uddannelse.

13) HENRIKSEN, ANNALISE, København. — Fortsætter Uddannelsen 1918—20.

14) KNUDSEN, AGNES, København. — Oplysninger savnes.

2-aarig Uddannelse.

1918—20.

1) EMBORG, MARIA, Birkerød. — Leder af Menighedsbørnehaven i Taarbæk. — Plejemoder for Smaabørnsafdelingen paa den kgl. Blindeforskoie, Refsnæs. — Leder af Hans Tausens Menighedsbørnehave, København.

2) HANSEN, ANDREA KRISTINE, Skern. — Leder af Marthahjemmets Børnehave. — Leder af Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm, København.

3) HANSEN, INGER EVALINE, Valby. — Leder af Skovshoved Menighedsbørnehave. — F. T. Ophold i Norge.

4) LANDSPERG, THYRA, Nyborg. — Leder af Folkebørnehaven i Næstved. — Gift med Sognepræst LØGSTRUP, Fejø.

5) LØFTING, INGEBORG SOPHIE THERESE, Frederiksberg. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade. — Leder af Privatbørnehaven, Frydendalsvej. — Gift med Kontorchef WARMING, Holte.

6) MADSEN, INGRID, Hellerup. — Medhjælper i Sions Sogns Menighedsbørnehave. — Leder af samme. Bopæl: Hellerup.

7) MIDDELBOE, GRETE, Hellerup. — Leder af Sions Sogns Menighedsbørnehave. — Gift med Skolebestyrer, cand. theol. VARMING, Den Kellerske Aandssvageanstalt, Brejninge.

8) NORDENTOFT, AGNETE, Søborg. — † Januar 1920.

9) PRYTZ, INGE, Hellerup. — Barnefrøken i Privathjem i Danmark, England og U. S. A. — Uddannet Sygeplejerske. — Sygeplejerske — gift JOHNSON, Brooklyn, N. Y. U. S. A.

10) SALTO, ELSE MARCRETHE, Frederiksberg. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Islands Brygge. — Leder af Privatbørnehave, Nylandsvej. — Medhjælper i Arbejdstuerne for Børn paa Christianshavn. — Bopæl: Frederiksberg.

11) STORGAARD, VALBORG EMMA LARSEN, Frederiksberg. — Leder af Eliaskirkens Menighedsbørnehave I. — Leder af Kristkirkens Menighedsbørnehave. — Assistent paa Kommunens Optagelseshjem „Kildevang“ og Kommunens Børnehjem „Jacob Michaelsens Minde“. — Leder af Kommunens Børnehave (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade. — Bopæl: Frederiksberg.

12) SØRENSEN, ANNE MARIE, Hellerup. — Børnehavearbejder paa Kommunens Optagelseshjem, Frederiksholm. — Plejemoder for Smaabørnsafdelingen paa Kommunens Børnehjem „Jacob Michaelsens Minde“. — Forstanderinde af Børnehjemmet „Ove Hohlenbergs Minde“, Hellerup.

13) TROCK, PAULA, Svendborg. — Medhjælper paa Optagelseshjemmet „Lykkens Gave“. — Uddannet i Vævning i Danmark, Sverige og Finland. — Ejer og Leder af Væveskolen „Askovhus“, Askov.

1-aarig Uddannelse.

14) ALSTRUP, MARGRETHE THOMINE, Charlottenlund. — Medhjælper i Hellerup Asyl. — Bestyrerinde af Holbæk Asyl, Holbæk.

15) CARLSEN, SOFIE KRISTINE ELISABETH, København. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Islands Brygge. — Børnehavearbejder, ansat i Raadhushaven. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehave. — Gift med Grosserer WESSEL, København.

16) HENRIKSEN, CHRISTIANE, Vesterbæk. — Barneplejerske i Privathjem. — Medhjælper i Hans Tausens Sogns Menighedsbørnehave, København.

17) HOLST, VALBORG, Norge. — Uddannet til „Jugendleiterin“ i Jugendheim, Berlin. — Leder af Sagene Folkebørnehave, Oslo. — Gift med Adjunkt NOACK, Tyskland. — Leder af Privatbørnehave, Frankfurt a/M.

18) MYGIND, MARTHA, Fredericia. — Fortsætter Uddannelsen 1925—26.

19) NYROP-LARSEN, ELISE, Fredericia. — Medhjælper i Døvtummebørnehaven, Fredericia. — Døvtummelærerinde, Fredericia.

20) SWANE, MAGDA, Randers. — Gift med Ingeniør BILDSØE, Hellerup.

21) MEDEN, ELINOR KONGSLEV, Frederiksberg. — † Oktober 1918.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

HENRIKSEN, ANNALISE, København. — Leder af Privatbørnehave i Sorø. — Assistent paa Spædbørnshjem. — Gift med Købmand ALBINUS, Trangisvaag, Færøerne.

1919—21.

1) AASTRUP, IDA TVEDE, København. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehave. — Leder af Folkebørnehaven, „Cathrine Asylet“ i Haderslev.

2) AGGER, GERDA, Holstebro. — Leder af Privatbørnehaven, Nordlandsgade. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade. — Leder af Privatbørnehave i Holstebro. — Gift med Bibliotekar FRIMODT-MØLLER, Lemvig.

3) BECKER, INGER MARGRETHE (GRETHE), Assens. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade. — Gift med Trafikassistent ENKILDE, Brønshøj.

4) BIRKE, PAULA, Viborg. — Leder af Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-sociale Arbejde“. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade. København.

5) BONNE, KAREN ELISABETH, København. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm. — Ikke mere i Børnehavevirksomhed. — Bopæl: Taastrup.

6) BORGEN, KIRSTEN, Hellerup. — Leder af Taarbæk Folkebørnehave. — Sygepleje-elev. — Medhjælper i Hellig Kors Sogns Menighedsbørnehave. — Uden Stilling paa Grund af forestaaende Bryllup.

7) CHRISTENSEN, INGEBORG ELISE, Guldager. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade. — Medhjælper i Eliaskirkens Menighedsbørnehaver I og II. — Medhjælper paa Kommunens Optagelseshjem „Norges Minde“. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade, København.

8) GAD, AGNETE BØTTEREN, Bogense. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 4), Sjællandsgade. — Leder af Privatbørnehave i Bogense. — Ophold i Tyskland og Frankrig. — F. T. ikke i Børnehavevirksomhed. — Bogense.

9) JOENSEN, JOVINA (INA), Færøerne. — Leder af Kapernaum Sogns Menighedsbørnehave. — Leder af A/S „Hjem“s Børnehave. — Pensionat for Fröbel-Højskolens Elever, Christianshavn.

10) KNUDSEN, ASTA, Birkerød. — Leder af Børnehave i Haarlev. — Gift med Adjunkt ZERLANG, Birkerød.

11) MØLLER, ELLI, Aabenraa. — Leder af Børnehave i Aabenraa. — Gift med Boghandler RASMUSSEN, Nykøbing Sj.

12) SECHER, JOHANNE ANDREA NEERGAARD, København. — Leder af Arbejdet med „Ulveunger“ og Leder af Førerskolen. — Børnehavearbejder og Lærerinde paa We-landerhjemmet. — Bopæl: Husum.

13) THELLEFSEN, DAGMAR, København. — Leder af Eliaskirkens Menighedsbørnehave I, København.

14) VAALER, HJØRDIS, Norge. — Oplysninger savnes.

15) WARMING, SIGRID WILHELMINA FREDERIKA, København. — Medarbejder ved Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn, København.

16) ØSTERGAARD, BODIL HØGSBRO, Frederiksberg. — Børnehavearbejder, ansat i Raadhushaven. — Leder af den danske Børnehave i Flensborg. — Gift med Premierløjtnant BENNIKE, København.

1-aarig Uddannelse.

17) RØDGAARD-JESSEN, ELNA, Esbjerg. — Leder af Privatbørnehave i Esbjerg.

1920—22.

1) BACH, HELEN ANNA CHRISTINE, Hong. — Leder af Privatbørnehave. — Uddannet Sygeplejerske. — Gift med Højskolelærer CHRISTENSEN, Faarevejle.

2) HANSEN, SYLVIA DOMINGA EUGENIA, København. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehave. — Leder af Bethlehem Sogns Menighedsbørnehave, København.

3) JENSEN, ASTA JOHANNE LOUISE, København. — Leder af Gethsemane Sogns Menighedsbørnehave. — Leder af Samuels Sogns Menighedsbørnehave, København.

4) JOHANNSEN, INGER MARIE, Kolding. — Leder af Kristkirkens Menighedsbørnehave, København.

5) PETERSEN, HENRIETTE JENSINE MARIE, Roskilde. — Leder af Kapernaum Sogns Menighedsbørnehave, København.

6) SECHER, FANNY, Svendborg. — Medhjælper i „Den indre Bys kristelig-sociale Arbejde“. — Leder af Børnehave sammesteds. — København.

7) ULRICH, KAREN MARGRETHE, Hellerup. — Børnehavearbejder i Privathjem. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade. — Gift med Farmer HANSEN, U. S. A.

1-aarig Uddannelse.

8) MATHIESEN, ESTHER, Norge. — Leder af Domkirkens Menighedsbørnehave i Bergen. — Børnehavearbejder i København. — Gift med Pastor MARCUSSEN, Vallekilde.

9) LINDBLOM, RUTH, Finland. — Gift med Veterinær NYBERG, Kimito, Finland.

10) RICHTER, SIGNE SCHJØRRING, Vejen. — Gift med Kommune lærer ENGELBRET-PEDERSEN, Vanløse.

11) WENCK, EBBA, Hellerup. — Uddannelse i Barnepleje. — Ikke i Børnesagsarbejde. — Frederiksberg.

12) TOPSØE-JENSEN, ELSE. — † i Grønland 1927.

1921—23.

1) ANDERSEN, MARTHA JOHANNE (Frue), Hellerup. — Medhjælper i Apostelkirkens Menighedsbørnehavn. — Vikar ved Børnehaven ved H. Adlers Skole. — Leder af Privatbørnehaven, Otto Mallingsvej. — Bopæl: Hellerup.

2) BENDTSEN, GUDRUN, København. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Medhjælper, senere Leder i Solbjerg Sogns Menighedsbørnehavn. — Gift med Kontorchef WIH, Holte.

3) BORGEN, ELISE SUSANNE, Frederiksberg. — Leder af Solbjerg Sogns Menighedsbørnehavn. — Gift med Adjunkt, cand. mag. KRETZSCHMER, Christianshavn.

4) CHRISTENSEN, MERRY ELISABETH, Frederiksberg. — Medhjælper, senere Leder af Solbjerg Sogns Menighedsbørnehavn. — Smaa børns lærerinde ved „Den frie Skole“, Vedbæk: — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 1), Sjællandsgade. — Bopæl: Frederiksberg.

5) FOGHT, ELSE, København. — Leder af Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“, København.

6) FOSSUM-POULSEN, INGA MARGIT, Roskilde. — Studieophold i Amerika. — Leder af Børnehavn i U. S. A. — Medhjælper i A/S „Hjem“s Børnehavn. — Stud. med. & chir. Frederiksberg.

7) GUNNERSEN, HELGA CAMILLA, København. — Leder af Brønshøj Menighedsbørnehavn, København.

8) JENSEN, ELSE SOFIE, Randers. — Leder af Børnehaven ved C. la Cours Skole i Randers. — Leder af Privatbørnehavn. — Randers.

9) JOHNSON, ELLA MARIA, København. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 4), Sjællandsgade, København.

10) KJÆRSGAARD, JENNY MATHILDE, Viborg. — Leder af Børnehavn i Haderslev. — Gift med Bankassistent LIBEROTH, København.

11) LANGE, MARIE MARGRETHE ASTRID, Frederiksberg. — Vikar ved Privatbørnehaven i Sundbyerne. — Vikar ved Kommunens Børnehavn (Daghjem 7), Erik Eje-godsgade. — Ikke mere i Børnehavnvirksomhed. — Frederiksberg.

12) LUNDIN, MATHILDE JOHANNE KRISTINE BROSTRØM, København. — Uddannet i Børnesygepleje og almindelig Sygepleje. — Studierejse i Finland. — Sundhedsplejerske i Vejle Amt. — Bopæl: Give.

13) MADSEN, MARIE, Bøvling. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Sønder Højrup“, Drejens Optagelseshjem, Kommunens Optagelseshjem Frederiksholm samt Vester-bros Asyl. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Otto Mallingsvej, København.

14) METZ, ELLEN, Nyborg. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehavn ved Sundholm. — † 1923.

15) MØLLER, KIRSTEN NIEUWENHUIS, Frederiksberg. — Barneplejerske i Privat-hjem. — Bestyrerinde af Kalundborg Smaa børns asyl, Kalundborg.

16) NIELSEN, MARY EMILIE KRISTINE, Vanløse. — Leder af Folkebørnehaven i Haarlev. — Bestyrerinde af Kraghave Asyl, Nykøbing F.

17) NIMB, AUGUSTA, København. — Leder af Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade. — Leder af Kommunens Børnehave (Daghjem 1), Sjællandsgade.

18) PETERSEN, KAREN, København. — Leder af Privatbørnehave, Humlebækgade, København.

19) QUIST, INGEBOG LOUISE (INGELISE), Hvalsø. — Privatlærerinde, „Emdruphøj“. — Studieophold i England. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade, København.

20) SANDØ-PEDERSEN, CLARA, Herstedøster. — Medhjælper i Eliaskirkens Menighedsbørnehave II. — Studieophold i England. — Leder af A/S „Hjem“s Børnehave, København.

21) THOMASSEN, THYRA, København. — Medarbejder i Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn. — Leder af Filip Sogns Menighedsbørnehave. — † Juni 1930.

22) TUGEL, DAGMAR, København. — Medhjælper i Enghave Sogns Menighedsbørnehave. — F. T. ikke i Børnehavevirkomhed.

1-aarig Uddannelse.

23) DRAGSBÆK, HANSINE KATHRINE BIRGITTE, Grenaa. — Bestyrerinde af Asylet i Grenaa.

24) JENSEN, MARIE KRISTINE, København. — Oplysninger savnes.

25) NYELAND-JENSEN, GERDA, Frederiksberg. — Gift med Toldkontrolør, Løjtnant RASMUSSEN, Brønshøj.

26) PETERSEN, CHRISTINE, Silkeborg. — Fortsætter Uddannelsen 1923—24.

27) SOMMERFELT, IDA MARIE, Norge. — Bestyrerinde af Ullun Menighedsbarnekrybbe, Lilleaker, Oslo.

1922—24.

1) ALBRECTSEN, HELENE, Roskilde. — Leder af Børnehaven ved Frøken Lønhold Skole, Roskilde.

2) ASCHENGREEN, AGNES, København. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade. — 1 Aars Ophold i Indien. — Leder af Sundby Menighedsbørnehave. — København.

3) BEHRENSDORFF, EDITH MARGRETHE, Frederiksberg. — Medhjælper i Privatbørnehave. — Vikar ved Pigeskole. — Leder af Grøndal Sogns Menighedsbørnehave. — Brønshøj.

4) BRANDT, INGE, Svendborg. — Medhjælper i Kristkirkens Menighedsbørnehave. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade, København.

5) BUSCK, INGEBOG, Aarhus. — Gift med Bogholder JENSEN, Silkeborg.

6) DYREBOG, AGNES MARIE, København. — Vikar ved Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Lærerinde ved „Den Kellerske Aandssvageanstalt“, Brejninge. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehave ved Sundholm.

7) FLOOD, HANNA, Norge. — Leder af Privatbørnehave i Oslo. — Konstitueret Assistent paa Pipervikens Dagheim, Oslo.

8) HANSEN, KETTY, Slagelse. — Oplysninger savnes.

9) HELM, OLGA CAMILLA, Middelfart. — Medhjælper paa Optagelseshjemmet „Lykkens Gave“. — Leder af Folkebørnehaven i Næstved. — Gift med Apoteker BANG, Toftlund.

10) HØST, JOHANNE LOUISE, Hellerup. — Medhjælper i Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Gift med Ingeniør LINDBERG, Varberg, Sverige.

11) JACOBSEN, HARRIET AGNETHE, København. — Vikar ved Børnehaver. — Medhjælper i Sions Sogns Menighedsbørnehavn, København.

12) JENSEN, KAREN SOFIE, København. — Lærerinde ved Skolen paa „Emdruphøj“, Emdrup.

13) JENSEN, MARGRETHE, Lunderskov. — Assistent paa „Den Kellerske Aandssvageanstalt“, Brejninge. — Leder af Absalons Sogns Menighedsbørnehavn, København.

14) JENSEN, NANNA, København. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Leder af Apostelkirkens Menighedsbørnehavn, København.

15) KNUDSEN, ELSE, Hellerup. — Sygeplejeelev. — Uddannelse i Vævning. — F. T. paa Væveskolen „Askovhus“.

16) LAAGE-THOMSEN, INGEBORG, Frederiksberg. — Leder af Børnehaven ved Fridshjemmet „Saxoly“. — Bopæl: Frederiksberg.

17) LANGE, INGEBORG MARGRETHE, Ørbæk. — Ikke i Børnehavetvirkosomhed, Ørbæk.

18) LUND, MARIE MAGDALENE, Helsingør. — Vikar paa Kommunens Optagelseshjem Frederiksholm. — Leder af Enghave Sogns Menighedsbørnehavn. — Uddannelse paa Skolen for kvindelige Menighedsarbejdere, „Marthabo“. — Leder af Diakonissestiftelsens Børnehavn. — Sekretær i Silkeborg K. F. U. K. — Udsendt som Missionær til Indien 1930 af D. M. S. — Madras.

19) MØLDRUP, ESTHER ELISABETH, København. — Medarbejder ved Anna Wulffs Folkebørnehavn paa Christianshavn (Skolebørnsafdelingen). — Gift med Ingeniør WESTERMANN, København

20) MØLLER, GERDA, Hellerup. — Studieophold i England. — Leder af Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Medleder af Allehelgens Sogns Menighedsbørnehavn, København.

21) OLDENBURG, INGE HENRIETTE, Kolding. — Sekretær paa Fröbel-Højskolen. — Medleder af Allehelgens Sogns Menighedsbørnehavn, København.

22) RASMUSSEN, AASE SIGNE, København. — Leder af Børnehaven for aandsvage Smaapiger, Ringsted. — Vikar paa Kommunens Dagshjem. — Leder af Ringsted Børnehavn. — Leder af den danske Folkebørnehavn i Tønder.

23) STEENSGAARD, GERDA AGNETE, Sdr. Bjerre. — Assistent paa „Den Kellerske Aandssvageanstalt“, Brejninge. — Medhjælper i Enghave Sogns Menighedsbørnehavn. — Leder af Enghave Sogns Menighedsbørnehavn I, København.

24) ÆGIDIUS, MARIE MARGRETHE, København. — Leder af Børnehaven ved Thorvaldsensskolen. — Bestyrerinde af den private Forberedelsesskole, Tranebjerg, Samsø.

1-aarig Uddannelse.

25) BLICHER-CLAUSEN, INGA, Lyngby. — Oplysninger savnes.

26) GADE, IDA MARGRETHE MATHILDE, København. — Gift med Lærer GERST, „Keilhau“ Skole, Thüringen.

27) HØRDING, TOVE, Vejle. — Børnebibliotekar i Vejle. — Gift med Tegnelærer JENSEN, Frederiksberg.

28) JENSEN, MIMI DELA, Frederiksberg. — Fortsætter Uddannelsen 1925—26.

29) LUND, EVA, København. — Medhjælper i Gethsemane Sogns Menighedsbørnehavn. — Medhjælper i Bethlehems Sogns Menighedsbørnehavn. — Fortsætter Uddannelsen 1930—31.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

PETERSEN, CHRISTINE, Silkeborg. — Leder af den danske Børnehavn i Flensborg. — Uddannelse paa Skolen for kvindelige Menighedsarbejdere, „Marthabo“. — F. T. Studieophold i England.

1923—25.

1) BOCK, AGNETE, København. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Teknologisk Institut. — Medhjælper i Kristkirkens Menighedsbørnehavn. — Leder af privat Folkebørnehavn, „Børnestuen“, Ryesgade, København.

2) BRODERSEN, ANNA, Haderslev. — Gift i Amerika. Oplysninger savnes.

3) CHRISTENSEN, INCEBORG MARIE, Odense. — Leder af Privatbørnehavn, Odense.

4) CHRISTENSEN, RIGMOR MARIE ELISABETH, Frederiksberg. — Medhjælper i Kapernaum Sogns Menighedsbørnehavn. — Medhjælper i Lindevang Sogns Menighedsbørnehavn, Frederiksberg.

5) DYBVIG, EMMY JOHANNE ALEXANDRA, København. — Uddannet Sygeplejerske. — Supplerende Uddannelse i Fødsels- og Barnepleje. — F. T. Studieophold i London.

6) EG, EVA, Jyderup. — Medhjælper i Sions Sogns Menighedsbørnehavn. — Medhjælper i Enghavn Sogns Menighedsbørnehavn, København. — F. T. Orlov.

7) ERIKSEN, RUTH EMILIE, Grenaa. — Vikar ved Børnehaven i „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Assistent paa Børnehjemmet „Vallø Strand II“. — Medhjælper i Kommunens Børnehaver (Daghjem 6 & 7). — Medhjælper i Gethsemane Sogns Menighedsbørnehavn, København.

8) ERHARDI, BETTY, Braband. — Leder af Privatbørnehavn, Horsens.

9) FRANDSEN, HEDVIG KIRSTEN, København. — Medarbejder ved Anna Wulffs Folkebørnehavn paa Christianshavn (Skolebørnsafdeling). — Bestyrerinde af Valby Asyl, Valby.

10) FUCHS, ELSE SOPHIE, København. — Vikar ved Folkebørnehaver. — Vikar ved Kommunens Børnelæsesal, Vesterbro, København.

11) GAD, ELLEN KIRSTINE KORNERUP, København. — Leder af Gethsemane Sogns Menighedsbørnehavn, København.

12) HUUN, ALFHILD LOUISE MILLOT, Norge. — Leder af Privatbørnehavn i Sundby. — Gift med Bankassistent LAMBEK, København.

13) JØRGENSEN, INGEBOG, Odense. — Bestyrerinde af Enkedronning Caroline Amalies Asyl, København.

14) KLIXBÜLL, ELISABETH, Odense. — Leder af Sundby Privatbørnehavn, Gejers Alle, København.

15) KRISTENSEN, ESTHER ANNA-MARGRETHE DAGMAR, Frederiksberg. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 6), Assensgade. — Uddannelse i Spædbørnspleje. — Elev paa Jægerspris Husholdningsskole. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem I), Sjællandsgade, København.

16) LILLIENSKJOLD, ELLEN MARIE, Taarbæk. — Leder af Børnehaven ved Hellerup højere Fællesskole. — Medhjælper i Brønshøj Menighedsbørnehavn, København.

- 17) NIELSEN, ASTA BOLETTE, Vejle. — Gift med Hr. J. CHR. ASCHENGREEN, Madras.
- 18) NØRGAARD, LILLY, Aarhus. — Medhjælper paa Kommunens Børnebibliotek. — Medhjælper i Absalons Sogns Menighedsbørnehave. — Leder af Fredens Sogns Menighedsbørnehavn, København.
- 19) PEDERSEN, HELGA JENNY MARY HARRIET MARGRETHE, Frederiksberg. — Medhjælper i Eliaskirkens Menighedsbørnehavn II. — Bopæl: Frederiksberg.
- 20) PETERSEN, AGNES HELGA, Vejle. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl. — Elev paa Børneafdelingen paa Vejle Sygehus. — Medhjælper ved Skolen for døve Børn i Vejle, Vejle.
- 21) RANDRUP, CAROLINE DORTHEA EMILIE, København. — Medhjælper i Brønshøj Menighedsbørnehavn. — Bestyrerinde af Guldbryllupsasylet, Aarhus.
- 22) SCHREINER, RIGMOR MARGRETHE, Hellerup. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehavn. — Ikke mere i Børnehavevirksomhed, Vanløse.
- 23) SCHWARTZ-KRISTENSEN, ANNA, København. — Leder af Vor Frue Sogns Menighedsbørnehavn. — Medhjælper paa Kommunens Optagelseshjem „Nærumgaard“. — Gift med Læge RASK, Grønland.
- 24) SØRENSEN, BODIL MARIE, Esbjerg. — Medhjælper paa Børnehjemmet paa Ærø. — Stilling i private Hjem i U. S. A. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Lille Veum“, Brørup.
- 25) ULRICH, ELSE, Tønder. — Barnefrøken i Privathjem. — Uddannet Sygeplejerske. — Supplerende Uddannelse i Sindssygepleje. — Assistent paa Københavns Magistrats Kystsankatorium, „Kastaniegaarden“, Nyraad.
- 26) WINKEL, ELSE KOLD, København. — Vikar ved Kommunens Børnehavn (Daghjem 5), Rantzausgade og (Daghjem 1), Sjællandsgade. — Stilling i Privathjem. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehavn ved Sundholm.

1-aarig Uddannelse.

- 27) HANSEN, INGER DAUM, Gentofte. — Oplysninger savnes.
- 28) HANSEN, MARIE KATHRINE, Marstal. — Medhjælper paa Optagelseshjemmet, Peder Bangsvej. — Medhjælper i Brønshøj Menighedsbørnehavn. — Gift med Pastor MEHR, Amerika.
- 29) LACOPPIDAN, EMMA AUGUSTA, Faxe. — Gift med Læge SCHIØDT, Aalborg.
- 30) MEYER, GERTRUD, København. — Fortsætter Uddannelsen 1925—26.
- 31) OLSEN, RIGMOR BENNY, København. — Barneplejerske i Privathjem. — Medhjælper paa Optagelseshjemmet, Peder Bangsvej. — Medhjælper paa Børnehjemmet Rastrup, Fyn. — Uddannelse i Barnepleje (Kommunens Daghem 2), Øresundsgade. — F. T. Ophold i England.
- 32) ROOS, ELLEN, Klampenborg. — Fortsætter Uddannelsen 1925—26.
- 33) SØRENSEN, INGEBORG GERVING, København. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

1924—26.

- 1) BALSLEV, VALBORG LAURITZDATTER, Odense. — Vikar ved Børnehavn i „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Leder af Lindevang Sogns Menighedsbørnehavn, Frederiksberg.

2) BIILMANN, ESTRID, København. — Leder af Børnehaven ved H. F. Feilbergs Skole. — Leder af Børnehaven ved Rosenvangsskolen, København.

3) BIRCH, AGNETE, Hellerup. — Leder af Messiaskirken Menighedsbørnehave, Hellerup.

4) BRANDT, KAREN, Odense. — Elev paa Kommunens Optagelseshjem „Norges Minde“. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Raagelund“. — Leder af Vestre Børnehave, Odense.

5) BROCKENHUUS VON LÖWENHIELM, KARIN, København. — Vikar ved Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Rantzausgade. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 3), Sjællandsgade. — Bopæl: Hellerup.

6) BRØNDUM, GUDRUN, Gentofte. — Uddannet i Barsepleje og Børnesygepleje. — Sygeplejeelev paa Københavns Amts Sygehus, Frederiksberg.

7) CHRISTENSEN, MARGRETHE, Hellerup. — Leder af Børnehaven ved Hellerup højere Fællesskole, Hellerup.

8) FINSEN, MARGRETHE, København. — Vikar for Menighedsbørnehaverne. — Bestyrelsesmedlem af Vesterbros Asyl, København.

9) FLENSBORG, ELSE, Frederiksberg. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Teknologisk Institut, København.

10) HELMING, FRIEDA, Flensborg. — Leder af den danske Børnehave, Harreslevmark, Flensborg. — Leder af den danske Børnehave, „Tivoli“, Flensborg.

11) HOLCK, AGNETE, København. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehave. — Vikar paa Kommunens Optagelseshjem Frederiksholm. — Barneplejerske i Privathjem. — Assistent paa Julemærkehjemmet „Lindersvold“. — Barneplejerske i Privathjem, Middelfart.

12) KAYSER, BODIL CATHRINE, København. — Medhjælper i Privatbørnehaven Teknologisk Institut. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 7), Erik Ejesgade. — Medlem af Vor Frue Sogns Menighedsbørnehave, København.

13) JENSEN, ESTHER MARGRETHE, København. — Medlem af Vor Frue Sogns Menighedsbørnehave, København.

14) JENSEN, META, København. — Fortsætter Uddannelsen 1926—27.

15) LUDVIGSEN, AGA SOFIE, Næstved. — Vikar ved Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl. — Gift med Professor ved Landbohøjskolen PEDERSEN, Frederiksberg.

16) LUNN, METTE LOUISE HEDVIG, København. — Haandgerningslærerinde paa „Den Kellerske Aandssvageanstalt“, Brejninge. — Leder af Privatbørnehave, Gentofte.

17) LYNGBYE, ELSE SVITZER, Gentofte. — Medhjælper i St. Pauls Sogns Menighedsbørnehave. — Leder af Privatbørnehave i Gentofte. — Gift med Premierløjtnant i den kgl. Livgarde, Kammerjunker FOX MAULE, København.

18) LYKKEGAARD, MARGRETHE SOFIE, Holstebro. — Medhjælper i Samuels Sogns Menighedsbørnehave, afbrudt af 1 Aars Studieophold i Tyskland.

19) MØLLER, EBBA, København. — Leder af Børnehaven ved H. Adlers Skole. — Gift med Gaardejer MUNCK, Helsingø.

20) NANSEN, EBBA MARIE CHRISTINE, København. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

21) NIELSEN, BODIL JIENNIE, København. — Medhjælper paa Aandssvagehjemmet, „Korsevad“, Ringsted. — Barneplejerske i Privathjem. — Opdragerinde i Privathjem, Hørsholm.

22) NIELSEN, ELLEN ELISABETH, Nørre Sundby. — Lærerinde ved Privatskolen Nørre Sundby. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl, København. — F. T. ikke i Børnehavevirksomhed. Nørre Sundby.

23) OLSEN, CARLA, København. — Medhjælper (Vikariat) i Kommunens Børnehavn (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade, København.

24) PIEPGRASS, ANNA ESTHER, København. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Ikke i Børnehavevirksomhed. København.

25) POMMERENCKE, LAURA AGNETE, Hellerup. — Leder af Børnehaven ved C. la Cours Skole, Randers. — Vikar for Lederen af Privatbørnehaven i Hermodsgade, København.

26) THORNSØ, ANNA, København. — Leder af Taarbæk Folkebørnehavn. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Teknologisk Institut. — Leder af Børnehaven ved H. Adlers Skole, København.

27) VOLKERTZEN, REGITZE, Æbeltoft. — Vikar ved Kommunens Børnehavn (Daghjem 5), Rantzaugade. — Medhjælper i Kommunens Folkebørnehavn ved Sundholm, København.

28) ZAHLE, ELSE, Næstved. — † November 1925.

1-aarig Uddannelse-

29) BERG, GERDA, Klinkby. — Afdelingsleder paa Maribo Amts Optagelseshjem, Nysted. — Elev paa Gl. Bakkehus, Frederiksberg. — Medhjælper i Lindevang Sogns Menighedsbørnehavn. — Fortsætter Uddannelsen 1930—31.

30) CHRISTENSEN, ELLEN MARGRETHE, København. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Otto Mallingsgade. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 6), Assensgade, København.

31) ENGEDAL, BODIL MARIE, Sundby. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl. — Medhjælper i A/S „Hjem“s Børnehavn. — Bopæl: Kastrup.

32) DE STIBOLT, ANIELA THYRA MARGRETHE (ANNIE), Frederiksberg. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

JENSEN, MIMI DELA, Frederiksberg. — Medhjælper i Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Uddannelse i Barnepleje. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 4), Sjællandsgade, København.

MEYER, GERTRUD, København. — Leder af Privatbørnehavn, Rosenvænget, København.

MYGIND, MARTHA, Fredericia. — Børnehavearbejder ved Døvstummebørnehaven, Fredericia. — Ophold i Frankrig. — Leder af Privatbørnehavn, Nivaagade, København.

ROOS, ELLEN, Klampenborg. — Fortsætter Uddannelsen 1926—27.

1925—27.

1) BECK, LILY MARIA, Bagsværd. — Uddannelse i Barnepleje. — F. T. Ophold i Paris.

2) BOESEN, AGNES SOFIE, Nexø. — Medhjælper i Apostelkirkens Menighedsbørnehavn. — Gift med Ingeniør HANSEN, Holland.

3) CHRISTENSEN, EVA NIELSIGNE, Kastrup. — Medhjælper i Filips Sogns Menighedsbørnehavn. — Leder af samme, København.

4) CHRISTENSEN, GUDRUN ELISABETH, Brovst. — Medhjælper i Børnehaven ved „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — F. T. Orlov.

5) CHRISTENSEN, KATHRINE, Sønderborg. — Leder af Privatbørnehavn, Sønderborg.

6) GUHLE, LEA INGEBOG RENTZ, Roskilde. — Medhjælper paa „Gammel Mosehus“ Gentofte. — Medhjælper i Enkedronning Caroline Amalies Asyl, København.

7) HANSEN, ENA NELLY, København. — Medhjælper paa Fritidshjemmet i „Den indre Bys kristelig-socialt Arbejde“. — Medhjælper i Folkebørnehaven, „Børnestuen“ Ryesgade, København.

8) HOFLAND, MARTHA ELISABETH (LIS), Korsør. — Medhjælper i Fredens Sogns Menighedsbørnehavn. — Leder af Blaagaards Sogns Menighedsbørnehavn, København.

9) HORNBECH, RIGMOR MARGRETHE, Fredericia. — Medhjælper i Hellig Kors Sogns Menighedsbørnehavn. — Leder af Diakonissestiftelsens Børnehavn. — F. T. ikke i Børnehavnvirksomhed. — Frederiksberg.

10) JENSEN, ANNA MARTHA INGEBOG, Frederiksberg. — Uddannelse i Spædbørnspleje. — Ophold i Schweiz. — Sekretær paa Falkonergaardens Gymnasium. — Medhjælper i Filip Sogns Menighedsbørnehavn. Bopæl: Frederiksberg.

11) JENSEN, INGER MARIE, Skern. — Leder af Børnehaven i Gadevang. — Uden Stilling paa Grund af forestaaende Bryllup. — Skern.

12) JENSEN, JOHANNE MARGRETHE (GRETHE), Holstebro. — Medarbejder ved Anna Wulffs Folkebørnehavn paa Christianshavn (Skolebørnsafdelingen), København.

13) KJÆRULFF-KNUDSEN, ESTHER IRENE, København. — Medarbejder ved Anna Wulffs Folkebørnehavn paa Christianshavn, København.

14) KNUDSEN, KIRSTEN MILDRID, København. — Elev paa Kommunens Optagelseshjem „Norges Minde“. — Assistent paa Børnehjemmet „Dolns Minde“, Charlottenslund. — F. T. Orlov.

15) KRARUP, MARIE LOUISE ELISABETH, København. — Ikke i Børnehavnvirksomhed, Frederiksberg.

16) MICHAEL, CHRISTINE DOROTHEA ANNA, Haderslev. — Leder af Privatbørnehavn, Haderslev.

17) MØLLER, ANE PETRA, Hvidbjerg. — Leder af Privatbørnehavn, P. G. Ramms Allé, Frederiksberg.

18) NIELSEN, GUDRUN MARGRETHE, Hellerup. — Stilling i Privathjem i England. — Vikar ved forskellige Folkebørnehaver i København. — Medhjælper paa Børnekuranstalten „Esbernhus“, Refsnæs.

19) OVERGAARD, AGNETE LA COUR, Guldborg. — Medhjælper i Gethsemans Sogns Menighedsbørnehavn. — Gift med Forpagter FREISLEBEN HANSEN, Varmark.

20) PEDERSEN, GERDA, København. — Medhjælper i Kommunens Børnehavn (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade, København.

21) PEDERSEN, RIGMOR ELVIRA, Frederiksberg. — Medhjælper i Kristkirkens Menighedsbørnehavn. — Bopæl: Frederiksberg.

22) PETERSEN, ESTHER MARGRETHE, København. — Sekretær paa Frøbel-Højskolen, København.

23) POULSEN, KAREN, København. — Leder af Taarbæk Folkebørnehave. — Uden Stilling paa Grund af forestaaende Bryllup. — København.

24) PRIP, ANNA MARIE MAGDALENE, Odense. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Raagelund“. — Medhjælper i Vesterbros Asyl. — Leder af Menighedsbørnehaven, Færøgade, Odense.

25) RASMUSSEN, EDITH MAGDALENE GRAAE, Strib. — Medhjælper i Kristkirken Menighedsbørnehave. — Medhjælper i Børnehaven ved Fritidshjemmet „Saxoly“. — Bestyrerinde af Asylet i Nexø.

26) RASMUSSEN, MAREN VERA ALICE KATHRINE, Vanløse. — Medhjælper i Absalons Sogns Menighedsbørnehave. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 1), Sjællandsgade. — Bopæl: Vanløse.

27) SCHAUSEN PETERSEN, EDITH, Fredericia. — Leder af Privatbørnehave. — Leder af Børnehave ved Fredericia Realskole. Børnehavearbejder paa „Den Kellerske Aandssvageanstalt“, Brejninge.

28) SKJØDT, ANNA, Ørsted. — Medhjælper i Diakonissestiftelsens Børnehave. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

29) THOMSEN, LIESELOTTE, Flensborg. — Leder af den danske Børnehave, Harreslevmark, Flensborg.

30) ZOLLHÖFER, MARGARETHA OTTILIA (MAGGIE), København. — Medhjælper i Marthahjemmets Børnehave. — F. T. paa Missions-Sprogskole i Peking, Kina.

1-aarig Uddannelse.

31) JØRGENSEN, EDITH, København. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

32) LENZ, IRMA BERTHA MARIE, Fredericia. — Leder af Brede Asyl, Kongens Lyngby.

33) MADSEN, ELEONORA MARIE, København. — Medhjælper paa Kommunens Børnehjem „Jacob Michaelsens Minde“. — Barneplejerske paa Kommunens Optagelseshjem „Kildevang“, København.

34) NISSEN, MARTHA DORTHEA, Brande. — Medhjælper paa Børnehjemmet Peder Bangsvej. — Stilling i Privathjem i Frankrig. — Privat Sygeplejerske. — Forstanderinde for privat Alderdomshjem, Tørring.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

JENSEN, META, København. — Leder af Privatbørnehave, P. G. Ramms Allé, Frederiksberg. — Ophold i Belgien.

ROOS, ELLEN, Klampenborg. — Uddannet i Spædbørnspleje. — Barneplejerske for Prins Eriks Barn under Rejse til Amerika. — Leder af Skovshoved Menighedsbørnehave II, Charlottenlund.

1926—28.

1) AGGER, EVA, Nørre Nissum. Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 7). Erik Ejegodsgade, København.

2) BACH, EMILIE, København. — Vikar ved Anna Wulffs Folkebørnehave paa Christianshavn. — Ophold i England. — Vikar ved Børnehaven i „Den indre Bys kristelig-sociale Arbejde“, København.

3) BLICHFELDT, ELSE MARGRETHE, København. — Leder af Børnehaven ved Fortsættelsesasylet af 1890, København.

4) BØWADT, DOROTHA INGER MARGRETHE (DORA), Flensborg. — Elev paa Dronning Louises Børnehospital, København.

5) GUNDERSEN, MARGRETHE MARIE, Horsens. — Medhjælper i Privatbørnehave. — Medhjælper i Asylet, Adilsvej, Frederiksberg.

6) JAKOBSEN, KIRSTEN MARIE, Kibæk. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Medhjælper i Privatbørnehave. — Medhjælper i Menighedsbørnehaven, Odense.

7) JOHANSEN, VALBORG MARIE, Brønshøj. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 7), Erik Ejegodsgade. — F. T. 1 Aars Orlov i Amerika.

8) JUEL, EBBA MARGRETHE, Frederiksberg. — Medhjælper ved Fritidshjemmet i Valdemarsgade. — Bopæl: Frederiksberg.

9) KJÆR, ELISE HELENE, Flensborg. — Lærerinde i Privathjem. — Leder af den danske Børnehave, Batterigade, Flensborg.

10) KNUDSEN, AASE MARIE, Næstved. — 1 Aars Ophold i Paris. — Medhjælper i Næstved Folkebørnehave, Næstved.

11) KOFOED, ELLEN, Charlottenlund. — Barnefrøken i Privathjem. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Leder af Skovshoved Menighedsbørnehave I, Charlottenlund.

12) LARSEN, GERDA, København. — Medhjælper i Fritidshjemmet paa Martha-hjemmet, København.

13) MÜLLER, KAREN MARGRETHE, Hellerup. — Vikar ved Kommunens Børnehave (Daghjem 6), Assensgade. — Sygeplejeelev. — Uden Stilling paa Grund af forestaaende Bryllup. — Hellerup.

14) POULSEN, EMMA MARGRETHE, København. — Leder af Fritidshjemmet i Valdemarsgade, København.

15) RØNNEBÆK, ELSE, Hellerup. — Medhjælper ved Fritidshjemmet „Saxoly“. — F. T. Elev paa Frøbel-Højskolen, supplerende Uddannelse til Fritidshjem. — Bopæl: Hellerup.

16) THYGESEN RASMUSSEN, MARIE DORTHEA, Dræby. — 1 Aars Ophold i Amerika. — Bestyrerinde af Asylet i Vordingborg.

17) SCHRØDER, GERTRUD MARIE, Graasten. — Leder af Privatbørnehave i Graasten.

18) SKOVGAARD, SONJA, Frederiksberg. — Medhjælper i Asylet, Adilsvej. — Medhjælper i Diakonissestiftelsens Børnehave. — Leder af Diakonissestiftelsens Børnehave, Frederiksberg.

19) SØBYE, CHRISTINE LAURINE CHRISTENSEN, Taulov. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade, København.

1-aarig Uddannelse.

20) BERNTSEN, KAREN KATHRINE HELENE, Valby. — Elev i en Montessoriafdeling. — Medhjælper i samme. — Bopæl: Valby.

21) BJERREGAARD, SELMA MARIA EMMA, Frederiksberg. — Fortsætter Uddannelsen 1928—29.

22) CHRISTENSEN, ANNA, København. — Gift med Assistent CARLSEN, København.

23) DONS, ELLEN, København. — Fortsætter Uddannelsen 1928—29. Frederiksberg.

24) KNUDSEN, ANNA KATHRINE, Uggeluse. — Medhjælper ved Kommunebibliotekets Børnelæsesal. — Gift med Landbrugskandidat SØRENSEN, Frederiksberg.

25) LAUTRUP JØRGENSEN, MARIE, Hellerup. — Medhjælper paa Kommunens Op-

tagelseshjem, „Kildevang“, Høve Sanatorium samt paa Julemærkehjemmet, „Lindersvold“. — F. T. ikke i Børnesagsarbejde. — Hellerup.

26) NIELSEN, THYRA, Taasinge. — Montessoriuddannelse. — Leder af Montessorifdeling, Sundby.

27) THIEL, INGA, Trørød. — Elev paa Børnehjem. — Barneplejerske i Privathjem. — F. T. ikke i Børnesagsarbejde.

1927—29.

1) ANDERSEN, ASTA INGEBORG, Valby. — Vikar ved forskellige Børnehaver.

2) BRUHN, KIRSTEN, Hellerup. — Vikar ved A/S „Hjem“s Børnehave. — Leder af Børnehaven ved Thorvaldsensskolen. — Bopæl: Hellerup.

3) BØTTIGER, RIGMOR, Gamby. — Bestyrerinde af Asylet „Børnely“, Svendborg.

4) HANSEN, EDITH HENRIETTE, København. — Medhjælper i Børnehaven ved Fridtjshjemmet „Saxoly“, København.

5) HUNDERTMARK, ELSE, Charlottenlund. — Barnefrøken i Privathjem, Frankrig. — F. T. ikke i Børnesagsarbejde. Charlottenlund.

6) KLOKKER, GRETHE DEBEL, Otterup. — Assistent paa Julemærkehjemmet i Mørkøv. — Vikar ved Folkebørnehaver, København.

7) LANGE, ANNEMETTE, København. — Medhjælper i Holmens Sogns Menighedsbørnehave, København.

8) LARSEN, KAREN, Nørre Sundby. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper paa Kommunens Optagelseshjem, Frederiksholm. København.

9) LUBICH, KAREN JULIE, København. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem I), Sjællandsgade, København.

10) LØNDORF, ELISABET MARTA MARIA, København. — Medhjælper i Absalons Sogns Menighedsbørnehave, København.

11) MAES, ESTHER KAMILLA, Frederiksberg. — Vikar ved forskellige Børnehaver.

12) MARCUSSEN, VIBEKE, København. — Videre Uddannelse i Stadtroda, Tyskland. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 3), Sjællandsgade.

13) MEULENCRACHT, MARGRETE, Valby. — Fortsætter Uddannelsen 1928—30.

14) OLSEN, OLUFFA MARIE, Frederiksberg. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Barnefrøken i Privathjem, Klampenborg.

15) PÆDERSEN, INGER JOHANNE, Vejle. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 3), Sjællandsgade. — F. T. ikke i Børnehavevirksomhed.

16) PETERSEN, CHARLOTTE, Flensborg. — Uddannelse i Barnepleje. — Medhjælper i den danske Børnehave, „Tivoli“, Flensborg.

17) REMME LARSEN, ESTHER, Jylland. — Vikar ved Samuel Sogns Menighedsbørnehave. — Medhjælper i Hellig Kors Sogns Menighedsbørnehave, København.

18) SKOVGAARD-PETERSEN, MARGIT, Rungsted. — Leder af Privatbørnehave i Rungsted. — Gift med Ingeniør FLEURON, Lyngby.

19) SØE, MATHILDE KRISTINE. — Stilling i Privathjem i England. — Leder af Gadevang Asyl, pr. Hillerød.

20) VEDSMAND, INGER, Valby. — Videre Uddannelse i Stadtroda, Tyskland. — Vikar i forskellige Børnehaver. — Børnehavearbejder, ansat paa Sundholm Arbejdsanstalt, København.

1-aarig Uddannelse.

21) FRANK, ELLEN AGNES, Aarhus. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper i Arveprinsesse Carolines Asyl i Aarhus.

22) HANSSEN, SIGRID ANNA, København. — Sygeplejeelev, København.

23) LASSEN, DAGNY BUUS, Gadstrup. — Ikke i Børnehavevirksomhed, Gadstrup.

24) ORLAND, KAREN, Hellerup. — Barneplejerske i Privathjem i Frankrig. — Fortsætter Uddannelsen 1930—31.

25) TORP, MARGRETHE RØNNOV (GRETHE), Gelsted. — Ikke i Børnehavevirksomhed. — Faarup.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

BJERREGAARD, MARIA SELMA EMMA, Frederiksberg. — Medhjælper i Børnehaven paa Marthahjemmet. — Bopæl: Frederiksberg.

DONS, ELLEN, København. — Medhjælper i St. Paul Sogns Menighedsbørnehave. — Bopæl: Frederiksberg.

1928—30.

1) ANDERSEN, AGNES EDVARDINE, Gentofte. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper paa Børnehjemmet Peder Bangsvej, Frederiksberg.

2) ANDERSEN, ELSE LAURA MARTINE, København. — Medhjælper i Bethlehem Sogns Menighedsbørnehave, København.

3) BECH, ELSE MARIE, Stenderup. — Vikar paa Børnehjemmet „Dohns Minde“ Charlottenlund.

4) DAHL, KIRSTEN MARIE JENSINE (MIE), Eltang. — Børnehaveleder og Lærerinde ved Kolding Døtreskole af 1881. — Bopæl: Eltang.

5) DANIEL, INGER, København. — Vikar ved forskellige Børnehaver.

6) HAAHR, EBBA, Skern. — Barnefrøken i Privathjem. — Medhjælper paa Optagelseshjemmet „Lykkens Gave“, København.

7) HANSEN, ASTRID KIRSTINE, Knarreborg. — Medhjælper paa Fritidshjemmet i Valdemarsgade. — Medhjælper i Enghave Sogns Menighedsbørnehave II, København.

8) JANSSEN, MARGRETHE, Vordingborg. — Leder af Enghave Sogns Menighedsbørnehave II, København.

9) JØNSON, GUDRUN SOFIE, København. — Medhjælper i St. Paul Sogns Menighedsbørnehave. — Bopæl: Hellerup.

10) JØRGENSEN, ELSE, Skive. — Vikar ved Kommunens Børnehave (Daghjem 1), Sjællandsgade. — Medhjælper i Kommunens Børnehave (Daghjem 5), Rantzausgade. — København.

11) KOEFOED HANSEN, JOHNNA, Frederiksberg. — Medhjælper i Diakonissestiftelsens Børnehave, Frederiksberg.

12) MATHIESEN, INGER ELISABETH, København. — Medhjælper paa Fritidshjemmet i Valdemarsgade, København.

13) MEULENGRACHT, MARGRETE, Valby. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Medhjælper i Privatbørnehaven, Nivaagade. — Bopæl: Valby.

14) MORTENSEN, ANNA NAOMI, Frederikshavn. — Medhjælper i Valby Asyl, Valby.

15) MØLVAD, POULA, Frederiksberg. — Leder af privat Folkebørnehave i Vermodsgade. — Bopæl: Frederiksberg.

16) MØNNIG, CHARLOTTE MARIE ERNA, Skern. — Elev paa Kommunens Optagelseshjem „Norges Minde“.

17) NIELSEN, CLARA, København. — Medhjælper i den danske Børnehave i Tønder.

18) NIELSEN, ELSE HØYRUP, Hjørring. — Vikar ved Kommunens Børnehave (Dag-hjem 7), Erik Ejegodsgade. — Barnefrøken i Privathjem, Hellerup.

19) NIELSEN, ESTHER RIGMOR, København. — Medhjælper paa Børnehjemmet „Kana“, Vanløse.

20) NIELSEN, GUDRUN MARIE, Roskilde. — Medhjælper i Apostelkirkens Menighedsbørnehave.

21) PETERSEN, GUDRUN, Hellerup. — Afdelingsleder paa Maribo Amts Optagelseshjem, Nysted.

22) POULSEN, ELLEN, Charlottenlund. — Leder af Privatbørnehave, Rungsted. — Bopæl: Charlottenlund.

23) SAMUELSEN, INGER, København. — Leder af Taarbæk Folkebørnehave, Klampenborg.

24) SCHMIDT, NANNA KRIEL, Middelfart. — Medhjælper i Vesterbros Asyl, København.

25) SCHOVGAARD, KIRSTEN, Frederiksberg. — Vikar ved forskellige Børnehaver. — Medhjælper i Enghave Sogns Menighedsbørnehave I. — Bopæl: Frederiksberg.

26) SVENSSON, ELSEBETH CLOD, Lyngby. — Vikar i Folkebørnehaven „Børnestuen“, Ryesgade. — Bopæl: Lyngby.

27) TØLBØLL, RAGNHILD, Ballerup. — Midlertidig Medhjælper paa Fröbel-Højskolen, København.

1-aarig Uddannelse.

28) BERGH, BERGLIOT, Norge. — Leder af Privatbørnehave. — Sekretær hos Studentersettlementets Leder, Oslo.

29) BJERRING, TOVE, Hellerup. — Fortsat sin Uddannelse paa Fröbelseminariat.

30) CHRISTENSEN, FRIDA, Vemb. — Uddannelse paa Skolen for kvindelige Menighedsarbejdere, „Marthabo“. — F. T. Elev paa Fröbel-Højskolen, supplerende Uddannelse til Fritidshjem. København.

31) JOHNSEN, EDEL, København. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

32) KVIESGAARD, AGNES MARIE, Vinderup. — Ikke i Børnehavevirksomhed.

33) MEHREN, INGER VON, Helsingør. — Barnefrøken i Privathjem, Hellerup.

34) PETERSEN, GUDRUN CHRISTIANE, Islev. — Nurse i Privathjem i England.

35) SCHÄFFER, BODIL MARIE, Skørping. — Ikke i Børnehavevirksomhed. — Skørping.

1929—31.

1) ANDERSEN, KIRSTINE MARGRETHE, Gjesten.

2) BEHNCKE, STELLA HELGA ALFRIDA, København.

3) BERNTSEN, KAREN JULIE, Hellerup.

4) GUNDELACH, ELLEN, Aarhus.

5) GYLDING, ANNA, Skanderborg.

6) INGHOULT, INGE KIRSTEN KAREN, København.

7) JACOBSEN, BIRGIT, Charlottenlund.

- 8) JENSSEN, KAREN, Frederiksberg.
- 9) JESS, KAREN MARIE (KAMMA), Hellerup.
- 10) KLINKER SCHMIDT, ERNA DAGMAR HENRIETTE, København.
- 11) LARSEN, GUDRUN RIGMOR, Nr. Alslev.
- 12) LASSEN, MARIE AUGUSTE, Slesvig.
- 13) LUND, HOLTEN NINA, Randers.
- 14) LYNGBYE, ELNA MARY, København.
- 15) NORDENTOFT, ELISE, København.
- 16) NYBORG, GUDRUN, Svendborg.
- 17) POULSEN, EDITH KIRSTINE, Kolding.
- 18) PEDERSEN, RIGMOR CHATHARINA KIRSTINE, København.
- 19) ROSENDAL, ELSE, Frederiksberg.
- 20) RØNNENKAMP HOLST, KAREN, Lyngby.
- 21) SCHIOLDANN, EBBA HEDEVIG LAURA, Frederiksberg.
- 22) WINDFELD, SØSTER KIRSTEN, København.
- 23) WINTHER, IRIS, København.
- 24) ØSTERBYE, GUDRUN, Frederiksværk.

1-aarig Uddannelse.

- 25) DIEMER, GRETHE, Frederiksberg.
- 26) EVENSEN, SELMA, Norge.
- 27) JENSEN, AGNES, København.
- 28) NEPPER NIELSEN, ASTRID, Frederikshavn.
- 29) NIELSEN, INGER, København.
- 30) PETERSEN, ELLA, Korup.

Genoptaget i 2. Kursusaar.

- BERG, GERDA, Klinby.
 LUND, EVA, København.
 ORLAND, KAREN, Hellerup.

1930—.

- 1) ANDERSEN, KAREN JOHANNE, København.
- 2) BØGESØ CHRISTENSEN, MARIE, Næstved.
- 3) CHRISTENSEN, LAURA CHRISTINE, Sædding.
- 4) CLAUSEN, MARTHA CATHARINA, København.
- 5) ENGMANN, OLGA GERDA THEODORA, København.
- 6) ERRITZØE, KAREN MARGRETHE (GRETHE), Ordrup.
- 7) FREDRIKSEN, RAKEL SYNØVE, Norge.
- 8) FREDSCGAARD PETERSEN, ASTA, Sandby.
- 9) FRISER, ELLEN, Middelfart.
- 10) GLENT, INGER, Frederiksberg.
- 11) HANSEN, HELGA, Stege.
- 12) HANSEN, KAREN MARIE LOUISE, Kolding.
- 13) HANSEN, MARTHA, København.

- 14) HANSEN, RIGMOR, Holbæk.
- 15) HELWEG, RUTH ELIZABETH HAGERUP, Hellerup.
- 16) HERLUFSEN, CARLA, Næstved.
- 17) JØRGENSEN, ANNE MARIE DORA, Rødovre.
- 18) KNUDSEN, LILLIS, København.
- 19) LUND, ERNA, Tistrup.
- 20) MADSEN, AGNETE, Gentofte.
- 21) MORTENSEN, JENSIA, Færøerne.
- 22) MØRUP-PETERSEN, ULLA MARGRETHE, Hellerup.
- 23) NIELSEN, ALBERTA JENSINE HERZOGINE, Flensborg.
- 24) NIELSEN, INGA MARGRETHE, Charlottenlund.
- 25) PEDERSEN, AGNES, Jelling.
- 26) POULSEN, ELISABETH BECK, Skive.
- 27) RIIS CHRISTENSEN, ELNA, Kolding.
- 28) SCHEPLER, CARLA ANNA, Frederiksberg.
- 29) SIEGUMFELDT, BENEDICTE HOFF, Lyderslev.
- 30) STERNOW, INGER, København.
- 31) THELLESEN, ELSE HEDEGAARD, Vejle.
- 32) THØGENSEN, HARRIET REFSGAARD, Randers.
- 33) VIALE, VIBEKE, København.
- 34) VYFF, ANNA THEODORA, Kina.

Fritidshjemslever.

- 1) CHRISTENSEN, FRIDA, Vemb.
- 2) ERHARDI, SELMA, Brabrand.
- 3) RØNNEBÆK, ELSE, Hellerup.

STATISTISK OVERSIGT

1906—07	2	Elever
1907—08	2	—
1908—09	8	—
1909—10	8	—
1910—11	0	—
1911—12	3	—
1912—13	5	— 1)
1913—14	3	— 1)
1914—15	2	—
1915—16	7	—
1916—17	10	— 1)
1917—18	14	—
1918—20	23	—
1919—21	17	—

1920—22	12 Elever	
1921—23	27 —	
1922—24	30 — ¹⁾	
1923—25	33 —	
1924—26	35 — ¹⁾	
1925—27	36 — ¹⁾	
1926—28	27 —	
1927—29	27 — ¹⁾	
1928—30	35 — ¹⁾	
	<hr/>	
	366 Elever	$366 \div 16 = 350$
1929—31	33 Elever ¹⁾	
1930—	34 —	
Fritidshjemsuddannelse.....	3 — ¹⁾	
	<hr/>	
	70 Elever	$70 \div 5 = 65$

¹⁾ I disse Tal er medregnet de Elever, der efter kortere eller længere Afbrydelse er genoptaget paa Fröbel-Højskolen for at fuldende deres Uddannelse: 16 Elever indtil 1928—30 (incl.) samt 5 nuværende Elever. Slutsummerne bliver saaledes:

$$366 \div 16 = 350 \text{ Elever}$$

$$70 \div 5 = 65 \text{ —}$$

$$\text{Ialt... 415 Elever}$$

Af Fröbel-Højskolens 350 tidligere Elever er:

95 Ledere af Børnehaver eller Asylr	27,1 %
75 Medhjælpere i — — —	21,4 %
26 Beskæftiget ved andet Børnesagsarbejde	7,4 %
4 Lærerinder	1,2 %
7 Ansat i Privathjem	2,0 %
14 Under videre Uddannelse	4,0 %
3 Midlertidig uden Stilling	0,9 %
13 Uden Forbindelse med Fröbel-Højskolen	3,7 %
41 Ikke mere i Børnesagsarbejde	11,7 %
65 Gift	18,6 %
7 Døde... ..	2,0 %

Af det Antal, der ikke mere praktiserer — ialt 113 fra de tre sidste Grupper — har 70, d. e. 61,9 % tidligere staaet i praktisk Børnesagsarbejde.

INDHOLD

	Side
Fröbel-Højskolens Navn og Motto	9
Fröbel-Højskolens Historie	16
Forhistorie	16
Tiden fra 1906—1915	22
Tiden efter 1915	26
Om Fröbel-Højskolens Arbejde indadtil og udadtil	44
Lærerkrafter	44
Elever	47
Uddannelsen	50
Den herligste Tidsfordriv	50
Den teoretiske og tekniske Uddannelse	54
Den praktiske Børnehaveuddannelse	65
Den sociale Uddannelse	70
I. Sociale Spørgsmaal	70
II. Det sociale Arbejde	72
III. Uddannelsen i Børnehavernes Sommerkolonier	75
Fritidshjemsuddannelse	77
Optagelsesbetingelser. — Afsluttende Prøve	78
Biblioteket	82
Jomsborg	87
Møder, Udflugter og Fester	97
Forbindelse med andre Lande	102
Bidrag fra tidligere Elever	104
En Mors Tanker om Børnehaveuddannelsen	104
Glæden ved det daglige Arbejde i Børnehaven	106
Fröbel-Højskolens Byggefond	107
Slutningsord	111
Tillæg	113
Fröbel-Højskolens Lærerkrafter 1906—1931	113
Fröbel-Højskolens Elever 1906—31	116
Statistisk Oversigt	137